

1986
Gegužė — May
Nr. 5

KARYS

KARYS

1986
Nr. 5 (1622)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075
Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**

Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207**

TURINYS

Gedimino kapo paminklas ant Veliuonos piliakalnio	viršelis
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	193
"Kario" laureatai	197
J. Abraitis — I p. DLK Gedimino pulko likimas	198
R. Vilkas — Laivo "Mariampolė" likimo patikslinimas	204
A. Kramilius — Momentas mirties šešėlyje	205
J. Klimas — Paskutinis kariūnas	207
KARIO SKYRIAI:	
Karinės žinios (ruošia J. Stelmokas ir S. T.)	209
Mūsų spaudoje pasižvalgius (ruošia K. J.)	215
Mūsų mirusieji, kronika ir kt.	216
KARIO HRIEDAI	
Tremties trimitas	221
Turinyje: Motinai, Šaulių sąjunga pozityvi organizacija, kronika, nekrologai ir kt.	

ATSTOVAI:

**Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas**

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Praksas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Mirkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", "Patria" Gifts & Electr.
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England

SPAUDSINA

Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1622)

GEGUŽĖ — MAY

1986

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Antrojo pasaulinio karo pabaigos 40-mečiui)

(Tąsa iš Kario 4 nr.)

DR. KAZYS ĖRINGIS

8. Išskirtinis Liudijimas

Šio straipsnio autorius priklauso tai minėtai 7,000 lietuvių karių grupei, kurių sovietai panaudojo 1945 metų Vidurio Europos karo sukuriuose. Čia nevieta pateikti karo metų prisiminimus. Straipsnio tikslas galimybių ribose dokumentaliai nušviesti karinius įvykius ir Lietuvos kariuomenės pergyvenimus ir pražūtis kelius. Tačiau siekiant pilniau išryškinti sovietų elgesį ir jų karinės politinės vadovybės fariziejiską klastą, **privalu nušviesti** ir kai kurių autoriaus asmenišką patirtį, nes tai yra įvykių dalyvio liudijimas.

1944 metų gruodyje Pabradėje, Ukmergėje ir Jašiūnuose (piečiau Vilniaus) naujai dislokuoti 251, 253 ir 252 lietuvių atsarginiai šaulių pulkai gerokai ištuštėjo. Daug karių jau buvo išvežti į frontą. Nemažai karių paguldė dizenterijos ir piktų viduriavimų epidemija. Jie pasklido po divizijos ir kitas ligonines. Daugiausia karius siuntė Rytprūsių ir Kuršo dalinių papildymams. Visais atvejais būdavo garsinama, kad būsime siunčiami į "Lietuviškąją diviziją". Nežiūrint to, vežami traukiniais per Lietuvą kariai labai gausiai pabėgdavo. Bėgliai buvo pasiryžę kovoti ir mirti už Lietuvą partizanų eilėse. Daug pabėgdavo ir tiesiai iš pulkų. Susidarė nepakenčiamo įtarimo būklė, nors lietuvių seklių turbūt buvo labai mažai. Sugautuosius išrikiuotų dalinių akivaizdoje nuteisdavo mirti. bet viešai gal ir nešaudė, bent matyti neteko. Greičiausiai sugautus bėglius išsiųsdavo į baudžiamuosius pulkus mirčiai arba po sužeidimų išsigelbėjimui.

Kai atvykęs iš Rusijos į Ukmergę atsarginis

minėtas lietuvių pulkas jau buvo aptuštėjęs, Vilniaus rekrūtų persiuntimo punktas energingai telkė beveik iš visos Lietuvos sugaudytųjų naujokyną. Tai buvo lapkričio pradžia ir "savanorių" nebebuvo (!). Prieš pat revoliucijos šventes, vyriausiam kariniam komisarui pasakius "ugningą" kalbą, ginkluoti rusų kareiviai kelis šimtus rekrūtų iš Vilniaus pėsčiomis išvarė Ukmergėn į atsarginį pulką. "Nedrausmingi" naujokai, kol pasiekė Ukmergę, beveik visi išbegiojo, nes kiti jau pabėgo nepirmą kartą.

Pagaliau, po daugybės pažadų išvežti į "Lietuviškąją" diviziją, po bergždžių sekimų besiruošiančius bėgti, išmušė valanda išvykti ir Jašiūnuose esančiam 252 atsarginiam pulkui. 1944 m. gruodžio 23 d. priešpietinių užsėmimų ir pietų metu iš mūsų bataliono areštavo 18 karių. Apie areštus kituose padalinuose patirti nespėjome. Tik po karo patyrėme, kad tada areštuotų karių sovietai neįkalino, o išblaškė po Balkanų ir kitas toli esančias divizijas.

Tos pačios dienos vakare pulko karius suvarė į gyvulinius vagonus, akiai uždarė, ir lydėmas ginkluotų kareivių ešelonas vakare pajudėjo į frontą. Kariai labai skaitlingai ruošėsi bėgti. Padėtis buvo įtempta ir pavojinga. Maskavimo tikslais manevruodamas stotyje ešalonas gana dideliu greičiu patraukė į pietus. Tai mes vagonė sužinojome pagal žvaigždes pro skeveldrų pramuštas skylės. Dauguma to nesuapratė ir manė esą netoli Janavos ar Kedainių. Traukiniui stabtelėjus, kariai atkakliai reikalavo savo reikalais išleisti į lauką ir buvo daug pasiryžusių bėgti. Bet sargybiniai griežtai perspėdavo šausią be

jokio perspėjimo, jeigu kurio nors vagono kariai vežami šauks ir rėks.

Auštant mums tikrai pavyko atpažinti Nemuną ties Mastais ir visiems vagonė teko nusiminti ne tik dėl pabėgimų netikrumo, nutolus nuo namų. Mūsų nudžiugimo galimybė patekti į centrinę fronto dalį, kur buvo galima laukti sunkių mūšių. Pagaliau prašyčius saulėtam Kūčių dienos rytui traukinys sustojo. Čia buvome pirmą kartą išleisti į lauką ir visi patyrėme, kad esame tuometinės Lenkijos Walkowski.

Traukinys ilgai stovėjęs daug manevravo šalutinėse ir priemiesčių linijose dėl oro pavojų ir sovietų klastos. Po vakarinio pasivaikščiavimo, sovietai, griežtai perspėję karius laikytis ramiai, vagonus vėl akiai uždarė, ešeloną stumdė ir išformavo, po to vėl suformavo ir sparčiai pajudėjo „pirmyn“. Praėjus kelioms valandoms, traukinys sustojo ir paaiškėjo, kad esame „pakeliui į namus“, ... Gardine. Tą vėlyvą kučių vakarą dauguma lengviau atsiduso manydami, kad ešelonas, dėl karinės paslapties, važiojamas neįstikėtinomis kryptimis ir mes vistiek esame vežami į Kuršą.

Bet pasiryžusių bėgti ir čia nestigo. Viename iš kaimyninių vagonų sienos įlaužtą lentą vienas karys išlaužė, ir atidaręs duris išlipo iš vagono. Tuojuo jis buvo peršautas per kojas ir kraupus kario riksmas nuaidėjo „tylų“ vėlyvą Kūčių vidurnaktį.

Ankstvyvą Kalėdų rytą trumpas traukinys pajudėjo nežinoma šiaurvakarių kryptimi, bet greit susigaudėme, kad esame vežami į Suvalkus. Pagaliau vienoje iš dabartinio Suvalkų trikampio stočių mus iš vagonų išvarė ir labai nustebome, kad čia pateko tik 80 lietuvių, bet užtat atsirado 80 latvių ir 80 estų. Tiesą sakant, tiksliai net nesugaudėme kada praradome savuosius ir įgijome bendro likimo brolius latvius ir estus. Visi patekome į Antrojo Baltarusijos fronto 191-ą šaulių diviziją, bet griežtai pagal tautybes į atskirus tos divizijos pulkus. Visi lietuviai pateko į 546-tą šaulių pulką. Man pasisekė, nes per stebuklą išsaugojau parengties Lietuvos kariuomenės Sanitarijos kursų baigimo pažymėjimą ir patekau į sanitarinę kuopą, t.y. į pulko medicinos punktą.

Po trumpų bet pavojingų pratybų, naudojant minosvaidžių ir patrankų kovos sviedinius, 191-ą divizija 1945 m. sausio 12 d. dar tamsoje užėmė antro ešalono kovos pozicijas. Prasidejo visu frontu didysis puolimas. Pirmųjų linijų daliniams nesutikus tame fronto bare didesnio pasipriešinimo, divizija jos pulkai sunkiai įsivaizduojamoje armijų maišatyje ir visuotinių plėsimų ir gaisrų pragare veržėsi pirmyn per Johanesburgą, Bischafsburgą ir Alenšteiną. Nuo

čia, neiškilus reikalui kovoti pirmose linijose, divizija gavo įsakymą pasukti pro Grunwaldą į užfrontę ir žygiuoti pietų kryptimi link Vislos. Ties Chelmu persikėlusį per Vislą 191-ą divizija 1945 m. vasario 14 dienos naktį užėmė barą ir išeities ribą būsiamajam puolimui rytinėse Czarna Woda (Schwartz Wasser) upės slėnio prieigose. Ši ryškiaslėnė upė yra kairysis Vislos intakas Dancigo krašte.

Ypač pabrėžtina, kad vasario 15 - 25 d.d. tarpsnyje žuvo arba buvo sužeisti visi, neskaitant kelių laimingų išimčių, lietuviai, latviai ir estai, atvaryti į 191-ą diviziją. Tą laiko tarpsnį būtina įsidėmėti, nes jame yra Lietuvos ir Estijos valstybinės Nepriklausomybės šventės. Sovietų okupantų karinė politinė vadovybė, žinodama, kad Atlanto Charta laidoja visoms karo paliestoms valstybėms Nepriklausomybę, niekino Atlanto Chartą: jie siuntė į totalinę pražūtį užgrobtų kraštų prievarta ir neteisėtai atvarytus karius, manipuliuodami tų karių valstybinėmis aspiracijomis ir gerai žinodami, kad sutrypusi Pabaltijo valstybių suverenitetus Maskva nesiruošia jų atkurti. O gal tos datos tik sutapimas? Galbūt, bet ar neperdaug tų sutapimų.

Ir taip, vasario 15 dieną 546 pulkas nepakankamai sėkmingai forsavo Czarna Woda upę ir turėjo didelių nuostolių. Viena iš priežasčių — nepavyko nutildyti snaiperių ugnies. Tik vasario 16 dieną pulkas užėmė upės vakarinį šlaitą, pasislinko 3 km pirmyn ir vasario 17 d. rytą vedė kautynes Oczės miestelyje ir jo apylinkėse. Bataliono štabas buvo įsikūręs miestelio pakraštyje esančios mokyklos rusyje (beismente), o medicinos ir ryšių grupės — tos mokyklos pirmame aukšte. Staiga žvalgyba pranešė kad vokiečiai dešiniame flange atsigabeno patranką, skubiai rengiasi ugniavietę ir jei nebus sunaikinti — išaušus tiesioginiu taikiniu atidengs ugnį. Štabistai tuojuo išsidangino ir įsakė visiems pasišalinti iš mokyklos, kaip iš ryškiasio taikinio artilerijai tiesiogine ugnimi.

Aušo, ryškėjo namų siluetai. Ir štai sprogo sviedinys; pataikęs į gretimos klasės palangę ir prieš akis perkūnišku trenksmu atsiradė nuo skeveldrų skylėtos klasės durys. Skeveldros mūsiškių grupės karių nieko nesužeidė. Bet sprogo kambaryje paruoštus evakuacijai gulinius sužeistuosius, gale net visus, pavertė niekais. Medicininės tarnybos karininkas sukomandavo visiems bėgti pro išlauštą grindų išaižytą klasę į rūšį. Ir aš buvau ant rūsio laiptų priešpaskutinis. Žemutinėje laiptų dalyje buvo susipietę bebėgą iš mokyklos civiliai. Dėl apsoliučios tamsos buvo klaidinančiai „saugu“. Tuoj pat antras sviedinys pataikė į mokyklos sieną tiesiai ties laiptais. Sviedinio sproginimas išplėšė mūro sieną ir su-

spausto oro banga trenkė visus laiptus žemyn. Aukščiau buvęs, — buvau užmestas galva žemyn ant žmonių. Anat manęs sproginimas užmetė skeveldrų suplėšytą mūsų grupės karį. Akimircai netekęs sąmonės (rodos nieko neatsitiko), staiga pajutau, kad kažkas ant manęs glemba. Pajutau šilumą ir drėgmę ant veido ir kaklo, sunkiai suvokiau žmonių riksmą. Kvėpuoti tiesiog buvo neįmanoma. Pasirodo, laiptinėje stovėjo sausų žalių dažų statinė, kurią sviedinys suplėšė, o dažus paskleidė laiptinės erdvėje. Kai žmonės išlakstė — vargais negalais išsiplėšęs iš slegiamų svorių keturiomis tūnojau laiptinės tamsoje ir nesuvokiau kas atsitiko. Pasirodo, burna, akys ir ausys buvo pilnos dažų, jutau nepakenčiamą troškulį. Staiga pamačiau didoką žalsvai melsvą apskritimą ir maniau kad tai mirtis. Pagaliau suvokiau jog tai šviesėjanti erdvė. Šokau bėgti laiptais aukštyr ir be jokios savisaugos išsiverčiau pro sviedinio išplėštą skylę ant ausros sutraukto grūdo ir gerokai prisitrenkiau. Susigriebęs pasileidau bėgti pakeliui atgal į mišką, bet kritau į griovį, kai trečias sviedinys pataikė į čia pat esančią tą pačią mokyklą. Tūnodamas griovyje pažvelgiau į save ir negalėjau suprasti iš kur tiek žalumos ir kraujo ant manęs ir mano rūbų. Nors jau buvau bėgęs, bet apkvaišęs tikrinau ar visi mano sąnariai veikia. Milinė perkirsta skeveldrų, kraujo daug, bet aiškaus sužeidimo neįaučiau ir negalėjau atsistebėti.

Ilgai nedelsiant sulaukiau pirmosios pagelbos ir vidurdiinį pasiekiau pulko medicinos punktą, t.y. sanitarinės kuopos laikiną buveinę fronte, kuriai ir aš tiesiogiai priklausiau. Pakartotinai, pagal galimybes, buvo pašalinti dažai iš burnos, akių ir ausų, buvo surastos dvi mažos neregistruotos žaizdos, pakeisti rūbai ir duota degtinės nusiramimui. Dėl laikino apkurtimo ir apsinuodijimo dažais, mes du to sproginimo sužaloti lietuviai buvome siunčiami į fronto divizijos ligoninę.

Iki evakuacijos buvome laikinai paguldyti lengvai sužeistųjų vienišame name, esančiame arti gyvenvietės, kurioje buvo įsikūręs minėtas pulko medicinos punktas. Popietėje sužeistuosius išvežė, o mes du sužalotus lietuvius paliko gulinčius ant šiaudų, kur matyt neseniai miegojo vokiečiai. Arti namo buvo artilerijos pabūklų ir "katiušų" ugniavietės. Kur - nekur laukuose sproginėję vokiečių artilerijos sviediniai. Sužeistųjų name, laikas nuo laiko apšaudę vokiečius, triukšmingai girtuokliavo baterijų karininkai. Kartu su jais girtuokliavo pulko vyriausias gydytojas ir mūsų sanitarinės kuopos vadas. Jie abu buvo mūsų tiesioginiai viršininkai ir medicininio spirito "savininkai". Visi grubiai rėkaudavo apie kovų nuotykius ir praradimus, "mūsiškiai" medicininės tarnybos vadai nuolatos prisimindavo ir tą die-

ną patirtus sanitarinės kuopos nuostolius: kaip jau minėta, vienas karys rusas žuvo, o mes du lietuviai išėjome iš rikiuotės.

Nors mes buvome pusėtinai apkurtę, bet grubius karininkų šūkavimus girdėjome ir supratome ką jie reiškia. Laikas nuo laiko vienas po kito "mūsiškiai" medicininės tarnybos karininkai gerokai įgėrę gailėsčio ekstazėje pašokdavo nuo suolo dėl rytą žuvusio ruso, sanitarinės kuopos kario ir nuolat kartodavo: vietoj žuvusio mūsų Čeremisino, mums būtų negaila desėtkos, net šimto šunsnukių lietuvių. Svetimų padalinių pusgirčiai karininkai niurzgėjo, kad jiems yra įkyrėję moldavai. Ir jeigu juos vokiečiai visus paklotų, — tai jiems tik, burnojantis ant motinų, nusispjaut! Štai kaip buvo kuriama sovietinė tautų draugystė! Pagaliau "mūsiškiai" vadai tiek įsismagino, kad nuolatos pašokę iš "gailėsčio" dėl žuvusiojo, pribėgdavo prie mūsų abiejų, paslikai gulinčių, spardydamo į kojų padus (batas) ir užtikrintai pareikšdavo: "gyvi prostitutės"! Po to vėl grabaliodavo ratu apie stalą slenkančią stiklinę degtinės.

Tai buvo nepamirštamai kraupi naktis, kurioje tik Aukščiausiuoju pasitikėjome. Prisirinkus daug lengvai sužeistų, tik vėlyvą naktį išvežė į divizijos medicininį batalioną.

Manau, tad toji vasario 17-toji turėjo įtakos dabar, mano pasitraukimui iš okupuotos Lietuvos ir iš to ekspedicinio vergų laivo, plaukiančio per pasaulio vandenynus ir tobulinančio priespaudą, primenančio jos grasą ir nedalią.

Iš 80 patekusių į 546 pulką lietuvių, — kovų žygiuose iki Dancigo liko sveikas tik vienas. O aš tik vienas pasveikęs sugrįžau iš divizijos ligoninės į tą patį pulką, baigiantis Dancigo - Gdynės kovoms. Daugumą nukovė arba sužeidė per pirmąsias 3-4 dienas, pulką pasiuntus vasario 15 dieną į pirmąsias linijas. Patekę į Armijos ir aukštesnio rango ligonines lengviau sužeisti kariai pasveiko ir pateko į frontą kitose divizijose, neskaitant tų, kurie mirė nuo kraujo užkrėtimo ir gangrenos.

Peržvelgę lietuviškus Maskvos kontrolę praėjusius statistinius duomenis apie karo metais prievarta (pagal sovietus "savanoriškai") mobilizuotus ir tiesiog sugaudytus karo tikslams į sovietų armiją Lietuvos karius, mes matome tokį vaizdą: netiksliai nurodoma, sovietų armiją, Maskvai laužant 1939 metų Hagos Konvenciją, draudžiančią siųsti į svetimus kraštus užgrobtų kraštų karius, buvo prievarta paimta daugiau kaip 120,000 šaukiamo amžiaus Lietuvos vyrų. Nurodoma, kiek jų pabėgo, kiek pakartotinai pabėgo ir kiek buvo areštuota, nubausta ar tiesiog sušaudyta. Bet gi tokių buvo nemažai. Netiksliai nurodoma, kad į frontą, iš nurodyto 120,000 karių skaičiaus, buvo išvaryta tik apie 36,000 (7,000 prie

Oriolo-Kursko, 13,000 Kurše ir 16,000 Vidurio Europos frontuose). **Neteisingai nurodoma**, kad dauguma karių iki pat karo pabaigos buvo mokomi atsargos šaulių junginiuose; **nurodoma**, kad kai kurie jų dalyvavo kare su Japonija. (Kodėl jie nepriskaičiuojami, kad dalyvavo kare?). Betgi mums **gerai žinoma**, kad tokių stambių lietuviškų atsargos junginių nebebuvo. Velyvą 1944 metų rudenį perkelti į Lietuvą (Pabradę, Ukmergę ir Jašūnus) 251, 252 ir 253 lietuvių atsargos šaulių pulkų karius išvarė į frontą, o likučius (ligonius ir naujai sugaudytus) išsiuntė Rusijos gilumon į Kazelską badmirystei. Gal čia "mokymo" junginiais laikomi ir griežto režimo Užpaliarės lageriai, į kuriuos pateko pabėgę iš armijos, kovoję partizanų eilėse ir gyvi paimti į nelaisvę kariai? Be to, mums taip pat **gerai žinoma**, kad Antinacinei karinei koalicijai iškovojus pergalę, visi pabaltiečiai iš sudarytos Vokietiją okupuojančios sovietų armijos 1945 m. birželio 14 d. buvo atšaukti ir išsiųsti Rusijos gilumon. Ten jie buvo paskubom **rengiami** pakartotinam naikinimui Japonijos fronte. Bet karui staigiai pasibaigus, nevisi į Tolimuosius rytus pateko.

Vilniškiai Maskvos kontroliuojami šaltiniai **nieko nesako** apie žuvusių ir sužalotų lietuvių skaičių. Tuo tarpu Amerikoje išleistos Lietuvių enciklopedi-

jos 15-to tomo 448 psl. **nurodoma**, kad 1942-1945 metais į sovietų armiją paimtų iš Lietuvos kilusių karių žuvo 25,000, įskaitant žuvusius per bombardavimus.²¹ Deja, mes neturime naujų duomenų, kad tą skaičių patikslinti, ir todėl jį nurodome tokį, koks jis ten atspausdintas. Kai dėl Sovietų kompartijos istorijos instituto vilniško filialo, Lietuvos Mokslo akademijos ir Vilniaus universiteto pagrindinis Lietuvos istorijos iškraipytojų J. Žiugždos, R. Šarmaičio, B. Vaitkevičiaus ir K. Navicko, tai jie savo spausdiniuose apie žuvusių sovietų armijoje Lietuvos karių skaičių **apsoliučiai tyli**. Bandęs objektyviau **nušviesti** lietuvių prievartinį įjungimą į sovietų armiją ir jų aukas, — jaunesnės kartos Vilniaus universiteto istorikas mokslų kandidatas Jonas Dobrovolskas buvo kagiebių tardomas, persekiojamas ir Pergalės šventės proga 1980 m. gegužės 8 d. įtartinomis aplinkybėmis **nusizudė**.

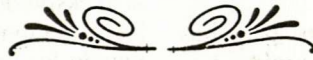
19. V. Ragauskas, E. Danilevičius. "Lietuviškosios Divisijos Keliais." Vilnius, Mintis, 1969, 96 psl.

20. Lietuvių karių "Z" liudijimas.

21. *Lietuvių Enciklopedija, Lietuva*, 15 t., Bostonas, 1968, 807 psl. (Liet. Encikl. Leidykla).

22. Za. Rrubežom (Antrojo pas. karo istorijos apžvalga; Didž. Britanija).

23. Pabėgusio kario - partizano liudijimas.

PETRAS KARUŽA

LIETUVAI

*Lietuva, žeme kryžių ir smūtkelių,
Šalie artojų su baltais trinyčiais!
Kodėl parymai prie dulkėto kelio,
Lyg juodalksnis samanotos gryčios? . . .*

*Ko susidūmėjai, lyg laukų mergina,
Radusi laimę žydriam lino žiede?
Gal svetimi pančiai vėlei surakino,
Kad skruostų raukšlėm šaltos rasos rieda . . .*

*Tėviške mano. Krašte žalių girių!
Tu tapai našlaite, valkata elgeta,
Kur bastaisi nuo durų lig durų,
Ir visur išvyta, lyg dūšia be vietos.*

*Nuo tavęs sūnūs, dukters nusigrįžo,
Žydinčių laisvę į purvus sumynę.
Jų dūšios birža — Berlynas, Paryžius,
Skambantis auksas, blizgančios krūtinės.*

*Bet aš tau, Tėvyne, meilę vis dainuosiu,
Meilę ir laisvę — naują atgimimą.
O kas pamiršo žalius kaimo uosius,
Tą akmeniu teprišlėgs juodas prakeitimas.*

SKAITYK IR PLATINK

K A R I Ų

Vytautas Volertas

Anatolijus Kairys

Dr. Jonas Stiklorius

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGA
" R A M O V Ė "

ŽURNALO " K A R Y S " BENDRADARBIAMS
PREMIJOMS PASKIRSTYMO KOMISIJOS
N U T A R I M A S

1986 m. balabdžio mėn. 1 d. KOMISIJA
atrinko 1985 metais tilpusius "KARYJE"
vertingus rašinius premijoms po \$ 50.00 :
1. V. Volerto "Ateis diena" Nr. 2.
2. A. Kairio "Ugnies daina" Nr. 5 - 8.
3. Dr. J. Stiklioriaus "Du ultimatumai" Nr.3.

K O M I S I J A:
[Signature] A. SKIRKA *[Signature]* V. SALKŪNAS *[Signature]* V. VOSYLIUS

[Signature]
A u s t r a l i j a

I PĖST D.L.K. GEDIMINO PULKO LIKIMAS

(Tąsa iš Kario nr. 4)

JONAS ABRAITIS

PULKO VADOVYBĖS PAKEITIMAS.

Priešpoligoninio laikotarpio nuotaikos

Vykdamas pulke karininkų ir žemesnio kadro patikrinimą, naujų pareigų paskyrimą ir laipsnių pripažinimą, tie įvykiai mūsų pulko vadovybės nepakeitė. Pulko vado pareigose ir toliau buvo gen. št. plk. Leonas Gustaitis, kuris Lietuvos kariuomenės žygio į Vilnių metu vadovavo pagrindinei žygio Rinktinės vorai, o savo Gedimino pulką įvedė į sostinę. 1940 m. vėlyvą rudenį jis iš pulko vado pareigų buvo atleistas, vėliau suimtas ir išvežtas į Rygą. Liaudies kariuomenės laiku pulkui vadovavo apie 4 mėnesius. Ir taip šis garbingas pulko vadas, taurus lietuvis ir karys, vadovavęs 1 p. D.L.K. Gedimino pulkui nuo 1965 m. iki 1940 m., dingo be žinių. Apie jo likimą jokių žinių nėra.

Nauju pulko vadu paskyrė gen. št. plk. A. Čepą - Čepauską, kuris pulko vado pareigas ėjo pačiu audringiausiu ir neramiausiu metu. Vadovaudamas pulkui, jis buvo lyg "svieto lygintojas": įvairių išsišokimų ir nesusipratimų švelnintojas, drausmės ir reikiamos tvarkos palaikytojas. Būdamas pats labai drausmingas, tvarkos ir viešo susitvarkymo reikalavo ir iš savo pavaldinių, nežiūrindamas kokiose pareigose jie bebūvo. Dažnu atveju pulko vadas Čepas ne tik įspėdavo, bet ir įsakydavo pulko politiniam vadovui "vietiniam Leibai" susitvarkyti nusmukusias kelnes, į "šoną žiūrindamą kepurę" ir beveik žeme besivelkantį diržą su pakabintu ant jo pistoletu. Jis pulke išbuvo keletą mėnesių. 1941 m. vasario ar kovo mėnesio pradžioje iš pulko vado pareigų buvo atleistas ir korpe gavo kitas pareigas. Liaudies vyriausybė plk. Čepą - Čepauską pakėlė į brig. generolo laipsnį.

Sekančiu pulko vadu buvo paskirtas plk. Leonas Rajeckas. Buvo ramaus ir taikaus būdo žmogus. Stengėsi išvengti savo vadovaujame pulke įvairių pragaištingų išsišokimų ir beprasmių provokacinių veiksmų. Patekusius į nelaimę, įmanomais būdais gelbėjo. Pulke jis buvo vadinamas karių tėvu. Pulko vado pareigose išbuvo iki 1941 m. gegužės mėn. pradžios. Pulkui besiruošiant išvykti į Pabradės - Žeimenos poligoną, plk. Rajeckas iš

pareigų buvo atleistas, nes buvo numatytas išsiųsti Rusijon į "pasitobulinimo kursą". Pulko vado pareigas perėmė pulko vado padėjėjas Raud. armijos majoras rusas Bakeria Černikov, o pulko komisarų ir toliau pasiliko raud. armijos politinis vadovas rusas kpt. Racin.

Priešpoligoninio laikotarpio metu pulke vyresnio ir žemesnio kadro vaizdas buvo labai pasikeitęs, nes į pulką buvo atkelta daug naujų karininkų iš kitų dalių ir ginklų rūšių. Prisimenu kai kurių atkeltųjų pavardes ir eitąsias pareigas: I-mo Bn. vadas — kpt. Gužaitis (buvęs gen. št. kursantas), Bn. vado adjutantas — kpt. S. Urbonas (buvęs "Kario" redaktorius); II-ro Bn. vadas — mjr. Osinas (9 p.p.), Bn. vado adjutantas — ltn. V. Nenortas (9 p.p.).

III-čio Bn. vadu buvo gedeminėnas mjr. Valiūškis.

Pulko štabo v-kas — mjr. Lipčius (atkeltas iš kitur). Pulko Jaunųjų vadų mokyklos (mokomosios kuopos) vadas gen. št. majoras Levickis (iš kitur), pulko ryšių kuopos vadas — ltn. Vincas Rurinkevičius - Rimas (9 p.p. neseniai pakeltas leitenantu), pulko minosvaidžių br. vadas — ltn. Navickas (anksčiau tarnavęs 9 p.p., o paskutiniiais priešokupaciniais metais Gaižiūnų poligone).

Priešpoligoniniu metu mūsų pulko, dabar jau besivadinančio 234 š. p., visos šaulių kuopos turėjo ir po vieną sunkių kulk. būrį, taigi š. kuopos ugnies galia buvo automatiškai padidinta. (P.S. Ar paminėtas sunkių kulkosvaidžių būrių įvedimas į šaulių kuopas įvyko, panaikinus batalionuose sunkių kulk. kuopas ar specialiu įsakymu, gaila, to tikrai neprisimenu).

Akyvaizdinis karių skaičius šiuo metu buvo labai sumažėjęs. Kariai atrodė vieniši, užsidarę, turėtas jaunatviškas entuziazmas juose buvo bebaigiąs išblėsti, o gražių lietuviškų dainų garsai pamažu tilo... Aplamai draugų pokalbiai retėjo, visokie įtarinėjimai didėjo, o nematomos akies sekimas dažnėjo. Buvo atsitikimų, kai artimas prietelis, besisveikindamas, įteikdavo popieriaus lapelį, kuriame painformuodavo ir prašydavo daugiau su juo draugiškų ryšių nepalaikyti, nes arba yra sekamas, arba bandomas įtraukti į prievartinį užverbuotųjų tinklą...

**Buvęs Gedimino pulkas išvyksta į Poligoną,
5-ta šaulių kuopa paliekama sostinėje Vilniuje**

1941 m. gegužės mėn. 25 dienos popietinėmis valandomis 234 š. pulkas iš Vilniaus išvyko į Pabradės - Pažeimenės poligoną. Ir kiti 29-to š. korpo lietuviški daliniai apėjo Vilnių — vieni išvyko į Varėnos, kiti į Pabradės poligonus. Kadangi ir raud. armijos okupaciniai daliniai iš Vilniaus ir N. Vilnios karinių bazių buvo išsikėlę į poligonus arba į Vokietijos pasienį, sostinėje ir raudonarmiečių ir lietuvių karių buvo likę labai mažai — tik sandėlių ir kareivinių apsauga. Taigi jokių ypatingų kovos vienetų Vilniuje nebuvo.

Pulko vado įsakymu, pulko sandėlių, kareivinių ir kai kurių kitų kariškų objektų, esančių už pulko rajono ribos, apsaugai buvo palikta 5-ta šaulių kuopa.

To meto kuopos sudėtis buvo sekanti:

Kuopos vadas — kpt. Jaruševičius (buvęs Karo mokyklos adjutantu, o anksčiau tarnavęs 9 p.p.); kuopos vado padėjėjas — raud. armijos ltn. rusas, kuopos vado padėjėjas politinėje srityje — raud. armijos politrukas ukrainietis. Būrių vadai: ltn. Strikauskas, j. ltn. Jonas Abraitis ir vienas lietuvis viršila. J. Kuopos kuopininkas — viršila Kazlauskas; politinio vadovo padėjėjas — vertėjas staršina Jankauskas. Be to, kuopoje buvo 4 būrininkai, 12 skyrininkų ir apie 120 kareivių.

Kuopa turėjo tris šaulių būrius ir vieną sunkių kulksvaidžių būrį. Kuopoje trūko dviejų būrių vadų, nes prieš pat paligoną ltn. Strikauskas iš kuopos buvo iškeltas.

**Kuopos tarnyba Vilniuje V.25 - VI.22
Karių ir civilių žmonių areštai ir masiniai trėmimai
į Sov. Sąjungos mirties lagerius**

Šiame 4-rių savaitį laike mūsų 5-ta šaulių kuopa vykdė sargybų tarnybą sostinėje Vilniuje. Tarnyba nebuvo varginanti, gyvenimas buvo daug lengvesnis už turėtą priešpoligoninį laikotarpį. Bet dvasiniai mes buvome pavargę ir susirūpinę sava ateitimi, nes kiekviena nauja diena atnešdavo vis daugiau skausmo ir liūdesio.

Nesibaigiantys buvusių Nepriklausomos Lietuvos aukštųjų pareigūnų ir aukštesnio laipsnio Lietuvos kariuomenės kariškių suėmimai, o Liaudies kariuomenės vadovujančių vadų atleidimai ir pakeitimai kiekvienam iš mūsų dar daugiau sukeldavo susirūpinimo. Gyvenimas pasidarė liūdnas, graudus ir beprasmiškas. Klausdavome save, kodėl ir

**A. A.
kpt. KAZIMIERUI MATUČIUI
mirus, jo šeimai ir artimiesiems giliai
užuojautą reiškia**

Emma ir Bronius Užemiai

už ką šis teroras yra vykdomas, kodėl ši neužpelnyta bausmė ir tragedija palietė mūsų nekaltą kraštą.

Jeigu 1940 metų birželio - liepos - rugpjūčio mėnesiai buvo tragiškiausiais mėnesiais Lietuvos valstybei, nes tuo metu buvo įvykdyta Lietuvos okupacija, tuo laiku buvo pravešta Lietuvos inkorporacija į Sov. Sąjungą ir tada įvyko Lietuvos kariuomenės tragedija, tai laikotarpis nuo 1941 m. gegužės mėn. 31 d. iki birželio 22 d. yra laikytinas vienu iš kruviniusių dienų Lietuvai. 1941 m. gegužės mėn. 31 d. Sovietų Sąjungos saugumo III-čios valdybos viršininko pavaduotojas, valstybės saugumo kapitonas Ševeren pasirašė įsakymą, kuriuo įsakyta įvykdyti masinius Lietuvos gyventojų suėmimus ir išvežimus. Pirmąją ir antrąją banga buvo numatyta suimti, įkalinti ir išvežti į Sov. Sąjungos koncentracijos ir mirties lagerius 700.000 Lietuvos gyventojų.

Vykdydami šį baisų išvežimų planą ir Maskvos įsakymą, 1941 m. birželio mėn. 14 - 15 - 18 dienomis, NKVD, atvykę iš Sov. Sąjungos, įvykdė Lietuvoje žiauriausią masinį nekaltų žmonių suėmimą ir išvežimą. Išvežė moteris, vaikus, kūdikius, vežė senelius ir sergančius, suėmė ir trėmė darbininkus, ūkininkus, valdininkus - tarnautojus, mokytojus, policijos pareigūnus, žodžiu, visus, kurie mylėjo savo Tėvynę Lietuvą ir jos laisvę. NKVD vežė žmones iš visur: iš miestų, miestelių, ir kaimų, ir bažnytkaimių, viensėdžių, net ir iš pamiškėse prisiglaudusių vargdienių namelių, nes visi jiems buvo "liaudies priešai".

Antrąją išvežimų bangą, pačią didžiausią, okupantas nesusėpė įvykdyti, nes antras ištrėmimas buvo numatytas birželio mėn. 27 - 28 dienomis. Išgelbėjo prasidėjęs karas!

Bet nevisiškai ir nevisur išgelbėjo..., nes prasidėjus karui, NKVD ir raudonarmiečiai papildomai nužudė Lietuvoje daugiau kaip tūkstantį nekaltų žmonių: kalinių ar pripuolamai suimtų. Degdami kerštu ir neapykanta lietuvių tautai, traukdami nuo žaibiškų nacinės Vokietijos armijų smūgių, šie žmogžudžiai Kretingoje — prie Telšių Rainių miškelyje — Petrašiūnuose — Za-

Bolševikinio teroro vienas iš daugelio vaizdų

rasuose — Pravieniškėse — Panevėžyje — Lanke-
liškiuose — Černavėje ir kitose dar pilnai neiš-
tirtose ar viešai nepaskelbtose vietose ne vien nu-
žudė, bet nužudytas aukas žvėriškai ir sadistiškai
išniekino.

Ši baisųjį pavasarį, tą tragiškąjį birželio mėnesį,
mūsų šventosios Lietuvos žemė buvo aplaistyta
lietuvių ašaromis ir patręšta nekaltųjų krauju. Tada
pakelėse ir kryžkelėse, prie kryžių ir medžių
prikalti Rūpintojėliai verkė, Dangus raudėjo...
o žmonės, priėję vienas prie kito klausė: Dieve,
už ką, už ką g ši baidi ir skaudi rykštė taip
žiauriai plaka nekaltą lietuvių tautą?!...

Panaikinus Lietuvos kariuomenę ir iš jos liku-
čių suformavus 29-tą šaulių teritorinį korpusą, šiame
korpe karių areštus ir ištrėmimus NKVD įvykdė
tuo pačiu laiku, kaip ir visoje Lietuvoje. Vykdy-
dami lietuvių karių suėmimus, NKVD naudojo
klastą, apgaulę ir klaidinančius suėmimų metodus.
Esančius poligone karius ir numatytus sunaikinti,
pirmiausia juos iškviatė į štabą, pranešdami, kad
reikės vykti į apylinkes susipažinti su vietove,
kurioje rytojaus dieną yra numatyti vykdyti takti-
niai manevrai. Susodinti į sunkvežimius, šie “bū-
simo pratimo vykdytojai” buvo nuvežami į kitą
vietą, kurioje jų laukė ginkluoti budeliai, kurie
atvežtas aukas greit nuginkluodavo ir suguldė kaip
pagalius išvežė negrįžtamai. Vienus nužudė, kiti
mirė bado ir mirties lageriuose. Tik labai maža
dalis išvežtųjų visiškais ligoniais po 10 - 15 iš-
kentėtų metų sugrįžo į Tėvynę!

Šie baidieji areštai ir ištrėmimai palietė ir
buvusį Gedimino pulką (234 š. p.). Poligone buvo
suimta daug karininkų, puskarininkų ir kareivių.

Suimtųjų skaičiaus nežinau, nes poligone nebuvo.
Pagal numatytą planą pulke areštai buvo vykdomi
ir tęsėsi iki karo pradžios, nes pagrindinio iš-
vežimo dieną dalis numatytų išvežimui sugėbėjo
pasislėpti — pabėgo, dalis jų buvo komandiruo-
tėje, kiti buvo pasilikę įguloje — sandėlių apsau-
gai, o vienas - kitas sirgo...

Areštuojami 5-tos kuopos vadas ir buvęs 234 š. pulko (buv. Gedimino) vadas

Lietuvių karių areštai ir trėmimai buvo vykdomi ir
po birželio 14 - 15 d., bet daugumoje tik atskiri
suėmimai. Tiesioginiai tai palietė ir mūsų 5-tą sargy-
bų kuopą, tada gyvenusią Vilniuje, Kosciuškos g-vės
Nr. 8 kareivinėse.

1941 m. birželio mėn. 16 d., pirmadienį, areš-
tavo mūsų 5-os kuopos vadą kpt. Jaruševičių. Po jo
suėmimo ir išvežimo, kuopoje aš likau vienintelis ir
paskutinis lietuvių karininkas.

Birželio mėn. 17 d. iš Pabradės-Žeimenos po-
ligono pas mus į Vilnių atvyko pulko vadas raud.
armijos majoras Bakeria Cernikov ir pulko komisaras
kpt. Razin. Kartu su jais pulko kareivinių kieme
maišėsi pulko ypatingo skyriaus viršininkas, Kauno
žydas, enkavedistas Jasovskis ir keletas nematytų
ginkluotų kareivių. Visi atvykėliai nuėjo į pulko šta-
bo patalpas. Tuo metu aš tikrinau kuopos sargybų
tarnybą ir buvau prie sargybinės, esančios prie pa-
grindinių kareivinių vartų pulko štabo I-me aukšte.
Išorinėje vartų pusėje Kosciuškos gatvėje, pripuola-
mai pastebėjau vaikščiojančius du lietuvių karininkus,
atvykusius iš poligono tarnybiniiais reikalais,

Į Sibiro tremtį (aliejus). Dail. J. Juodis

ltn. K., ir ltn. Ž. Aš su jais buvau labai gerai pažįstamas, todėl susitikę kalbėjome atvirai ir draugiškai. Besikalbant pastebėjome nuo Vilnelės upelio tilto ateinantį buvusį pulko vadą Leoną Rajecką. Žinojome, kad paskutiniaisiais mėnesiais jis turėjo kitas pareigas, atrodo, dirbo Lietuvos kariuomenės likvidacinėje komisijoje. Šiuo metu ir to darbo jau nebedirbo, gyveno Vilniuje, „atostogavo“ kadangi buvo numatyta išvežti į Sov. Sąjungą — į „pasitobulinimo“ kursus.

Plk. Rajeckas buvo apsirengęs civiliškais drabužiais: kostiumu, juodu pavasariniu paltu ir skrybėle. Su atvykusiu vadu pagarbiai pasisveikino, o vienas iš draugų tuoj pat jį įspėjo, kad vidun neitų, tikriausiai bus suareštuotas, pranešė apie esamą padėtį, patarė pabėgti ir pasislėpti, kadangi tam palankios aplinkybės.

Pulkininkas buvo labai susirūpinęs, atrodė pavargęs, išbalęs ir nervuotas. Jis mums pranešė, kad pulko vadovybė jį telefonu iškvietsi į pulko štabo patalpas atsiimti algą... Pagaliau mes išgirdome iš savo buvusio vado paskutinius jo ištartus į mus žodžius: „Mano brangieji ir mano mieli kariai, už ką gi jie mane areštuos?! Juk aš jiems esu nenusidėjęs“...

Maždaug po valandos jis buvo išvestas iš pulko štabo patalpų. Keturių ginkluotų kareivių apsuptas, jis buvo atlydėtas prie kariško sunkvežimio, pasodin-

tas sunkvežimyje ant grindų ir tuoj pat išvežtas į mirtį...

P.S. Plk. Rajecko areštavimą pravedė enkavestas Jasovskis. Kratos metu plk. Rajeckas kreipdamasis į Jasovskį pasakęs, kad nieko daugiau jis neturįs, išskyrus šukas, kuriomis norėjęs susišukuoti savo plaukus, bet šis sadistas ir žiaurusis budelis pagriebė iš plk. rankų šukas ir jas mesdamas ant grindų „sulojo“: „Ir jos tau ten nebus reikalingos.“

Pulko vadas rusas majoras ir pulko komisaras arešto metu tyliai ir ramiai sėdėjo, jokio žodžio neištarrė, laikėsi lyg per laidotuves ir pakasynas... Apie visa tai vėliau mus painformavo ir papasakojo pulko štabe prie telefono budėjęs telefonistas, matęs visą plk. Rajecko areštą.

Šitokiam terorui siaučiant, suprantama, kodėl kariai jautėsi tikrais ligoniais, visus kankino kažkokia baimė, buvo susirūpinę dėl neaiškios ir miglotos ateities. Minėjau, kad visi pavergtieji kažko laukė, bet ko — patys nežinojo! Stebuklo? Kokio stebuklo, jeigu jis neįvyko baisiųjų trėmimų, žudymų ir skausmingų tardymų — kalinimų metais. Vis dėlto, tokioje padėtyje būdami, mes visi stebuklo ir laukėme, ir tikėjome į stebuklą, bet šį kartą jau kitokį — karą! Nors karas yra žmonijos nelaimė, bet mūsų pavergtųjų atžvilgiu tik karas ir galėjo mus išgelbėti iš vergijos kalėjimų, tremties, mirties ir visiško sunaikini-

Kairėje pusėje, prie Neries ir Vilnelės, matoma dalis kareivinių, kuriose gyveno 234 š. pulko kariai, buvę gediminėnai.

mo. Daugelis juto, kad karas artėja, tik niekas nežinojo tikros datos. Karo laukėme ir sulaukėme..., o sulaukę iš džiaugsmo verkėme. Bažnyčiose tada didingai skambėjo varpų dūžiai, reikšdami padėką Dievui ir žuvusiems didvyriams už Tėvynei laisvę. Taigi verkėme ir džiaugėmės mes tada, nes tikėjome, kad prisikeliame laisvam ir nepriklausomam gyvenimui. Ar mūsų svajonės išsipildė, pamatysime vėliau...

Naujose pareigose. Kuopa papildoma Raudonosios armijos kariais

Birželio mėn. 19 d., apie 18:00 val., iš poligono į Vilnių atvyko pulko vadas, komisaras ir ūkio viršininko padėjėjas kpt. Vaidakavičius. Pasiuntiniui pranešus, kad tarnybiniu tikslu turiu prisistatyti pulko vadui, greit atsiradau kareivinių kieme ir prisistačiau raportų belaukiančiam vadui. Jaučiausi susinervinęs, nes buvau įsitikinęs, kad būsiu suareštuotas ir suimtas. Prisistatant šį mano išsiblaškimą pastebėjo pulko vadas, todėl greitai jis ėjo prie pačio reikalo. Jis man įsakė priimti žodžiu jo perduodamą įsakymą, kuris skambėjo sekančiai:

— Buvęs kuopos vadas yra nušalintas iš kuopos vado pareigų. Aš tamstą skiriu 5-os š. kuopos vadu ir įsakau:

1. Per 48 valandas visa kuopa turi būti paruošta kautynėms ir kovos žygiui;
2. Kareivių apranga ir avalynė turi būti gerame stovyje. Kiekvienas kareivis privalo turėti su savimi vieną papildomą pamainą apatinių;
3. Kuopos lengvieji ir sunkieji kulkosvaidžiai ir

asmeniniai kareivių ginklai turi būti gerai išvalyti ir patikrinti.

4. Ginklus, kovos šaudmenis ir trims dienoms sauso maisto davinį išduoti tik atskiru mano įsakymu;

5. Įvykdžius šį įsakymą, laukti tolimesnių mano nurodymų.

Kitos dienos vakare į kuopą atvyko nauji papildymai: du Raud. armijos karininkai ir 18 uniformuotų raudonarmiečių. Jauni karininkai atvyko tiesiai iš karo mokyklos, o kareiviai buvo naujokai, neseniai pašaukti atlikti karinę prievolę, taigi buvo neapmokyti ir jokių ginklų su savimi neturėjo. Vienas iš karininkų buvo paskirtas šaulių būrio vadu, o antrasis, prisistatęs kaip geras kulkosvaidininkas, buvo paskirtas sunk. kulkosvaidžių būrio vadu, gi raudonarmiečiai-naujokai — išskirstyti po šaulių būrius.

Dar ir šiandien prisimenu tas "48 valandas", kurių metu kuopa vykdė gautą pulko vado įsakymą. Nežiūrint įsitikinimų; nežiūrint net tautybės, visi tada judėjo, krutėjo, kaip tos darbsčios bitės. Kareiviai, puskarininkai, karininkai ir pol. vadovai — visi kaip vienas vykdė ir sąžiningai įvykdė jiems pavestas pareigas. Todėl birželio mėn. 21 d. popietinėmis valandomis 5-ta. š. kuopa galėjo atsikvėpti — pulko vado įsakymas buvo pilnai įvykdytas. Iš pulko vado naujų parėdymų nesulaukėme.

Ušbaigęs visus tos dienos tarnybinius darbus, vėlai vakare išvykau poilsui į savo butą. Eidamas į namus atkreipiau dėmesį į kai kuriuos išorinius išsiskiriančius reiškinius. Bet iš gatvėje judresnio judėjimo, dažnesnių kariškų transportų pravažiavimo ir net iš savotiškų mažų grupinių žmonių susibūrimų, aš tada dar neįstengiau suprasti ir net neprisileidau galimybės, kad tai buvo karo išvakarės.

Karas! 5-tos š. kuopos bendra padėtis ir tarnybiniai veiksmai iki vokiečių armijos įžygiavimo į sostinę Vilnių (1941 m. VI-22 — VI-24).

Tą gražųjį sekmadienio rytą, kai sostinės gyventojai dar sapnavo neramius sapnus, kai mano Olandų gatvės žavūs kiemų gėlynų, alyvų ir jazminų krūmai skleidė kvapsnius aromatus, o čia pat stovinčios didingos Šv. Petro-Povilo šventovės budrūs Rūpin-tojėliai jau sveikino ankstyvuosius maldininkus, tą istorinį sekmadienio rytą Lietuva sulaukė karo. Tada ir tik tada kenčiančiai tautai ir pavergtiems krašto gyventojams išsipildė laukiamoji svajonė — prisikėlimas! Visa tai įvyko 1941 m. birželio 22 d. 3 val. 30 min.

Ar šis laukiamas stebuklas mums atnešė laisvę, prisikėlimą ir išsigelbėjimą?! Su liūdesiu širdyse prisipažinkime: nei vieno iš jų!

Jau buvau besiruošiąs vykti į tarnybą, kai kažkas pasibeldė į mano buto duris. Pagalvojau — dabar tikriausiai mano eilė... Bet... prie durų stovėjo mano ištikimasis pasiuntinys — ankstyvesnis ryto keleivis. Net nebuvau dar kaip reikiant atidaręs durų, o mano ryšininkas jau buvo bebaigiąs išsakyti paskutinius pranešimo žodžius: “Vade, greičiau į kuopą, karas!”...

Prie pagrindinių pulko kareivinių vartų stovėjo du ginkluoti kuopos sargybiniai. Netoli jų buvęs vienas kuopos karys pasitiko mane ir pasisveikinęs klausiamai pranešė:

— Turbūt žinote, ponas vade, kad karas jau prasidėjęs!?

— Taip, aš tai žinau, todėl ir atskubėjau...

— Atrodo, tuoj kovosime!, — pasidžiaugė...

— Mūsų veiksmus padiktuos susidarę aplinkybės..., — greitomis, nenoriai ištariau.

— O prieš ką kovosime, ponas leitenante?!

— Prieš priešą, — atsakiau.

— O katrą priešą jūs laikote priešu?! — su įdomumu ir šypsena paklausė pašnekovas — kuopos vertėjas J. (ankauskas). Nenorėdamas kompromituoti ir būti sukompromituotas, žinodamas, kad, gal būt, mūsų klausosi nematoma ausis, tolimesnį pasikalbėjimą nutraukiau nežymiu rankos mostu. Kareivinių kieme pastebėjau grupes kuopos karių, kurių veiduose dvelkė didelė rimtis ir susikaupimas. Užkalbinti, reiškė man lojalumą, pagarbą ir ištikimybę. Visi buvo taktiški, net ir tie, kurie buvo skirtingų įsitikinimų. Visi laukėme įvykių ir padėties išsiaiškinimų.

Apie 0700 ryto visi laisvi kuopos kariai buvo sukviesti į kuopos valgyklą — į informacinį susirinkimą (mitingą). Pirmas kalbėjo kuopos politrukas, ukrainietis X. Politinio vadovo žodžius kuopos vertėjas J. išvertė į lietuvių kalbą ir jie skambėjo:

“Fašistai, prakeiktieji vokiečiai, užpuolė mūsų visų didžiąją tėvynę — Sovietų Sąjungą. Narsioji ir nenugalima Raudonoji armija jau dabar duoda jiems didžiulį atkirtį. Priešo puolimas visur sustabdytas, Raudonoji armija įsiveržė į Rytprūsius, o šiuo metu vyksta mūsų dėl Karaliaučiaus”...

Po politinio vadovo kalbos, žodį tariau ir aš. Pabrėžiau, kad padėtis yra labai rimta, kiekvienas nešame didžiulį atsakomybę už savas vykdomas pareigas ir veiksmus. Neigiamų nukrypimų atveju pasekmės gali būti labai žiaurios ir tragiškos. Nevien įsakau, bet ir prašau, kad visi būtų drausmingi, klusnūs ir nepadarytų provokacinių išsišokimų...

Mano tarnybinis kuopai įsakymas apytikriai skambėjo taip:

Kuo skubiausiai išstatyti oro sekimą;

2. Iš netarnyboje esančiųjų sudaryti mažas karių grupes;

3. Sargybos vadui ar jo padėjėjui palydinti, būrininkams nuvesti šias grupes prie saugojamų sandėlių ir ten sargybinių saugumui iškastį duobes, jas tinkamai užmaskuoti;

4. Kad išvengus orinių puolimų, mažiau rodytis atvirose vietose, o lėktuvų puolimo atveju mažesnėmis grupėmis slėptis triaukščių mūrinių kareivinių rūsiuose;

Rūsiuose su savimi laikyti laužtuvus, kastuvus ir žibalinės lempas;

6. Visiems nešioti dujokaukes ir lengvuosius asmeniškus ginklus. Visą laiką būti parengties padėtyje.

1030 valandą ant Vilniaus atskrido pirmos vokiečių aviacijų naikintuvų eskadrilės — lengvieji Messerschmitt'o bombonešiai. Staiga smingamuoju būdu pradėjo bombarduoti pasirinktus Vilniaus taikinius. Dar ir šiandien, po 44-rių metų, labai gerai prisimenu tas akimirkas, kai keletas vokiečių lėktuvų užskrido ant mūsų kareivinių ir išmetė kelis bombų “bukietus”. Tuo momentu oro sekėjai pradėjo šaukti, kad esame bombarduojami. Aš su žiūronais stebėjau erdvę ir ryškiai mačiau krintančius bombų ryšulius. Kai šalia stovėjęs politrukas paklausė, ar mūsų lėktuvai, aš jam atsakiau, kad mūsų, bet greitai pataisiau, kad ne mūsų... ir abudu nugriuvome tarp malkų krūvų..., o kuopos kuopininkas viršila Kazlauskas, gelbėdamasis, staiga atidarė šalimais esančios cementinės sąslavų dėžės geležinį dangtį, įsoko vidun ir užsitarė. Po bombardavimo visi turėjome ir juoko, nes laimei aukų nebuvo, o išlindęs mūsų viršila atrodė gerokai sušlapęs ir nuo savotiškų skysčių rudas, gi mudu su politruku iki neatpažinimo dulkinai ir susitepę kažkokiais tepalais.

Antras bombardavimas įvyko 1530-1600 val. Šį kartą bombardavo aerodromą, kai kuriuos Vilniaus priemiesčius, artilerijos kareivines ir Antakalnio tiltą.

Pirmos karo dienos bombardavimai didelių nuostolių Vilniaus miestui nepadarė, tik sugriovė netoli Žaliojo tilto keletą namų, sužalojo Antakalnio tiltą ir truputį apgriovė artilerijos kareivines, iš kurių rusų priešlėktuvinė artilerija apšaudė vokiečių lėktuvus. Artilerijos ir mūsų kareivinės buvo už 200-250 m kitoje Neries upės pusėje. Nors baimės tą dieną užteko visiems, bet be nuostolių turėjome visi progą patirti ir pergyventi pirmąjį bombardavimo “krikštą”.

Antrą karo dieną bombardavimų nebuvo, bet užtai oro kautynių Vilniaus priemiesčiuose, iskitinai Šnipiškių oro erdvėje, įvyko labai daug.

Lietuvos Baltijos Lloydo bendrovės laivo “Mariampolė” paskutiniai metai

R. VILKAS

(Papildymas)

Laivo “Mariampolė” likimas mano yra aprašytas “Karyje” Nr. 10, 1981 metais, ten baigiant jo biografiją parašyta — “Tolimesnis laivo likimas kol kas tiksliai nežinomas.” Laivą 1950 m. palikome Wismaro uoste, kur Sovietų Rusijos įsakymu reikėjo baigti remontą ir nepatvirtintomis žiniomis tas buvo įvykdyta.

Iš tikrųjų laivo savininkai “Wendehof G.m.b.H.”, kurie repatrijojo į Hamburgą, su tuo nesutiko, įteikė skundą ir visokiais būdais bandė laivą atgauti ir atgabenti į Vakarų Vokietiją. Pasekime keletą duomenų ištraukų šioje ilgai užsitęsusiame byloje.

8.XI.1947 m. garlaivis “Friedrich Karl II” (anksčiau “Mariampolė”) randasi Wismaro uoste, 1500 dwt tonų, plieninis, laivas - laužena. Savininkas: Wendehof g.m.b.H. Hamburge, Alsterdamm.

Įgiję vienos dienos karo patirtį, taigi — pasijutę drąsesniais, su žiūronų pagalba stebėjome oro kautynės Šnipiškių oro erdvėje. Tuometinėse oro kautynėse vokiečių naikintuvai visais atžvilgiais buvo pranašesni už rusų: greitesni, judresni ir ypatingai lankstesni užimant ore šaudymui pozicijas. Daug ir labai daug rusų lėktuvų, įsijungusių į oro kautynės, buvo išvesti iš rikiuotės ir vienas po kito degdami nukrito už Šnipiškių kareivinių laukuose.

Norėčiau prisiminti ir tai, kad tomis dienomis kuopoje buvo pilnutinė tvarka, susiklausymas, gi drausmė nepairus. Bet vis dėlto, rodos, antrąją karo dieną įvyko vienas provokacinis išpuolimas. Kuopos komjaunuolis eil. Berkė pradėjo kuopoje sauvaliauti — eiti kuopos “ginklininko” pareigas. Kaip koks slapukas, kuopos kariams nematant, jis pradėjo lietuvių karių šautuvais “apginkluoti” naujai atsiųstus papildymui raud. armijos kareivius-naujokus. Į šį reikalą aš reagavau staigiai ir griežtai, o kuopos politiniam vadovui palaikius mano pusę, tolimesnis sauvaliavimas ir išsišokimai buvo sustabdyti, o nusižengėlis griežtai įspėtas. Mūsų kuopa ir toliau vykdė sargybų tarnybą, o kilus karui ieškojome tinkamiausių kelių išsigelbėjimui ir išgelbėjimui tų kuopos karių, kurie atsidūrė apkaltintųjų kategorijoje.

(*Bus daugiau*)

8.XI.1947 m. laivas-laužena Nr. 117, prekinis garlaivis “Friedrich Karl II”. Savininkas firma Gehrke, Wismare. Korpusas geras, denis ir viršdenio pastatas (midšifas) blogas, bet plaukiojimui tinkamas suremontuoti. Kaina 250-300,000 DM. Pagal vieną pranešimą priklauso nuo 25.V.1949 m. firmai Gehrke, Wismare, pagal kitą — visgi priklauso laivininkystės bendrovei “Wendehof G.m.b.H.” Hamburge, Ballindamm 7. Lieka teisme nustatyti ar firma “Gehrke” Wismare identiška, tai yra, ta pati firma, kas “Wendehof G.m.b.H.” Hamburge.

Dar apie gegužės mėn. 1950 m. laivas buvo Wismaro uosto įstaigų priežiūroje, po to vyriausia “Laivininkystės Direkcija Berlyne” laivą nacionalizavo ir perdavė Vandens kelių direkcijai Rostocke padaryti galutiną sprendimą; ką su laivu-vraku daryti.

28.V.1950 m. “Hansewerft” laivų statykla Wismare turėjo pradėti laivo perstatymo darbus, pa-versti jį į jūros baržą geležies laužo transportui.

18.VII.1950 m. oficialiai sutartis pasirašyta su “Hansewerft u” dėl laivo perstatymo už 392,000

25.IX.1950 m. laivas - vrakas vilkiko nutemptas į Stralsundą ten ištrauktas ant elingo (kranto) dugno darbams atlikti.

1.XI.1950 m. vėl kilo abejonės, kam laivas tikrenybėje priklauso, kas sumokės už laivo perstatymo darbus. Byla pradėta nagrinėti iš naujo.

12.XI.1950 m., dar nepradėjus darbų, laivas nuleistas į vandenį.

18.XII.1950 m., perstatymo darbai “Generaldirekcijos” Berlyne parėdymu sustabdyti.

1952 metų vasarą laivas dar stovėjo Wolgast'e, kanale.

7.VII.1952 m. laivininkystės “Generaldirekcija” Berlyne davė parėdymą laivą supjaustyti geležies laužui, ir tuojaus korpusas nuvilktas atgal į Stralsundą.

16.IX.1952 m. laivo tuščias korpusas dar gulėjo geležies laužo krantinėje Stralsunde. Mašina jau 1951 m. buvo išmontuota ir nuvežta į metalo liejyklą.

1952-53 m. žiemą korpusas paverstas geležies laužu.

Tai toks galas palyginti neseno, vos 33 metų laivo, kuris daugiau kaip keturius metus išplaukiojo su lietuviška įgula.

MOMENTAS MIRTIES ŠEŠĖLYJE

ATSIMINIMAI

A. KRAMILIUS

Aš kaip ir daugelis Lietuvos jaunimo, net tėvo nesiklausęs, pėsčiomis nužygiavau 14 kilometrų į Šakius užsiregistruoti į generolo Plechavičiaus organizuojamą Vietinę rinktinę. Vyresnieji tuo metu kalbėjo ir kartu abejojo, ar verta buvo pasitikėti tuo Žemaitijos generolu. Man, 17 metų „vyru“, jokie senių argumentai nebuvo įdomūs. Žinios iš rytų fronto, kad vokiečiai jau pradėjo atsitraukimą, mane ir kitus bendraminčius jaudino. Niekas nelaukė grįžtant raudonųjų, ypatingai į ramius Zanavykijos laukus. Daugelis jau pradėjo planuoti pasitraukimą į vakarus, kiti, apsimitę patriotais, sakėsi, kad iš Lietuvos niekur nevažiuos. Apie pasipriešinimą prieš grįžtančius raudonuosius jie irgi nekalbėjo. Paaikėjo tik po karo, kodėl jie apie pasipriešinimą tąsyk nekalbėjo.

Mano ir kitų bendraminčių nuomonė buvo aiški. Mes priešinsimės. Su kuo? Su spragilais? Ne, su ginklais, bet juos reikėjo iš kur nors gauti. Atsakymą radome Plechavičiaus armijoje. Apraudoti tėvų ir giminių rinkomės sniegui tripstant į paskirtas kareivines. Maža valtele persikėlus per Nemuną, atsiradau prie Seredžiaus kareivinių vartų. Keturios savaitės apmokymo Seredžiuje ir štai jau mes parengti kovai su mūsų tautos priešais. Mūsų paskyrimas — Vilniaus kraštas, kuriame jau siautė komunistų partizanai. Išsirikiavus kareivinių rajone, 309 ir 310 balationams ugningą išleistuvių kalbą pasakė pats Generolas Plechavičius. Vėliau šis milžiniškas vyras dar lietuviškoje uniformoje praėjo pro atskirus dalinius.

Nebuvome labai patenkinti, kad ant mūsų buvo užvilktos vokiškos uniformos ir tik skydelis ant rankovės rodė, kad esame lietuviai.

Kelionė garlaiviu į Kauną ir iš ten traukiniu į Vilniaus kraštą. Kai garlaiviu plaukiant skambėjo dainos, tai traukinyje artėjant prie Vilniaus jau atsirado baimė. Nenaujiena būdavo skaityti laikraščiuose, kad traukiniai užvažiuodavo ant minų. Kelio jau, žinoma, atgal nebuvo. Mūsų traukinys, stumdamas kelis tuščius prekinis vagonus, laimingai pasiekė Vilnių. Iš Vilniaus kelias toliau į rytus. Štai vėlai vakare atsirandame Šalčininkų mieste. Apleidus traukinį, mums praneša, kad šiame mieste pasiliks kita kuopa, o mūsų kuopa turime eiti į Šalčininkėlių dvarą, kuris yra dar už trijų kilometrų. Čia jau esame priešo zonoje. Pražygiuo-

jame pro policijos būstinę. Priekyje būstinės bunkeris ir prie kulkosvaidžio budi lietuvis policininkas. Nesunku buvo pastebėti šio policininko džiaugsmą, kai jis pamatė visą kuopą vyrų, kurie atvažiavo jam į pagalbą. Gyventojai, daugumoje lenkai ar lenkiškai kalbantys, nerodė didelio entuziazmo dėl mūsų atvykimo. Vėliau sužinojome, kad čia miškai buvo pilni lenkų reguliarios kariuomenės, ir lietuviai čia nebuvo pageidaujami. Jau po vidurnakčio vos bepavilkdami kojas pasiekėme Šalčininkėlių dvarą. Apgraibomis suėjome į šio dvaro rūmus, kurie kelias savaites buvo mūsų namai. Kambariuose radome šiaudų ir jau degtukų šviesoje pasileidę šiaudus ruošėmės miegoti. Štai ateina budintis karininkas ir perskaito sargybos sąrašą. Bunkeris prie pietinio įvažiavimo, kitas prie vakarinio, po vieną kareivį, po vieną valandą, du kareiviai paskiriami slapukais į mišką rytiniame dvaro krašte.

Miškas, geriau pasakius pelkynas, apaugęs tankiais krūmais, priėjo visai arti Šalčininkėlių dvaro pastatų ir buvo ideali vieta banditų landynei ir užpuolimams. Slapukų uždavinys buvo saugoti rytinį dvaro pakraštį vieno kilometro atstume ir pasirodžius priešui vienam iš dvejukės pranešti miegančiai kuopai, o kitam gintis. Gintis su kuo? Mūsų apginklavimas buvo 25 šoviniai ir dvi rankinės granatos. Veina iš jų priešui, o kita be abejo pačiam, kad nepakliuvus į komunistų banditų rankas gyvam. Man tenka eiti sargybą tą pirmutinę naktį pietinėje dvaro pusėje. Čia jau buvo pastatytas bunkeris, kulkosvaidžio lizdas, kur buvo daug patogiau ir saugiau negu slapukams, viduryje miško saugojantiems rytinį ir šiaurinį pakraštį. Nuo mano bunkerio ėjo kelias, išvažiavimas į pietų pusę. Abiejose kelio pusėse augo stambūs beržai, kurie dienos metu davė gražų alėjos vaizdą, bet nakties metu tik priedanga banditams priartėti nepastebėtiems prieš mūsų įgulos.

Sekiau visą valandą tą judančią beržų alėją ir ne kartą atrodė, kad tamsumoje jau mačiau figūras, slenkančias nuo beržo prie beržo. Atrodė, kad šios figūros buvo tik vaizduotėje ir susilaukiau visai teisingai nepaleisdamas šūvio į tą pusę, kas, aišku, būtų sukėlę visą kuopą ant kojų.

Už valandos, kuri truko labai ilgai, atėjo mano pakaita ir gaidžiams giedant kritau į šiaudus.

Po kelionės traukiniu ir dar po sargybos miegū didelių patogumų nereikėjo. Nubudus rytą nosį užrietė kažkokių rugščių kopūstų kvapas, kuriuos atsinešę iš virtuvės vyrai jau bandė valgyti. Užsimovęs kelnes, nueinu ir aš prie virtuvės. Aišku — kopūstai ir duona. Niekada nebuvau kopūstų mėgėjas ir namuose, bet čia nieko daugiau nėra, o valgyti jau norisi. Sakau, bandysiu, bet, prikišus liežuvį prie šaukšto, praėjo visas apetitas. Ten buvo jokio kito skonio, kaip tik pekliška rūgštis. Išpylęs savo porciją ant šiukšlyno, dar radau kuprinėje lašinių gabalėlį, kuris numarino alkį. Po pusryčių švilpukas rikiuotei ir patikrinimui.

Mano nustebimui, išeina naujas mūsų kuopos vadas leitenantas J. Sutkus. Aš pažinojau Sutką kaip mokytoją Bartkų mokykloje, į kurią ėjo mano brolis ir sesuo Elena. Leitenantas Sutkus čia atrodė visai kitaip negu mokytojas. Skruostai įkaitę, kalba kirtosi ir tikriausiai ne nuo kopūstų.

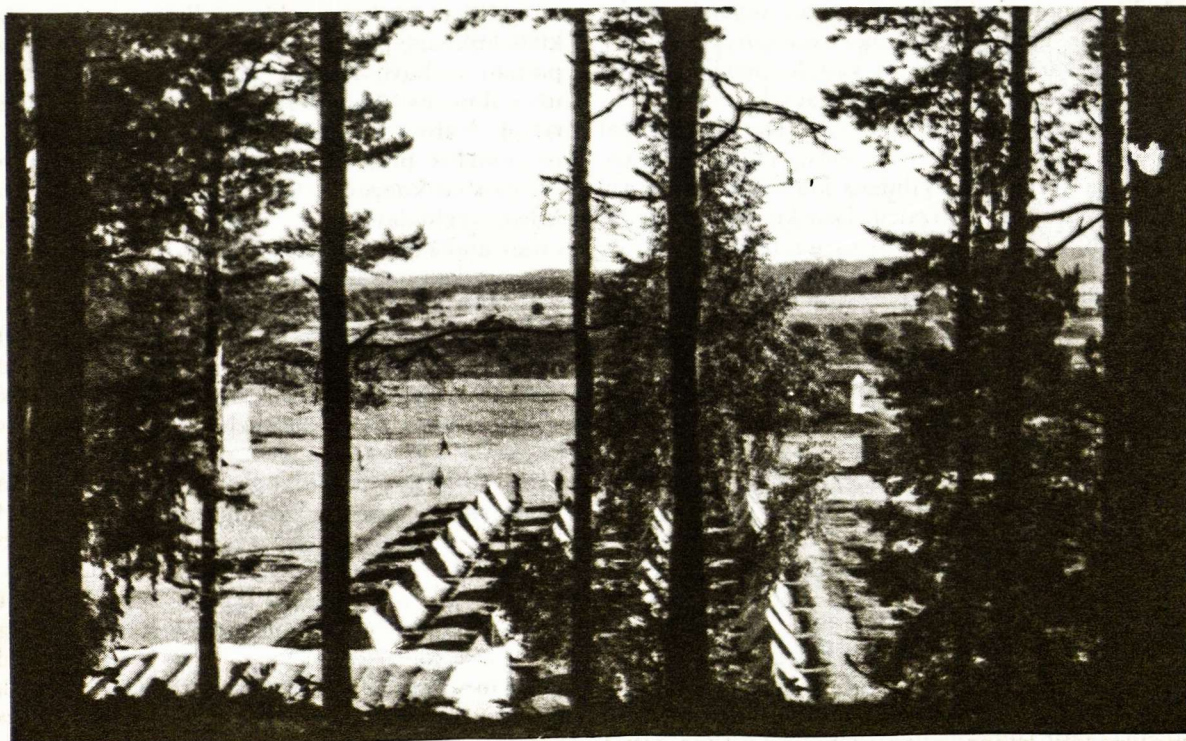
Įspėjo, kad reikia taupyti šovinius ir nešaudyti ančių prie dvaro esančiame ežerėlyje. Liepė nesavavaliauti ir neužkabinėti vietinių gyventojų, kurie čia tik lenkiškai tekalbėjo. Maniau sau:

tai čia tas Vilniaus kraštas, dėl kurio mes tiek daug sielojomės, o čia atvykus be vertėjo negalima susikalbėti lietuviškai.

Laikas čia greitai bėgo. Vargo ir skurdo pažymių nereikėjo ilgai laukti, tuoj užpuolė mus tie baltieji gyvūnai, kuriuos saulutei pakilus, nusi-vilkę baltinius, mesdavome į tą gretimai esantį gražų ežerėlį. Maistas vis tas pats, kopūstai su kopūstais. Ne tik man, bet ir kitiems atėjo siuntinėliai su lašiniais iš namų, ir taip laukėme, kas bus toliau. Atėjo žinios, kad kitos kuopos turėjo susirėmimų su lenkų partizanais ir turėjo daug aukų. Mūsų kuopa buvo laiminga ir jos niekas nepuolė. Gal dėl to, kad mes neužkabinėjome čia vietinių lenkų ir jų neterorizavome.

1944 m. gegužės 14 d., sekmadienio rytą, gavome įsakymą trauktis tolimesniai apmokymui į didžiąją Lietuvą. Nei vienam neatėjo į galvą, kokią kainą turėsime sumokėti už šį atsitraukimą. Niekas tuo metu nežinojo, kad šis įsakymas atėjo iš Generolo Plechavičiaus, pajutus vokiečių klastą nuginkluoti jo armiją.

(Bus daugiau)

Vaizdas, būdingas vasaros stovykloms

Paskutinis kariūnas

(Tęsa iš Kario 4 Nr.)

J. KLIMAS

Daugiau kaip pusė kariūnų padavė raportus, kad neturi karininko pašaukimo ir prašė iš Karo mokyklos paleidžiami. Tik kariūnas Kuncaitis buvo paleistas ir įstojo į Veterinarijos akademiją. dabar yra veterinarijos gydytojas JAV. Kariūnas Kelbergas buvo paskirtas į Artilerijos pulką atitarnauti pusantrių metų, kur tuojau buvo paskirtas arklidžių ir arklių valymui. Nusigandęs prašėsi vėl priimamas į Karo mokyklą. Turėjo, betgi, naujiems ponams pasižadėti, kad tarnaus jiems ištikimai ir šnipinės kariūnų tarpe. Apie tai jis pasakė artimiems draugams, kad jo pasisaugotų. Karui prasidėjus, būnant Švenčionėlių poligone, pabėgo ir sugrįžęs į Kauną dirbo vertėju vokiečių komendantūroje. Kadangi buvo panašus į žydą, 1942 m. išeinant iš komendantūros buvo girto vokiečio nušautas, šaukiant: "Du bist eine Judel!" tuo ir užbaigė savo trumpą karių gyvenimą. Buvo tik ką vedęs.

Už Karo mokyklos vartų gyvenimas virė, kunkuliavo. Rinkimai, kaltinimai, suėmimai. Naujų ponų ir jų darbų gynimas ir gyrimas. Mokykloje tas pats kursas, tik surado politinį vadovą, kuris tik vieną pamoką pravedė. Valgykloje maistas geras: pusryčiams prancūziška bandelė, dešra ir sviestas. Skanūs ir pietūs, ir vakarienė. Ypatingai geri sekmadienio pietūs: varškėčiai sviesto padaže, cepelinai. Per pietus grodavo Karo mokyklos orkestras. Po pietų veik visi kariūnai išsiverždavo pro užgintuosius vartus, išskyrus tuos, kurie būdavo tarnyboje, arba labai retai gaudavę neišėjimo, nes mūsų viršininkai, matydami Raudonąją armiją, irgi jautė, kad gal visų laimingos dienos suskaitytos.

Sugrįžo stažavę aspirantai. Tarp grįžusiųjų pora buvo pakelti politrukais. Sklido gandai, kad net buvo planuojama juos "nugalaboti". Paprastą jų paleidimą atsargos, atrodo, užtraukė, lyg nežinodami ką daryti.

Pagaliau nusprendė paleisti atsargon vadais, o ne kaip paprastai, kai būdavo pakeliami į j. ltn. laipsnį. Tuo tarpu po užsiėmimų mes rengėme būrių futbolo ar krepšinio rungtynes tarp būrio ir vyresnio kurso, nes pas mus buvo gerų futbolo žaidėjų, kaip Cenfeldas, Balsys, Bačinskas. Taipogi rengėme įvairias sporto rungtynes, kur pirmas vietas laimėdavo daugiausia Eduardas Balsys. Jis daugiausia su savo mandolina kurdavo muziką, o kariūnas Vieverskis parašydavo žodžius. Kuopos labai gerai dainavo ne tik senas Karo mokyklos dainas, bet ir naujas. Ypatingai buvo mėgiama: "Mūsų eilės — kietos uolos, ugnys akyse", kuri tapo mūsų kuopos himnu. Dabar ji pasklidusi visame pasaulyje kaip Kareivių Maršas.

Ir štai atėjo diena, kad Karo mokykla perkeliama į Vilnių.

Pirmiausia išvyko naujokų kuopa ir 3-čias kursas, o mus paliko mokyklos turtą išvežti. Visą pakrovus į traukinį, dar pavalgius skanius pietus, išžygiavome į stotį. Tuoj už Mokyklos vartų užtraukėme dainą, kurią tęsėme iki stoties. Gatvės pakelėje buvo išlydinčių žmonių apstotės. Merginos kišo gėles už šautuvų ir į uniformas. Kai kurių riedėjo ašaros, nes tai buvo paskutinis dalinys, paliekantis Kauną.

Vilnių pasiekėme jau naktį. Buvo per vėlu dainuoti ir buvome labai pavargę. Apgyvendino Antakalny, buvusioje Bepročių ligoninėje. Čia mūsų kuopos vadą mjr. Naviką pakeitė kpt. Miliauskas ir gavome naują būrio vadą ltn. Kačergių. Pradėjome rūpintis dėl kpt. Miliausko, kadangi buvo tamsus, plačiapetis, lyg mongolo akimis. Bet tuojau išžvalgėm, sužinojom, kad jis buvo geras šaulys, dalyvavęs tarptautinėse rungtynėse. Per pamokas jį klausdavome, kaip pasidaryti taikliu šauliu? Jis mielai aiškino, pridėdamas gyvenimus užsienyje. Dėl komisaro priekaištų, kad mūsų kuopoje yra daug negerovių, numodavo ranka.

Ypatingai kartą komisaras pasišaukė, kai visa kuopa nevalgė šuniškų pusryčių, nes vietoj bandelės, dešros, sviesto, gavome žuvies sriubos. Visi prisipylė po lėkštę ir išėjo iš valgyklos nevalgę. Komisaras pasakė pamokslą, trukusį apie pusę valandos ir baigdamas paklausė, ar suprantame? Išgirdęs, kad ne, nes nemoka rusų kalbos, komisaras tiesiog trenkė durimis įnišęs ir išėjo. Karo metu Miliauskas buvo Kaune reprezentacinės kuopos vadu, Vokietijoje buvo aviacijoje, darbo bataliono ryšio karininku. Besibaigiant karui nužygiavo pas amerikonus su visu daliniu, kurie, atsidėkodami, kad prieš juos nekariavo, uždarė Belgijoje į belaisvių stovyklą 2 metams. Bevažiuojant į Belgiją prarado koją. Pasveikęs bėgo iš belaisvių stovyklos ligoninės ir buvo anglo sargybinių nušautas.

Vilniuje gavome anuomet naujus vardus — Vilniaus pėstininkų mokyklos kursantai. Taip pat ir artilerijos klasė buvo panaikinta ir prijungta prie pėstininkų. Didelė tragedija buvo, kai artileristams buvo įsakyta nusiimti pentinus. Jie griežtai užprotestavo ir pentinai buvo palikti. Trečias kursas buvo pakelti į j. ltn. laipsnį ir išskirstyti į pulkus. Likome tik naujokų 3-čia kuopa ir mes. Gavome rusų politinį vadovą, kuris pradėjo savo mokslą aiškinti pirmiausia įrengdamas Raudoną kampelį. Turėjome gabių dailininkų, kaip Vingis, Raulinaitis, Gedgudas. Politrukas, pagyrė, kad daug gražiau buvo įrengtas mūsų šis negu 3-čios kuopos, kurioje daugiausia kaimo berniukai su komunizmu galvoje buvo surinkti. Įkūrus Raudoną kampelį reikėjo ir išbandyti. Tai ir buvo surengtas linksmavakaris. Turinyje — atėjo ant kuoranugarių "Trys karaliai" nešdami "Stalino saulę". Vienas vaidino politruką iki kelių ilgumo palaidine, užsikabinęs planšetę, kuri veik siekė žemę, aiškino apie Stalino saulės šviesą ir atsakinėjo į klausimus, kaip kas vra sovietiška rojuje. Ypatingai

linksmo Čeponio "Kazokų šokis", kuris, kad geriau būtų galima kilnoti kojas, vietoj kelnių apsiavė megstinį, tik bėda, kad apačioje negalėjo gerai užsekti. Į vakarušką užsuko ir ltn. Kačergius, kuris tą naktį buvo budėtoju ir susiėmęs pilvą juokėsi, taip pat užsuko pora iš komunistų kuopos. Pasirodė, kad šie programos žiūrėjo kitokiu tikslu, nes viskas buvo pranešta, kur reikia. Pirmausia buvo griebtas ltn. Kačergius, kaip budintis karininkas, kad tokio sabotažo nereportavo. Tas pasakė, kad čia buvo tik studentų juokai ir jam bebūnant Karo mokykloje jie padarydavę panašių vaidinimų, pasijuokdami iš kaikiurių vadų ir mokyklos gyvenimo. Bet tai nepatenkino. Vyko programos dalyvių ir kitų kariūnų tardymai, įieškant, kas tai organizavo. Bet niekas nieko neišdavė. Kad kuopa yra tokia nesuvaldoma, kad net Maskvą pasiekė, vieną dieną pasklido gandas, kad atvažiavo iš Maskvos kažkoks Karo mokyklų viršininkas ir lapkričio 22 d., kada rengdavomės Lietuvos Kariuomenės šventei, gavome įsakymą atiduoti visą Karo mokyklos turtą. Stojusieji į aspirantus buvo paleisti į atsarglą, o tiesiai stojusieji į kadrą, buvo paskirstyti į pulkus atitarnauti iki 3 metų, kaip jaunesnieji vadai. Aprenkę skudurais ir pasiuntė į 259 pulką, 3-čią kulkosvaidžių kuopą. Taip baigėsi mano svajonė tapti karininku.

Rytą prisistačiau kuopos vadui kpt. Lenkauskui, kuris paklausė kuo nusikaltau? Atsakiau, kad niekuo, nes visą klasę išmetė. Liepė į užsiėmimus neiti ir įsakė viršilai Lukoševičiui išduoti naują uniformą. Nors buvau šalto būdo, bet krūtinė virė. Dar neperširengęs nuėjau į Karo mokyklą. Radau komisarą ir politruką komisaro raštinėje. Atraportavau, kad raudonarmietis X prašau paaiškinti pagal kokį nusikaltimą ir pagal kokį statutą bei paragrafą išmetė mane iš Karo mokyklos. Pradėjo klausinėti, kas boikotavo sovietiško maisto nevalgyti, kas organizavo linksmavakarį, kur antisovietiškos dainos ir vaidinimai buvo. Aš pasakiau, kad kaip Lietuvos kariūnas buvau mokomas garbingo prisipažinimo; jeigu būsimas karininkas nusikalto, buvo politruko sekimas

ir komisaro darbas; kurie gauna aukštas algas, o man tik 30 rublių mėnesiui mokoma. Jų naujo išdavystės mokslo niekenu nebuvau išmokytas. atsiveikindamas trenkiau durimis su populiariu rusišku keiksmazodžiu.

Gal mano likimas buvo laimingas, kad iš tokios kiauliškos armijos išmetė. Sugrįžau į kuopą, persirengiau. Pietums grįžo kiti karininkai iš užsiėmimų; ltn. Stanislovavičius, ltn. Kaulinis, j. ltn. Jučas. Pradėjo kilti mintys, kad jei pradėjo mėtyti kariūnus, tai gal ir karininkų eilė ateina. Vakare būrininkas j. psk. Duoba atsiskakė daryti vakarinį patikrinimą, nes būk tai yra už jį vyresnis, nors aš po išmetimo buvau tik eilinis.

Tuoį gavau kuopos vado pasitikėjimą, nes iš kalėjimo buvo ką tik grįžęs Mātulevičius. buvo suimtas už vagystę, bet įrodymų nesurado, Senas, prityręs karininkas buvo numatęs, kad jis pabėgs, todėl man davė lovą šalia jo ir sakė, kad aš prižiūrėčiau. Praeitą visą naktį buvau nemigęs ir nei nepajutau, kaip užsnūdau. Kai apie vidurnaktį nubudau, lova jau buvo tuščia. Rytą atraportavau kuopos vadui, kad nė nepajutau, kaip užsnūdau ir apie vidurnaktį jau jo nebuvo. bet sau pagalvoju: "Tegul tau Dievas padeda iš tos kiauliškos armijos atsipalaiduoti". Po pietų pasisuko politrukas Denisenko. Nustebo, kad prisistačiau taisyklinga rusų kalba ir lyg nudžiugo. Paklausė, kaip čia atsiradau? Pasakiau, kad buvau išmestas iš Karo mokyklos. Paklausus už ką, atsakiau, kad nežinau, nes jokio nusikaltimo nepadariau — ir pamokas ir tarnybą atlikdavau stropiai. Jis pasakė: "Aš sužinosiu!" Nusakubėjo į pulko štabą ir grįžęs nieko nesakė, tik iš akių matėsi, kad jau buvo kas negero pasakytą. Kitą dieną atėjo ltn. Salinik, kuopos vado pavaduotojas. Tam irgi tą patį pasakiau, kad išmetė. Jis sako: "Tai ir gerai, nes toji armijoje priištąs, kaip šuo, niekur negali išeiti be leidimo, nors ir karininkas esi." Jis sakėsi baigė institutą, bet, kadangi buvo komjaunuolis, tai paskyrė į Karo mokyklą. su juo gerai susigyvenom. Kai jam reikėdavo vesti į užsiėmimus, ištraukdavo kareiviams kelis pokelius popirosų ir sakydavo, kad jis negerai jaučiasi ir prašydavo mane, kad pravesčiau užsiėmimus. Vėliau

prisipažino, kad jis draugavo su bataliono vado Mit..... dukra, kurios motina leisdavo, o tėvas nenorėjo. Tai būdavo geriausia proga susitikti, kada jos tėvas galvodavo, kad jis yra užsiėmimuose. Su politruku irgi suartėjau. Politinėms pamokoms vertėjaudavo Stankevičius, kuris mokėjo lenkų kalbą. Iš rusų išversdavo pusėtinai, bet, kai reikėdavo į rusų kalbą versti, tai į lenkų kalbą įkišdavo kelis rusų kalbos žodžius ir tas veik nesuprasdavo. Paprašė mane padėti. Tokiu būdu pasidariau jo vertėju ir jis man pasidarė malonus ir mandagus. Išsipasakojo apie savo jaunystę, kai per revoliuciją jo kaimas ėjęs iš rankų į rankas, taip pat plėšimus ir badą po revoliucijos. Aš pasakojau apie savo jaunystę, kaip jau nuo 5 metų pradėjau karves ganyti ir basas ėjau į mokyklą, kaip sunkiai ardamas žemę nusipirkau knygas ir baigiau gimnaziją. Jis sakė, kad tokį vargo vaiką išmesti iš Karo mokyklos buvo neteisybė ir jis žiūrėsiąs, kad aš galėčiau sugrįžti, kol vieną dieną pradėjo aiškinti apie sunkią pramonę Sovietų Sąjungoje, palygindamas su Lietuvos sunkia pramone. Baigdamas pamoką klausė kai kurių kareivių kiek buvo Rusijoje sunkiosios pramonės ir kiek Lietuvoje? Tie atsakė, kad tai per daug jų galvai ir, kad jie apie tą pramonę nesuprantą. Tada liepė man atsakyti. Aš atsakiau, kad Lietuva buvo gerai išsivystęs ūkio kraštas, prekiauvo ūkio produktais, o kadangi pramonei žaliavų nebuvo, tai pramonės gaminius turėjo importuoti. Pridėjau, kad nors sunkiosios pramonės nebuvo, bet visos krautuvės buvo pilnos aprangos, maisto ir kitokių dalykų, o kai užėjo sunkiosios pramonės valdžia, tai ir krautuvės ištuštėjo. Kareiviai pradėjo juoktis. Aš jam tiksliai išverčiau, ką buvau pasakęs. Ltn. Salianik pasakė, kad jis mane sutvarkysiąs ir mane pasivijęs įspėjo, kad su politruku nesibarčiau. Aš atsakiau, kad tegul manęs durnų klausimų neklausia, o jeigu sutvarkys, tai neturės vertėjo. Politrukas atsilėjo ir vėl viskas buvo tvarkoje.

Parašiau broliui laišką, kad išmetė iš Karo mokyklos. Tuoju brolis ir mama atvažiavo į Vilnių. Budėtojas pranešė, kad jie manęs ieško, o kuopos vadas kpt. Lenkauskas nė ne-

Armijos aviacija

Naujų lengvųjų vienetų raktinis ginklas bus techniškai toli pažengęs helikopteris. Armija nori senstantį Huey helikopterį pakeisti nauju. Kaip ir Huey, jis bus naudojamas transportui ir lengviems puolamiesiems uždaviniais, greičiausia, bus vienietis, sveriantis apie 5 tonas. Techniškai labiausiai ambicingas yra eksperimentinio lengvo helikopterio projektas (Light Helicopter, Experimental — LHX). Šiuo metu jis yra ankstyvoje projektavimo stadijoje ir jam yra pateiktas ilgas specifikacijų sąrašas: maksimalus greitis 300 mazgų (dabartinių helikopterių 140 mazgų), tinkamumas kristi bet kuriuo oru ir naktį, išsilaikymas ore 3 valandas, per pusę trumpesnė priežiūra, 4 iki 5 tonų svoris, įvairios elektroninės priemonės, sugebėjimas vienu metu pulti iki 10 taikinių. Numatoma kaina: nuo 3 iki 6 milijonų kiekvienas, armija tikisi iki 1992 m. jų įsigyti 5000.

Projektuojamas ir į dabartinį Harrier panašus lėktuvas, galintis statmenai leistis ir kilti. Jis bus naudojamas svarbiam transportui ir sužeistųjų evakuacijai.

Geresni šarvuočiai

Moderniame kautynių lauke puolimai atviru lauku bus neįmanomi, nes mažesni ir galingesni ginklai individualiam kariui duoda didelę ugnies galią. Karys priverstas veikti iš uždangos ar judėti šarvuotuose autovežimuose.

Ligšioliniai M 113 autovežimiai buvo skirti kariams atvežti į kautynių zoną. Jų vietoje įvedamas Bradley autovežimis yra šarvuotas ir ginkluotas prieštankiniais sviediniais ir 25 mm patranka. Jis turi daug lengvojo tanko savybių ir gali vežti kautynių skyrių.

Tankas tebėra pagrindinis puolamasis ir ginamasis ginklas. Tankai veda daugumą paprastų puolimų ir tebėra geriausias prieštankinis ginklas. Vistik, labiau veiksmingi, lengvi

prieštankiniai ginklai padarė tanką žymiai labiau pažeidžiamą ir gali eventualiai jį iš kautynių lauko pašalinti ar bent priversti jį nuodugniai perkonstruoti.

Storiausi šarvai iki šiol būdavo dedami tanko priekyje ir bokšte. Prieštankinių ginklų gausumas padidino tankui pavojų iš visų pusių. Jų yra dvi pagrindinės rūšys: kūginis sprogstamasis užtaisas ir šarvą pramušamasis. Kūginis užtaisas sprogsa šarvo paviršiuje ir pradegina skylę, kuria į tanko vidų patenka suskystėjęs metalas. Pramušamasis ginklas yra ypatingai kieto metalo strypas, kuris šarvą pramuša kinetine energija ir tanko viduje rekošetuoja ar įgulą kauna paties šarvo atplaišomis.

Žymiau pastorinti šarvą šioms grėsmėms atsispirti negalima, nes tai padidintų tanko svorį, pareikalautų galingesnio variklio ir sumažintų manevringumą. Vietoje metalo šarvų galima naudoti sudėtinius šarvus pagamintus iš metalo ir polimerų. Tokie šarvai gali būti atsparesni už grynai metalo šarvus.

Kai kurie tankų konstruktoriai šias priemones vertina tik kaip laikines, kiek prailginančias 65 tonų mūšio tanko egzistenciją. Ateityje gali tekti iš bokšto išimti įgulą. Tai leistų pakeisti tanko siluetą, duotų įgulai didesnę apsaugą ir žymiai sumažintų svorį. Kita konstruktorių mintis yra žiūrėti į tanką panašiai kaip į lėktuvą, sudarant jam sąlygas išlikti pasinaudojant judrumu, greitumu prieš

prašytas davė man laisvą dieną. Nuėjome su broliu ir mama prie Gedimino kalno. Jie buvo atsivežę skanių dešrų, lašinukų, skilandžio, nes jau žinojo, kad kareivėlio maistas yra prastas. Prasėdėjom pusdienį. Pasakiau, kad ne tik mane, bet visus išmetė, ir ko kas dėl to nereikia rūpintis.

Artėjo Kalėdos. Nei atostogų, nei leidžiamų už miesto niekam nedavė. Atrodė vėl sėdėti už Kūčių stalo, kaip praeitais metais, galimybės nebus. Laimė vieną dieną įeina ltn. Kaulinis ir sako: "Duok man bajavą vyrą — turiu važiuoti pabėgusio Matulevičiaus gaudyti". Tuojau linksma

mintis blykstelėjo ir sakau: "Už mane bajevesnio nėra, aš važiuoju." "Ar nori?" "Taip", atsakau. Tada jis: "Išsiimk sausą davinį 5 dienom, šovinių ir būk rytdienai pasirengęs."

Buvo Kūčių diena. Iš ryto pajudėjome Kauno link, persėdome į Kaišiadoris, iš kur pėsčiom nuėjome į Ramygalą. Užėjom į miliciją ir prisistatėme viršininkui, kad parūpintų nakvynę ir kad paskirtų milicininkų pažvalgymui, nes jei mes, kariškiai, nueisime — kils įtarimas ir, jeigu jis yra apylinkėje, tai namuose nebūna, bet kur nors kitur slepiasi. Buvome nuo ėjimo pavargę ir jau nenorėjome per sniegą į kaimą klampoti. Mieste-

lis atrodė kaip mano, nuovados viršininkas, vyresnis policininkas ir policininkas, o čia jų sukinėjosi apie 20. visi civiliai apsirengę, išskyrus viršininką, kuris dėvėjo ant rankovės raudoną juostą.

Nakvynę mums davė klebonijoje. Storas klebonas lenkišku akcentu mus pamatęs nusigando (karininką ir kareivį pamatęs). Nakvynei davė kambariuką palėpėje, be šildymo, betgi su pūkinėm antklodėm.

Nutarėme valgyti leitenanto sumuštinis, kad nesudžiūtų, o vėliau mano sausą davinį.

(Bus daugiau)

ginklų susekimu ir sugebėjimu priešą nukauti jau pirmu sviediniu. Šarvų kiekis būtų žymiai sumažintas, o dydis ir svoris sumažėtų dramatiškai.

Ginklai

Modernios artilerijos uždavinys yra šaudyti stipriau kaunamais sviediniais greičiau ir tiksliau. Tolnašumo problema sprendžiama naudojant sviedinius su padedamuoju raketiniu varikliu ir didesniais, pajėgesniais parako užtaisais. Kai kuriuose pabūkluose buvo padidinti šovinio lizdai.

Taiklumas yra gerinamas rūpestingai registruojant visus kintamuosius veiksnius: pabūklo temperatūrą, vamzdžio išsidėvėjimą, meteorologines sąlygas, parako užtaisą, žemės gaubtumą ir ilgesniuose pabūkluose vamzdžio palinkimą. Šių visų veiksmų įtaka, panaudojant ESM, yra įvedama taikymo skaičiavimus.

Padidinti greitšovumui ir sumažinti ginklo tarnybos skaičiui bandomi šoviniai be tūtelių ar dalinai be tūtelių. Vietoje tūtelių parako užtaisais dedamas į cilindrus, panašios į kartoną medžiagos. Greitšovumui padidinti bandoma skysčiai. Šią sistemą naudojant, sviedinys būtų įvedamas į lizdą, spyna uždaroma, į šovinio lizdą, įpurškiamas varomasis skystis, kur jis būtų detonuojamas. Prieš įvedant šią sistemą, dar reikia išspręsti visą eilę klausimų, pvz., kaip išvengti kautynių lauke pavojų, susijusių su šio skysčio transportavimu ir laikymu.

Periodiškai moderninant, daug artilerijos pabūklų išliko tinkami naudoti ir per ilgesnį laiką. Armijos arsenale vienas didžiausių pabūklų yra M11A2 8 colių moderizuota haubica. Ji buvo kelis kartus modifikuota. Jos dabartinės versijos tolnašumas siekia 24,000 metrų paprastais sviediniais ir 30,000 metrų sviediniais su pagalbiniais raketiniais varikliais. Pastovus greitšovumas yra apie vieną sviedinį per dvi minutes. Numatoma dar pridėti šarvuotą kabiną tarnybai ir automatinę taikymo sistemą.

Standartinis M 16 šautuvas buvo modifikuotas ir dabar žymimas kaip

M 16A2. Naudojamas sunkesnis vamzdis su patobulintomis leidžiamo kablelio nuspaudimu paleidžiamą trijų šūvių serija vietoje pilnai automatinės ugnies. Šiais pakeitimais norima pagerinti šaulio veiksmingumą, eliminuojant netvarkingą šaudymą ir gaunant taiklesnį ginklą.

Vietoje tradicinio M1911.45 kalibro pistoleto įvedamas 9 mm Beretta pistoletas, su 15 šovinių apkaba, sveriantis 1,223 kg. Lyginant su M 1911 pistoletu, naujasis pistoletas yra lengvesnis, taiklesnis ir žymiai saugesnis.

Armijos naujieji lengvieji vienetai naudos iš sportinio "dune buggy" išvystytą mažą, judrų, nešarvuotą auto vežimuką, ginkluotą prieštankine raketa ar 30 mm pabūklą, kuris apsaugai naudosis judrumu ir sugebėjimu smogti pirma. (Žr. iliustracijas "Kario nr. 4, psl. 173).

S. T.

Elektronikos poreikiai

Daug armijos laukiamos pažangos priklauso nuo elektronikos pažangos. Kautynėse ryšiai yra didesnė problema. Mūšio lauke bus chaosas ryšių vadovavimo ir trukdymų signalų. Daugialypes problemas sudaro slaptumo išlaikymas, trukdymo išvengimas ir savų ryšių suskirstymo išvengimas. Armija turi reikalo ne vien su savo priemonėmis, bet ir su skirtingomis priemonėmis, naudojamomis tiek draugų, tiek ir priešų. Nemaža amerikiečių priemonių dabar yra priešų rankose.

Sviedinių valdymas yra plati sritis. Beveik visuose sviediniuose yra kuri nors valdymo sistema: autonominė, siekianti karščio ar vaizdo, arba valdoma lazeriu ar viela.

Autonominės sistemos leidžia jas valdančiam kariui sviedinį išleisti ir tuoj pasislėpti uždangoje, bet toms sistemoms kliudo oras ir šviesa. Lazeriu ar viela valdomi sviediniai reikalauja, kad jų vairuotojas taikinį sektų iki pataikymo, o tai daro jį priešu lengvai pažeidžiamą. Armija stengiasi išvystyti sistemas mažiau priklausomas nuo oro sąlygų ir saugesnes vairuotojui.

Antra vertus, mūšio lauko elektr.

skaičiavimo mašinos (kompiuteriai) darosi mažesni ir atsparesni. Korėjos karo metu artilerijos valdymo ESM buvo apie džypo dydžio. Dabar jie yra jau tik rankinio kalkuliatoriaus dydžio.

Suomija

Apie šią mažą, bet narsią tautą kalbama ir Amerikos mokyklose, kadangi Suomija Amerikai išmokėjo savo skolą ir drąsiai gynėsi, 1939 metais Sovietų Sąjungai ją užpuolus.

Šiandien Suomijos ginkluotos pajėgos yra ribotos, nes 1947 m. Paryžiuje padiktuota sutartis Suomijai leidžia tik 40,000 reguliarios kariuomenės. Tačiau Suomija turi gerai paruoštą rezervistų 700,000 armiją.

Norint suprasti Suomijos griežtą neutralumą, reikia žinoti jos istoriją.

1535 metais Švedijos pirkliai, nuotykių jieškotojai ir misininkai, norėdami civilizuoti šią, jų nuomone, nomadų tautą, užplūdo Suomiją. Suomija kartu su viso pabaltijo tautom pateko švedų kontrolėn. Carinei Rusijai pradėjus veržtis į Baltiją, neišvengiamai ketatą kartų buvo įsiveržusi į Suomiją, tada Švedijos kontroliuojamą, ir nežmoniškai ją nusiaubė. Karai, epidemijos ir badas sumažino Suomijos gyventojų skaičių iki 200,000. Šiuo metu Suomijoje yra 4.8 milijono gyventojų. 1917 m. Suomija, pasinaudodama Rusijos revoliucija, paskelbė savo nepriklausomybę. Suomijos socialdemokratai ir k. marksistinės doktrinos grupės suorganizavo Raudonąją gvardiją, kurios tikslas buvo nuversti konservatyvią demokratinę Suomijos vyriausybę. Tačiau generolas Mannerheimas, buvęs carinės Rusijos karininkas, vadovaudamas Baltajai gvardijai, eliminavo raudonuosius, apgindamas Suomijos laisvę.

Nuo 1917 metų iki 1939 metų karo Suomijoje buvo demokratinis režimas, įvykdyta žemės reforma ir įsteigti kooperatyvai, pagerinę žmonių ekonominį gyvenimą.

1939 metais Sovietų Sąjunga pareikalavo užleisti kai kurias Suomijos teritorijas, nes jos reikalingos Sovietų Sąjungai ginantis nuo galimo nacinės Vokietijos užpuolimo, nors tuo metu

su ta nacine Vokietija jau buvo pasirašytas slaptas susitarimas. Suomijai su tuo reikalavimu nesutikęs, Sovietų Sąjunga pradėjo karą, kuriame Raudonoji armija pasirodė esanti labai blogos kokybės, tačiau Suomija, nesulaukdama pagalbos nei iš Švedijos, nei iš Norvegijos, nei iš Anglijos (mat bijojo "užrūstinti Staliną"), po 3 mėnesių buvo priversta perleisti Sovietų Sąjungai dalį savo teritorijos, išlikdama nepriklausoma, o Sovietų Sąjunga buvo pašalinta iš Tautų Sąjungos, atseit, buvo nubausta už šią agresiją.

1941 metais nacinės Vokietijos karas prieš Sovietų Rusiją sudarė sąlygas Suomijai atsiimti prarastas žemes, kurių visdėlo neteko, pasirašant 1944 m. su komunistine Rusija sutartį, pagal kurią, be užleistos teritorijos, dar pasižadėjo sumokėti 300 milijonų dolerių reparaaciją, tačiau pasilikdama nepriklausoma, nors ir su nuolaidomis Sovietų Sąjungai.

Suomijos užsienių politika remiasi trimis principais: išlaikymu gerų santykių su Sovietų Sąjunga, 2. griežtu neutralumu Rytų ir Vakarų varžybose ir 3. kooperavimu su Skandinavijos valstybėmis, išskiriant karinę ir politinę sritį. Nors diplomatija yra pirminis instrumentas savarankiškumui išlaikyti, tačiau diplomatija privalo remtis karine jėga su tarptautinės situacijos supratimu.

Suomijos neutralumas "teršiamas" Sovietų Sąjungos baime. Pvz. Suomija balsavo prieš Izraelio invaziją į Libaną ir Amerikos akciją Granadoje, bet susilaikė nuo balsavimo prieš Sovietų Sąjungą dėl invazijos į Afganistaną. Šitokią Suomijos neutralumą Europoje vadina "Finlandizacijos" vardu, nes ištikrųjų Suomijos užsienių politika yra diktuojama iš Maskvos, nors Suomija ir sakosi, jog tai yra savo buvusio prezidento Paskivi politika: "Supratimas realybės yra pradžia išminties".

Kyla klausimas, kokia gi ta realybė yra? Pirmiausia, tai faktas, kad visa rytinė ir pietinė Suomijos siena yra su Sovietų Sąjunga. antra, kad Suomiją nuo Skandinavų kaimynų skiria Bosnijos įlanka. Pietuose yra vienintelis

Rusijos Europinis uostas Leningradas. Vokietijos karo laivynas paskutinio karo metu galėjo lengvai užblokuoti Sovietų Sąjungą Baltijos jūroje. Šitokios situacijos rusai ateityje nori išvengti. Suomijos sostinė ir visos svarbios administracinės, kultūrinės bei industrinės institucijos yra pietuose. Be to, Suomija negali užmiršti, kad Sovietų Sąjunga okupavo tris pietines Baltijos valstybes: Estiją, Latviją ir Lietuvą.

Šiuo metu Suomijai negresia pavojus, kol NATO ir Varšuvos paktas yra taikoje, bet toji taika yra netikra, ir Suomija rimtai rengiasi, konfliktui kilus, ir toliau ginti savo neutralumą.

Suomijos gynybos strategija dėl palankaus tereno (ežerai ir pelkės) yra pagrįsta partizaniniu karu. Prezidentas yra vyriausias ginkluotųjų pajėgų vadas. Apsaugos tarybą sudaro ministeris pirmininkas, penki ministrai, kariuomenės vadas ir generalinio štabo viršininkas.

Suomijos armija susideda iš pėstininkų, artilerijos, šarvuotųjų, pakrančių artilerijos ir atskiros priešlėktuvinės divizijos. Pagrindinis mobilizuotas armijos dalinys yra brigada, artilerijos pulkas ir kitos pagalbinės da-

Suomijos karys žiemą.

lys — ryšių, tiekimo ir inžinerijos. Trys (ir daugiau) brigados sudaro rinktinę; po vieną rinktinę kiekvienai apygardai.

Armijos operacinė teorija yra vadinama "Strategine teritorijos apsauga", kuri privalo stabdyti ir nukreipti priešą nuo gyvybinių taikinių. Jeigu

Dabartinis suomių kariuomenės tankas T-55 bus pakeistas sovietiniu T-72 MBT

ginama teritorija būtų priešuo užimta, tada kova tęsiama partizaniniu būdu. Ši taktika buvo Suomijos sėkmingai panaudota 1939 m. kare. Šios taktikos suomiai yra pasiryžę laikytis ir būsimame kare.

Tokia decentralizuota sistema yra tinkama turint mažą kariuomenę. Šie daliniai karo metu gins tik tą teritoriją kurioje yra išdėstyti taikos metu. Rezervinės kariuomenės dislokacija remiasi tokiu pačiu principu. Suomijos armija nėra tinkama ir neruošiama operuoti už Suomijos ribų.

Suomijos laivyne yra 75 įvairios paskirties laivai ir 45,000 įvairaus rango jūrininkai.

Aviacija padalinta į tris oro apygardas ir turi 60 kovos lėktuvų, rusų, anglų ir amerikiečių gamybos.

Pasienio apsauga (45,000 žmonių) yra karinio lygio daliniai, kurie priklauso vidaus reikalų ministerijai. Karo atveju visi daliniai būtų įjungti į krašto apsaugos pajėgas (kariuomenę).

Apskritai, suomiai, atsižvelgdami į krašto ekonominį lygį, stengiasi gerinti ir moderninti savo karines pajėgas, Nors armija palyginti yra geresnėje padėtyje negu kitos kariuomenės dalys, bet šarvuočiai ir šiandien yra pasenę rusų gamybos tankai T-55. Prieštankinės raketos yra rusų ir amerikiečių gamybos. Turistus stebina visur matomi kareiviai su dviračiais. Tačiau dviratis yra ideali susisiekimo priemonė krašte, kur 90 proc ploto yra miškai, pelkės ir ežerai. Tai suprantama, žinant ir krašto finansinį pajėgumą. Krašto apsaugai Suomija išleidžia tik 1.5 proc. visų pajamų. Čia manoma, jog infliacija būtų didesnė bėda už menkus ginklus karo atveju.

Gyventojų parama kariuomenei yra pats svarbiausias elementas apsaugai, todėl krašto apsaugos komisija kiekvienais metais renka visuomenės nuomones krašto apsaugos reikalui. Tautos nusistatymas ir šiemet buvo labai teigiamas. Net ir marksistai su pacifistais remia savo kariuomenę.

Šiame šimtmetyje trys suomių kartos parodė savo grieštą nusistatymą išlaikyti nepriklausomybę.

Suomija yra vertingas pavyzdys Vakarų pasauliui, kad tvirtas pasiryžimas gali pasipriešinti Sovietų Sąjungos ekspansijai. Tai nėra paprastas atsitiktinumas, kad iš devyntų (9) Europos kraštų, turėjusių 1939 m. bendrą sieną su Sovietų Sąjunga, tik viena Suomija išliko nepriklausoma.

Jonas Stelmokas

(Pasinaudota *International Combat*, 1986 m. kovo mėn. laida)

– **Per penkiolika metų (1968-1982)** sovietai įvykdė 20 priešsatelitinių raketų bandymų. 1968-71 m. įvykdė 7 bandymus — atitinkamai pritaikyta SS-9 raketa buvo išmestas Žemės orbiton satelitas — naikintuvas, kuris apskridęs dvi orbitas, valdomas radijo bangomis nuo Žemės, priartėjo prie numatyto, jau anksčiau buvusio Žemės orbitoje satelito (taikinio). Trys pirmieji satelitų naikintuvai taikinių nepasiekė, tačiau iš eilės keturi paskutiniai taikinius tiksliai pasiekė ir juos sunaikino. Todėl keletą raketų su satelitų naikintuvais (jau išbandytais) Tiuratom raketų laidymo bazėje pastatė ant laidymo platformų ir laikė parengtyje; žiemos metu juos nuolatos nuvalydavo nuo sniego. Antroje bandymų fazėje 1976-78 metais sovietai bandė pagerinti satelitų naikintuvų sistemą, tačiau iš keleto pavyko tik paskutinis, naudojant pirmos bandymų fazės modelį. 1980-82 m. sovietai dar kartą bandė pritaikyti antroje fazėje bandytus pagerinimus, tačiau ir šį kartą bandymai buvo nesėkmingi. Bandymai buvo baigti šešiais sėkmingais "sūviais" — naudojant pirmos fazės modelius, dalinai pagerinant satelito-naikintuvo radijo valdymo sistemą.

1985 metu senato ir kongreso nutarimu, amerikiečiai satelitų naikintuvų bandymus sustabdė, gi sovietai, turėdami patikimus — išbandytus satelitų naikintuvus, toje srityje pirmuoja, todėl ir tolimesnių bandymų iki šiol nevykdė.

— **Amerikiečiai pagamino naują "Hammer" automobilį** pritaikytą kariuomenei, kuris pakeis senus sudėvėjusius pusės tonos, M274 "Mu-

le", pusantros tonos M561 "Goats", ketvirčio tonos M880 mašinas. "Hammer" ginkluotas 25 mm M242 pabūklų, "Stinger" raketomis ir prieštankiniais TOW-I,II, ir III raketų laidytoju. "Hammer" yra keletas modelių ir jais bus aparūpinti žemės, oro ir marinų daliniai.

— **Pagerinimui karinio transporto amerikiečiai** bando pritaikyti elektroninius įrengimus automatiškai valdymui įvairioms motorizuotoms transporto ir karinės - kautynių paskirties priemonėms. II pas. karo metu vokiečiai naudojo mažus automatiškus vikšrinius šarvuočius "Goliath" su sprogtama medžiaga prieš tankus ir įtvirtinimus. "Goliath" dėl menko paslankumo - būdavo prieš iš anksto pastebėtas ir artilerijos sunaikintas. Amerikiečiai pagamino keletą tipų automatiškus mašinų - robotų, naudojamu komerciniams ir pramonės reikalams; keletą iš jų bando pritaikyti kariniam transportu, ryšium, sekimui, žvalgymui ir kovai prieš tankus: Esmėje mašinos - robotai yra mechaniškos struktūros, kurią valdo elektroniniai "smegenys", reaguojantys į aplinką ir perduodantys atitinkamus "įsakymus" mechanizmui. Mašinos - robotai, kur sąlygos leis, pakeis gyvąją jėgą kautynėse.

Pavyzdžiui paminėtina robotas "PROWLER" (Programmable Robot Observer with Logical Enemy Response), šešiais pneumatiniiais ratais, sveria apie pusantros tonos, šarvuotas, gali vežti apie toną krūvio apie 17 mylių per valandą greičiu normaliais negrįžtais keliais ir sausais laukais. Valdomas įrengtais kompiuteriais savystoviai pagal iš anksto nustatytą programą, arba iš didesnio atstumo radijo bangomis, gi naudojant tiekimui numatyti važiavimo keliai nužymimi tam tikromis gairėmis arba nutiesta šalikelėje viela. Sekimui, ant šarvuoto bokštelio, automatiniai sukiojamo 386°, turi apie 20 pėdų aukščio iškeliamą periskopą su televizijos kamera, kuri filmuojamas vaizdas per atitinkamą aparatūrą pertransliuoja į televizijos siųstuvą, pastarasis perduoda televizijos priimtuvams vadovietėse. Su tokiais įrengimais "PROWLER" numatoma aprūpinti šarvuotus-motorizuotus da-

linius; vežioti krūviui skirti robotai turi prie bokštelių įrengtą "ranką" kuri automatiškai gali pakrauti ir iškrauti reikmenis. Kitas panašus "ROBAT" (Robotic Obstacle Breaching Assault Tank) pritaikytas gabenti sprogstamą medžiagą į priešų minų laukus. Ant tanko M6CA3 važiuoklės platformos, nugabenta į minų lauką, sprogstama medžiaga nustumia ir susprogdinama detonuojant toje aplinkoje išdėstytas minas, tokiu būdu paruošiamas saugus kelias šarvuočiams. "ROBAT" apsaugai priekyje, vikšrų kelyje, yra platūs stumiami sunkūs metaliniai ratai, kurie susprogdina "robot" pakelyje pasitaikiusias minas. "ROBAT" gali būti valdomas ir radijo bangomis iš tolimesniu atstumu. Artilerijai skirti "RALS", vadovietėms — "ROCOM-P" laivynui — "ROBART" ir kt.

— **Princeton'o universiteto "Electric Propulsion Laboratory"** grupė mokslininkų prieš keliolika metų teoretiškai apskaičiavo būdą, kaip pritaikyti erdvių lėktuvams ionizuotų dujų kurą (varymo medžiagą), panaudojant elektromagnetinę jėgą išstumti viena kryptimi dideliu greičiu įelektrintas dujas (dujos ionizuotos, kai jų atomai, paveikti energijos, gauna arba netenka vieno ar daugiau elektronų, kitaip tariant, atomai su elektriniu įlydžiu pasidaro be vidinės pusiausvyros, nes normaliai atomų elektronai su protonais būna viendodo įlydžių dydžio. Atomai, netekę dalies elektronų, virsta teigiamo įlydžio — kationais, gavę elektronų, virsta neigiamais — anionais. (Plačiau žiūr. L. E. IX tomas, arba H. C. Metcalfe "Modern Physics".) Pastaruoju metu gavę piniginę paramą bandymams, Princeton'o laboratorija pastatė modelį (Magnetoplasmadynamic Thruster) MPD bandymams praktiškam ionizuotų dujų pritaikymui varikliams. Bandymai vykdomi sąlytyje su NASA, karinėmis ir privačiomis institucijomis.

MPD įrengime yra beoris vamzdis (kamera), kuriame įrengti elektrodai (apkrauti neigiama ir teigiama elektra; tarp elektrodų srovė neteka) /nes tarpe jų nėra laidininko), kol į

vamzdį įleidžiama mažas kiekis argono dujų, tuomet staiga elektros srovė ionizuoja dujas ir tarp elektrodų susidaro didelės įtampos srovė, kuri sudaro elektromagnetinį lauką supanti ionizuotas dujas; į mažą sriautą, kuri prasiveržia 20 mylių per sekundę (apie 72,000 mylių per valandą) greičiu. Vieno svoro kavos dežutės dydžio vamzdis (kamera) būtų pakankamas varyti erdvių lėktuvą, į kurį dujų tiekimas galėtų būti pulsuojantis atskiriems pastūmėjimams, arba ištinis nuolatiniam stūmimui. Argono dujos naudojamos bandymams būtų pakeistos mišiniu vandenilio, azoto ir amoniako.

Elektrodų apkrovimui reikalinga apie 10 megawatt'ų el. energijos;

praktiškam tokios energijos panaudojimui jieškomai būdai.

Raketoms naudojamas skystas vandenilio ir deguonies kuras lengvai sprogsta, degdamas sudaro didelę kaitrą, kuro laikymui reikalinga specialūs indai (sunkios konstrukcijos ir yra pavojinga.

— **"Tik šarvuočiai gali užtikrinti greitą ir visišką priešų sunaikinimą."** (marš. P. A. Rotmistrov, buvęs II pas. karo metu sovietų 5 tankų armijos vadas). Kaip II pas. kare, taip pokariniuose "tauty išlaisvinimo" veiksmuose (Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Afganistane ir kt.) sovietų žemės jėgose vyravo šarvuočiai; to principo sovietai laikosi ir tolimesnėje ginkluotų jėgų or-

Amerikiečių taktinė "Harpoon" raketa iššauta iš povandeninio laivo arba lėktuvo į kelis šimtų metrų aukštį, tolesniam skridimui link taikinio automatiškai nusileidžia apie 20 metrų virš vandens paviršiaus iki "susi-randa" taikinį, kurį klydo apie 2 metrus virš vandens paviršiaus

ganizacijoje. Šiuo metu sovietų žemės jėgų sudėtyje yra apie 50,000 tankų ir kiekvienais metais pagaminama apie 3000 naujų (palyginimui J. A. V. turi 14,000 tankų iš jų 3000 laikomi Centrinėje Europoje ir metinė naujų tankų gamyba yra apie 800).

II pas. kare sovietų ugnies ir judesio derinys kautynėse buvo grindžiama tankais (L. Miller, "Soviet Military Developments). 1941 m. kautynių lauke pasirodė pirmieji sovietų 30 tonų vidutiniai T-34 tankai, kurie iki 1943 m. buvo pranašesni už vokiečių "Mark" III, IV ir V tankus (1943 m. vokiečiai "Mark" V pagerinę į 32 tonas, pavadino "Panter", kuris buvo pranašesnis už T-34, nes šarvų storis siekė 90 mm ginkluotas 75 mm, pabūklų ir vidutinis greitis buvo 45 km/val.). Pradžioje T-34 buvo ginkluotas 76.2 mm. pabūklų (vėliau 85 mm.) šarvų storis buvo nuo 45 iki 65 mm.) vėliau padidinta iki 95 mm.) didžiausias greitis 50 km/val. tarp 1941 ir 45 metų sovietai pagamino virš 10,000 tankų T-34.

Pokariniais metais gaminti sovietų tankai yra lengvesni, storesniais šarvais, didesnio kalibro pabūklais, pvz. palyginamai su amerikiečių M-48 "Patton" pabūklas 90 mm, sovietų T-54 — 100 mm.; amerikiečių M-60 pabūklas 105 mm., sovietų atatinamo dydžio tankų T-62 — 115 mm., T-66 pabūklas 125 mm. Pabūklų sviedinių pramušimo jėga vakariečiai turi pirmenybių, nes sviediniams naudojama tungsten'as, uranius; nežiūrint, kad sovietai padidino sviedinių pradžios greitį su lėkštesne trajektorija, tačiau nepagerino taiklumo. Pvz., T-62 tanko 125 mm. pabūklas buvo sovietų pasididžiavimas, kaip didžiausias iki tol, padidintas sviedinio pradžios greitis su didele šarvų pramušimo jėga, bet — ne taiklus, kliudymo galimybės mažos. Padidinus pabūklą sumažėjo tanko vidaus talpa, reikėjo trijų kovotojų tarnybą sumažinti iki dviejų, tankų įgulų tarnybai atrenkami kovotojai ūgiu nedidesni kaip 5 pėdų 4 colių. Sovietai padidino vidutiniams tankams šarvų storį iki 200 mm (prie 60° kliudymo kampo prilįgsta dvigubo storio atsparumui, t. y. apie 40 cm.), gi sunkiems

tankams T-70 ir T-80 bokštelio šarvų storis padidintas iki 300 mm. Padidinti tankų vikšrų pločiai, nes sezoniniais ir lietingais laikotarpiais keliai būna sunkiai išvažiuojami; tanko T-72 vikšrų slėgimas žemės paviršiu yra C, 83 kg/cm,² tanko T-64 apie 1,09 kg/acm,² (palyginimui amerikiečių panašaus svorio tanko M-60 slėgimai yra C, 79 kg/cm).

Sovietų tankų siluetai palyginamai su vakariečių tankų yra žemesni. Tokiu būdu sumažinamas taikinio dydis, mažesnė kliudymams galimybė. Tas tinka kautynėse lygumose, — blogiau kalvotose vietose, nes ribojamas pabūklų vertikalus šaudymo kampas. Tinkamiausia šaudymui vieta nuo kalnagubrių, tačiau ten tankas būna geriausias taikinyis prieš prieštan kiniamis ginklams.

Sovietai bando sujungti tankų šarvų storį, ginklavimą, žemą siluetą ir judrumą, tačiau viename tanke visų minėtų savybių iki šiol dar niekam nepavyko pagaminti ir tinkamai pritaikyti kautynių veiksmams.

— Sovietai pritaikė rankinius AK ir RPK ginklų vienodiems šoviniams: 7,62 mm. unitariniai šoviniai su normaliomis kulkomis, šarvų pramušamomis, šviečiamomis ir padegamomis.

RPK gali naudoti 40 šovinių talpinančias apkalbas, tinkančias ir AK, arba diskines, su 75 šoviniais; 16 cm ilgesnis ir apie 2 kg. sunkesnis už AK. Turi dvikojį atramą ir lizdą infra-raudonų spindulių ir optiniam taikikliams. Visas mechanizmas panašus į AK, todėl RPK tarybos apmokymas labai supaprastintas, nes normaliai kovotojai pagrindinai būna apmokyti su AK ginklu. Neigiama RPK savybė — nekeičiamas vamzdis, todėl ugnies intensyvumas yra ribotas.

**SKAITYK
IR
PLATINK
KARĮ!**

PRISIMENANT MJR. V. PETKŪNĄ

"Kario" ū (1618) 36 psl., atspausdintas B. Strauko rašinėlis, pagerbiant Austrijoje 1985. IX. 28 d. mirusį nepriklausomos Lietuvos karininką mjr. Vladą Petkūną. Tenai klaidingai įrašyta, kad V. Petkūnas daugiausia rašydavo į "Nepriklausomą Lietuvą".

Autorius bus suklydęs: nepastebėjau nei vieno rašinio Kanadoje leidžiamam savaitraštyje "Nepriklausoma Lietuva". V. Petkūno straipsniai dažnai griežti ir karštoki, spausdinti Čikagoje leidžiamoje "Laisvojoje Lietuvoje", dvisavaitiniame laikraštyje.

Mjr. V. Petkūną teigiamai, gerai prisimenu iš nepriklausomos Lietuvos laikų, kai savanoriškai lankiau Priešcheminės apsaugos kursus Kaune, suruoštus Lietuvos Šaulių sąjungos. Tada buvau jaunas gimnazistas ir šaulys Vlodo Putvinskio vardo šaulių rinktinėje (ar kuopoje) Kaune. Mjr. V. Petkūnas skaitė įdomias paskaitas, kurias stropiai užsirašinėčiau, turėjau prirašęs keletą sąsiuvinų. Po to vyko praktika su tikromis ašarinėmis dujomis. Kursantai, apsisivilkę priešcheminės apsaugos rūbais, su kaukėmis darbuodavosi barstydamo kalkes ir kitką nuodintgiems purškalamams panaikinti. Nuo galvos iki batų priešcheminiai apsirengęs darbavau si ir aš. Kažkas buvo nufotografavęs. Nuotraukas turėjau savo albume.

Kursus baigus, vyko egzaminai. Vienas egzaminatorių buvo mjr. Petkūnas. Jį kursantai gerbė, nes buvo malonus, gerai žinojo dėstomą sritį. Egzaminus ir aš išlaikiau, gavau atitinkamą pažymėjimą ant gražaus popieriaus, pasirašytą visų dėstytojų.

Baigusieji galėjo įstoti ir lankyti sekančius, kiek sudėtingesnius, panašios srities kursus. Juos lankė tik dalis baigusių priešcheminę apsaugą. Tenai vėl dėstė mjr. Petkūnas ir keletas kitų lektorių - specialistų. Po teorijos ir praktikos — egzaminai. Gavau naują baigimo pažymėjimą.

Tai vyko apie 1934 metus. Trimitė ir kitoje tuolaikinėje spaudoje galėjo būti paskelbta.

Galia, apie mjr. Vladą Petkūną neadau Lietuvių Enciklopedijoje.

Algirdas Gustaitis

ATSIŪSTA PAMINĖTI

KELIONĖS NEŽINOMUOSE KRAŠTUOSE, Algirdas Gustaitis. Viršelį piešė Ilona Brazdžionienė. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1985 m. Kaina 9 dol. 311 psl. 140 nuotraukų. Spausdino "Draugo" spaustuvė, 4545 West 63rd St., Chicago, IL 60629.

Knyga susideda iš 2-jų dalių: kelionės įspūdžiai iš įvairių Azijos kraštų ir plataus žvilgsnio į pietinį JAV kaimyną — Meksiką.

Algirdas Gustaitis "Kario" skaitytojams yra gerai pažįstamas iš jo straipsnių, spausdinamų šiame žurnale. Šioje knygoje jis savo šmaikščia plunksna įdomiai aprašo ilgokos kelionės įspūdžius, kuriuos skaitydamas jautiesi lyg pats keliautum po tuos lietuviui mažai pažįstamus kraštus. Knyga rekomenduotina visiems, besirengiantiems į tokia pačią kelionę, ir tiems, kurie norėtų, tačiau dėl vienos ar kitos priežasties jau nebegali pakilti į turistines keliones.

Jonas Gintaris — ŽODŽIAI NUO NEMUNO, Eilėraščiai iš Lietuvos. 192 psl. su 194 eilėrašciais 1963 - 85 m. laikotarpio. Aplankas ir iliustracijos P. Jurkaus. 1985 m. išleido NEMUNAS PUBLICATIONS: P.O. Box 1705, Stuart, FL 33498. Tiražas 900. Kaina 8 dol. Platintojams nuolaida po 3 dol. už parduotas 2-9 knygas ir 4 dol. už daugiau.

Eilėraščiuose atsispindi tyra tėvynės meilė, jos istorija, gamtos romantika, meilė tiesai ir Kūrėjui, krašte kylančios ydos ir t. t. Lengva, gryna kalba.

Šio stambaus eilėraščių rinkinio įvade rašoma: "Poezija šių dienų Lietuvoje nėra retai girdima, tik ne visa-

Lietuvos okupaciniai ženklai

da ji ten tarnauja poeto sielos polėkius atskleisti, o (dažnai dėl reikalo) yra užtvindoma ideologinėmis ir propagandinėmis liaupsėmis. Tie poetai, kurie mėgina ano politinio ba-

lasto išvengti, dažnai kuria sau, nes jų eilės, valstybinių leidyklų atmetos, neišvysta dienos šviesos.

Mūsų dėmesį atkreipė kaip tik tokio Lietuvos poeto pluoštas eilėraščių, įvairiais keliais atsiradusių šiaurės Atlanto...

Poetas įvairiomis eilėdaros formomis, bet paprastai, lengvai suprantama ir gryna lietuvių kalba, atskleidžia šiuolaikinį žmonių galvojimą, apdainuoja Lietuvos vietas ir tautos paminklus..."

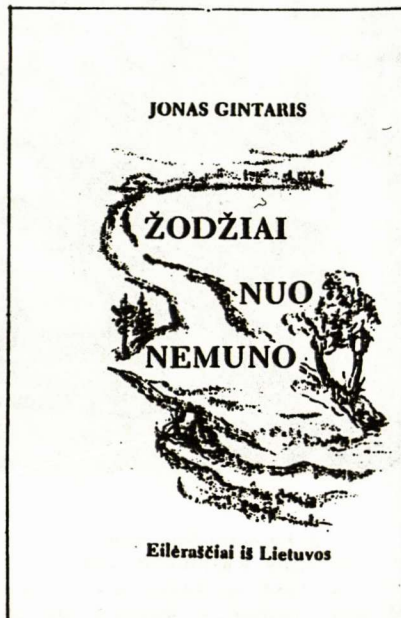
JONAS GINTARIS

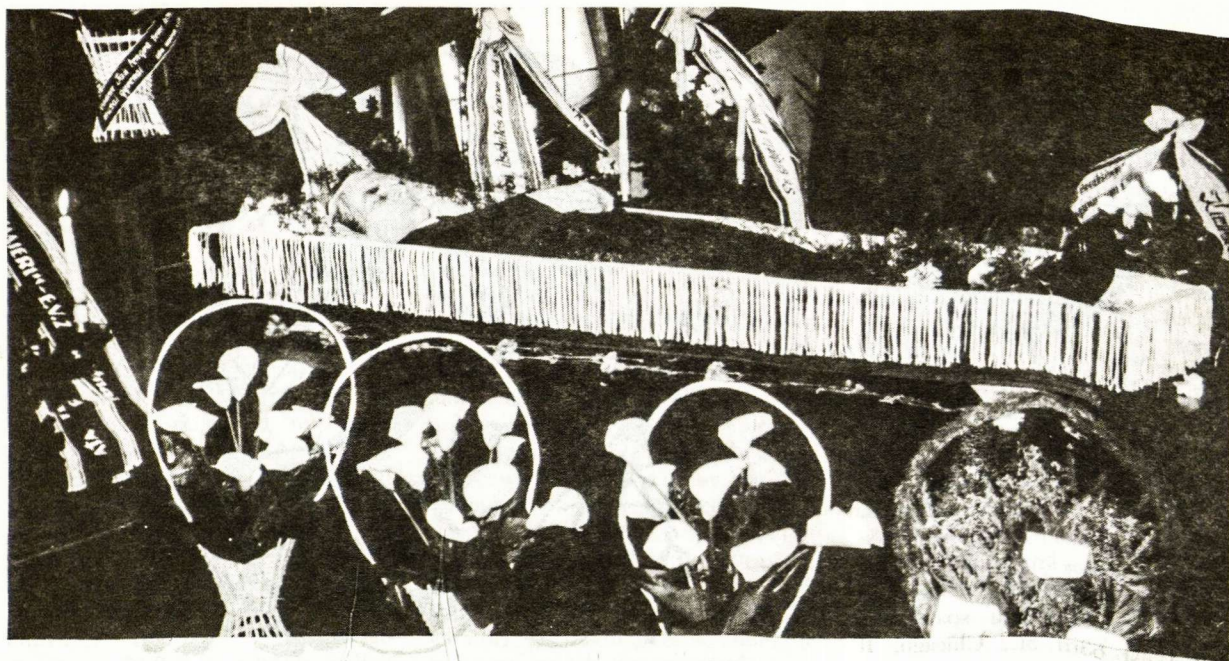
VILNIUI

O Vilniau, Vilniau senas!
O jaunas amžinai!
Tiek amžių išgyvenęs
Ten, kur Neris krantai.

O Vilniau naujas
Su giriom, kalvomis!
Dėl to pralietas kraujas,
Kad liktum su mumis...

(Iš "Žodžiai nuo Nemuno")

Kun. dr. J. Prunskis "Kariui" atsiuntė dvi nuotraukas, gautas iš okupuotos Lietuvos. Jų metrika: Lietuvos kariuomenės leitenantas Danielius Kazimieras 1941 m. buvo išvežtas į Krosnojarsko koncentracijos lagerį. Grįžęs Lietuvon, 1984 m. kovo mėn. 19 d. mirė. Palaidotas Panevėžyje. Viršutinė nuotrauka laidojimo įstaigoje, apatinė — kapinėse bendramoksliai biržiečiai, palydėję jį į amžinąjį poilsį

MAJORĄ JONĄ ŠIMKŲ PRISIMENANT

(Marija Šimkienė, gyvenanti Surfside, FL, prisimindama savo mirusį vyrą mjr. Joną Šimkų, "Kari" parėmė stambesne auka. Ta pačia proga čia spausdinamas trumpas mjr. J. Šimkaus gyvenimo aprašas).

Mažosios Lietuvos sūnus ir Lietuvos kariuomenės majoras, o taip pat ir Nepriklausomos Lietuvos laikinosios sostinės — Kauno — ugniagesių viršininkas Jonas Šimkus gimė 1889 m. vasario 1 d. Mažosios Lietuvos Vydutaičių kaime, Kulminių valsčiuje, Tilžės aps.

1914 m. Jonas Šimkus buvo vokiečių mobilizuotas. Karui baigiantis jis buvo artilerijos baterijos vadu. 1919 m. įstojo į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Savo patyrimu jis prisidėjo prie Lietuvos kariuomenės artilerijos formavimo. Už ypatingą Lietuvos laisvės kovose pasi-

žymėjimą buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus su kardais ordinu ir kitais medaliais.

1944 m. pasitraukęs nuo bolševikinės okupacijos, gyveno šiaurinėje

Vokietijoje, o 1949 m. emigravo į JAV ir apsigyveno Detroite, MI.

Nuotraukoje J. Šimkus maždaug prieš 60 metų poligone 3-čias iš kairės.

JIS NEKLAUSDAVO KIEK PRIEŠŲ, BET KUR JIE

Savanorį Bronių Tatarūną Amžinybėn išlydint

Tik savaitėi iki 84-to gimtadienio belikus, 1985 rugpjūčio 23 d. Pontiac, MI, Šv. Juozapo ligoninėje mirė Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris bei Klaipėdos sukilimo dalyvis Bronius Tatarūnas.

Velionis 1901 m. rugsėjo 1 d. buvo gimęs Beržiukų kaime, Dotnuvos vls., Kėdainių apskr. Nors tebaigęs keturis mokyklos skyrius, buvo pilnai raštingas, žvalus, patriotiškai nusiteikęs jaunuolis. Lietuvos nepriklausomybės atstatymą paskelbus, savanoriu išėjo tėvynės ginti. Netrukus tapęs kavaleristų (gusarų) viršila, dalyvavo mūšiuose su lenkais ir bolševikais. Vėliau, 1923 m. pradžioje, Bronius atsirado Klaipėdos sukilėlių eilėse ir tik Klaipėdą išvadavus kario uniformą pakeitė geležinkelininko uniformą. Lietuvos geležinkeliuo-

se, Radviliškio bei Kėdainių ruožuose, dirbo iki 1939 m., o sekančius penkerius metus ūkininkavo savam ūkelyje Gudžiūnuose, Kėdainių apskrity.

Dar kartą Bronius buvo paėmęs ginklą 1944 metais, bolševikams Lietuvą antrą kartą okupuojant. Bet tuomet ginkluota rezistencija greit buvo palaužta ir reikėjo tėvynę palikti.

Vokietijoje, karui pasibaigus, tarnavo amerikiečių darbo kuopose. Į Ameriką atplaukė 1950 m. galę ir apsigyveno su šeima Detroite. Čia dirbo pramonės darbininku, namų statytoju, stalium, geležinkelių tarnautoju. Kai daugelis į pensiją veržiamės 60 ar 62 metų sulaukę, Bronius pensijon išėjo tik 76-rius metus užbaigęs 1977 m.

Lietuviškoj veikloj priklausė LB Detroito apylinkei, Dariaus-Girėno klubui, ramovėnams (ilgą laiką buvo jų iaždininkas), šauliams. Kuriantis Dainavos jaunimo stovyklai buvo vienas iš stovyklos "kūrėjų-savanorių", tik jau ne su ginklais, o su darbo įran-

A. a. Bronius Totorūnas

kiais prakaitą liejes. Prenumeravo ir skaitė keletą lietuviškų laikraščių bei žurnalų. Net ir aštuntą dešimtį uzažaišęs, būdavo greitas, linksmas, šnekus, daug kur pobūviuose matomas, iš tolo girdimas. Šeima, draugai, ir kas tik su juo kalbas apie Lietuvos laisvės kovas įsileisdavo, girdėdavo kartojant: "Niekada ne klausdavau, su kiek priešų teks kautis, klausdavau, kur tie priešai tikėtai klausdavau, kur tie priešai yra..." Jautėi, kad tai ne tuščios pagyros, kad Bronius Tatarūnas tokiu kovotoju ir buvęs.

Rugpjūčio 25 d. vakare, R. G. & G. R. Harris laidojimo namuose įvyko su velioniu atsisveikinimas. Rožinį kartu su gedėtoju sukalbėjo Šv. Antano parap. klebonas kun. Alfonsas Babonas. Laidotuvėmis atitinkamą psalmę perskaitė jo dukraitė Vida Skiotytė-Zambo. Laidotuvių direktorė Jolanda Zapareckienė velionio šeimai išreiškė užuojautą, padeklamavo prasmingą eilėrašį ir kvietė atsisveikinimo žodžius tarti Vytautą Kutkų, Kazimierą Daugvydą, Kristiną Daugvydienę ir Stasį Simoliūną. Jie išryškino tauraus lietuvių laisvės kovų dalyvio asmenybę. Garbės sargyboje prie Lietuvos trispalve apdengto karsto budėjo pamainom kūrėjai-savanoriai, ramovėnai bei šauliai. Atsisveikinimui baigiantis, vėliava buvo įteikta velionio našlei.

Rugpjūčio 26-sios rytą Broniaus kūnas nulydėtas į Dievo Apvaizdos bažnyčią, kur gedulingas pamaldas laikė kun. A. Babonas, o iš bažnyčios — į Holy Sepulchare kapines. Pastebėtina, kad karstą nešė šeši velionio vaikaičiai, nes toks buvo jo paties noras.

Velionis paliko žmoną Stasę, vieną dukterį, tris sūnus, devynis vaikaičius ir devynis provaikaičius bei daug giminių.

Liūdna, kai laidojame betkurį tautietį, nes akivaizdžiau pajuntame, kad mūsų gretos retėja. Bet daug liūdniau, kai laidojame Lietuvos kariuomenės kūrėją-savanorį, Laisvės simbolį. Detrote tokie jau tik ant vienos rankos pirštų suskaitomi, visi devintą dešimtį pradėję, ar įpusėję. Broniaus išėjimas jų eilutėje paliko didelę spragą. Tačiau gyvi ar mirę,

jie visada mums primins, kad laisvė veltui negaunama, kad kada nors vėl už ją reikės kovoti, kaip, jie, savanoriai-kūrėjai kovojo.

Tebūna Broniui lengva laisvos šalies žemė!

Alfonsas Nakas

A. A. JONAS GIEDRAITIS

Lietuvos kariuomenės savanoriškūrijas Jonas Giedraitis mirė 1985 m. gruodžio 12 d. Melbourne, Australijoje, sulaukęs 86 m. amžiaus.

Jonas Giedraitis, kilęs iš Šilvenų km., Šakių aps., ten tarnavo viename dvare ir I pas. karo metu kažkaip "sukombinavo" du kariškus šautuvus, su kuriais, besikuriant Lietuvos kariuomenei, pasirinkęs dvaro geriausią arklį, 1919 m. sausio 15 d. išjojo savanoriu kovoti už Lietuvos nepriklausomybę. Tarnavo 2 p. pulke, Panevėžio rinktinėje. Kėdainių fronte kovojo prieš bolševikus, vėliau prieš bermontininkus ir lenkus. Lenkų fronte buvo sužeistas, jo arklys nukautas, ir jis pateko į lenkų nelaisvę. Po 3 mėnesių Lietuvai su Lenkija pasikeitus belaisviais, jis vėl grįžo į Lietuvos kariuomenę. Pasibai-

gus nepriklausomybės kovoms, grįžo namo, sukūrė šeimą ir ramiai gyveno. Savanorio medalio liudijimo nr. 6283, išdavimo data 1931.2.25.

1944 m. pasitraukė į Vokietiją, iš kur emigravo į Australiją ir įsikūrė Melbourne. Čia dukte Levutė ištekėjo už Juozo Keblio. Savanoris Jonas Giedraitis gyveno nepriklausomybės kovų atsiminimais. Susužėsus kaulų vėžiu, mirė ligoninėje, kunigui ap rūpinus Sakramentais, ištaręs: "Sudie, aš iškeliauju". Rožinio maldai prie karsto susirinko gausus būrys žmonių. LKVS Ramovės nariai stovėjo garbės sargyboje, o Ramovės pirmininkas V. Bosikis pasakė atsisveikinimo žodį. Be jo, kalbėjo Gyvojo rožančiaus vardu L. Padgurskis, o šeimos vardu atsisveikino žentas J. Keblys. Gruodžio 12 d. po Mišių bažnyčioje, kur gražiai giedojo parapijos choras, kurio nare yra mirusiojo dukte Levutė. Po pamaldų savanoriškūrėjo palaikai buvo palydėti į Cheltenham kapines. Dalis palydovų iš kapinių susirinko į Giedraičių namus šermenų pietums, kur a. a. Jonas Giedraitis vėl buvo prisimintas trumpa malda.

Amžiną jam atilsį.

A.A. PETRAS DRUSEIKIS

1900.4.14 - 1986.3.28

Savanoris kūrėjas — karo invalidas

Kauno Karo muziejaus vienoje vietoje buvo įrašyta: "Amžius budėję, laisvę laimėjom per aukas ir pasišventimą".

Tarp daugelio savanorių, kurie dalyvavo laisvės kovose, buvo velionis Petras. Prie Radviliškio, kovose su bermontininkais, buvo sužeistas. Be įvairių kūno sužalojimų, jis neteko vienos akies.

Nuo 1949 metų apsigyveno Rochester'y, N.Y. Paskutinius kelerius metus buvo paraližuotas. Žmonos Julijos ir sūnaus Algio rūpestingai globojamas, Didįjį penktadienį, t.y. š.m. kovo 28 d., mirė.

Per laidotuves Šv. Jurgio parapijos bažnyčioje šv. mišias atnašavo ir pamokslą pasakė tėvas Justinas Vaškys, OFM, ir kunigai tėvas Liūdas Januška, OFM, ir tėvas Denis, OFM.

Karstas buvo uždegtas tautine vėliava. "Holy Sepulchre" kapinėse laidotuvių dalyviai po kunigo maldų pagiedojo Marija, Marija... ir Lietuvos Himną.

Išėkis ramybėje.

V. Vitkus

Dar vienas savanorio kapas
Lietuvos kariuomenės savanoris - kūrėjas Vladas Žukauskas, gyvenęs Filadelfijoje (JAV), sulaukęs gilios senatvės, mirė 1986 m. vasario 5 d. Velionis buvo gimęs 1903 metais Zarasų apylinkėje. Būdamas 17 metų,

stojo savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę ir dalyvavo kovose ginant Lietuvos nepriklausomybę.

Tremtyje buvo įsijungęs į ramovėnų eiles. Liko liūdesyje žmona ir 2 dukteris.

J. S.

Vincas Čepukaitis, 85 m. amžiaus, Lietuvos kariuomenės savanoris - kūrėjas, mirė 1986.I.30, palaidotas vasario 1 d. Kapinėse kun. J. Sukauskas, SJ, toliau W. Jakubs, našlė Antanina, J. V. Cizeliai, V. B. Augina. Nuotr. V. Bacevičius

KPT. POVILO BAREIŠIO MIRTIES PENKMETĮ PRISIMENANT

Šis šaunus Lietuvos karininkas, praleidęs apie 15 metų Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje, Savigaigos daliniuose ir Žemaičių pulkuose, išnyko "kaip dūmas, neblaškomas vėjo..." Daug kareivėlių ir jaunesnių karininkų perleido jis per savo rankas, todėl dar tebeklajojantiems šiame pasaulyje kapitono Bareišio pažįstamiems gali būti įdomus jo likimas, kurį man buvo lemta patirti. Tarp kitko, jis tik labai trumpai karo metu buvo mano viršininku, todėl ir šiuose atsiminimų išpūdziauose daug kuo remiuosi kitų pasakojimais.

Jis buvo biržietis. Iš kelių vaikų šeimoje buvo nuspręsta Povilą leisti į mokslą. Svajono būti inžinieriumi, bet, baigęs gimnaziją, pasuko į karininko kelią. Baigęs Karo mokyklą, buvo paskirtas tarnybai į 4 p.p.,

stovėjęs Panevėžyje. Čia pasiekė kapitono laipsnį. Vilnių atgavus, buvo perkeltas į Vilnių. Jo buvusieji kareiviai Vilniaus laikotarpį prisimena dėl labai įspūdingos priesaikos, kai jis savo kulkosvaidžių kuopos jaunus kareivius priesaikai nuvedė ant Gedimino kalno.

Rusams okupavus, Pabradės poligone esant prasidėjo karas. Iš savo kuopos atskyręs rusus ir kitą gaivalą, pasakęs "eikite kariauti už savo rojų", o pats, aprūpinęs šaudmenimis likusių kuopos dalį, išsidėstė nuošaliau ir laukė vokiečių kariuomenės, nenorėdamas rizikuoti savo vyrų gyvybėmis.

Likimas jį nubloškė į Baltgudiją Savigaigos bataliono vado pareigoms. Čia vedė vietinę lietuvaitę. Karo

baigmėje teko trauktis Tilžės kryptimi. Besitraukiant jo vadovaujamas 253 batalionas prie Marijampolės buvo priverstas kovai su rusais, tačiau didelių nuostolių nepatyrė. Tilžėje batalioną vokiečiai įjungė į aviacijos darbus. Čia paskutinį kartą mielam kapitonui paspaudžia ranką... Jis su ašarom akyse ištarė: "15 metų išbuvusį kariuomenėje dabar lyg spirgį iš košės išmeta..." Visi karininkai buvo nukreipti į Drezdeną. Tik vieną paliko ryšio reikalams. Iš Drezdeno jis išvyko į Žemaitiją vadovauti batalionui, bet čia tegavo būrį su menkais ginklais. Paaiškings vyrams, kad šitaip ginkluotiems eiti į kautynes prieš rusus būtų savižudybė, pasitraukė su jais į Klaipėdą. Čia rusų aviacijai bombarduojant buvo sužeistas į galvą ir buvo paliktas kaip žuvis. Tačiau

naktį atsipeikėjęs, išgirdęs netoliese kūdikio verksmą, ta kryptimi šiaip taip nuslinkęs, rado užmušta motiną rankose tebelaikančią kūdikį, kurį paėmęs suvyniojo į savo sukruvintą milinę, nuslinko pastebėto žiburėlio kryptimi. Duobėje rado 2 moteris, kurios iš sužeistojo ir krauju pasruvusio kario kūdikį paėmė, parodė kryptį į vokiečių karių pusę. Pasiėmus vokiečių poziciją, buvo suteikta pirmoji pagalba ir tuoj buvo nugabentas į Karaliaučiaus ligoninę. Po 3 mėnesių buvo vėl pasiųstas į frontą. Taip pat ir vėl susirado lietuvių būrį, su kuriuo laimingai pasitraukė į vakarus. Pateko pas amerikiečius. Su jais ilgėliau pagyvenęs, nenorėjo eiti į benamių lagerius, nes jo sąžinė neleido imti pašalpos.

Emigracijai prasidėjus, išvyko į Australiją. Ten prie geležinkelio tiesimo dviejų metų sutartį bebaigdamas, susirgo vėžiu. Po operacijos kurį laiką vertėsi prekyba, tačiau liga pasikartojo ir, ilgokai pasirgęs, gerširdės Onutės Paškevičienės slaugomas, sulaukęs 73 metų, mirė. Kūnas, vykdamas jo valią, buvo sudegintas, o pelenai išbarstyti ant pakelės augančių rožių, tik vienas žiupsnelis užbertas ant vienos lie-

Kpt. Povilas Bareišis su žmona vestuvių dieną

tuvės senelės, kurią jis gerbė, kapo, kur ant paminklo buvo pridėtas pirašas "Čia ilsisi pelenai Lietuvos kapitono Povilo Bareišio"

Sudiev, mielas vade, o mes, čia dar likusieji, uždainuosime:

*Žydi rožės ten prie kelio,
Žydi ir žydės...
Sūnūs už tave, šalele,
dar ilgai kentės...*

Kariūnas S.
Australia, Adelaidė

Romo Kalantos kapas. Gegužės 14 (1972 m.) jis, šaukdamas "Laisvės Lietuvai" ... susidiegino Kauno teatro sodelyje

IŠ LAIŠKŲ "KARIO" REDAKTORIUI

A. Pleškio "Pavėluotas Žygis į Vilnių" š. m. Nr. 2 Karyje yra pats įdomiausias ir garbingiausias straipsnis, duodąs pilną istorišką išaiškinimą tėvynės praradimo ir bjaurios II pas. karo pabaigos. Tai bus istorinė pamoka mūsų jaunom kartom. Iki šiol tas visas nebuvo niekur išaiškinta.

Kareiviai beveik 100% giria tokius straipsnius, o dalis karininkų — peikia. Yra dalis mūsų tautiečių, kurie patenkinti II pas. karu, nes pateko į Ameriką!

Dėkodamas Jums ir Antanui Pleškiui siunčiu 30 dol. dovaną "Kario" paramai.

J. Preibys

Redaguoja
S. Kauneliene
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216
Šiuo adresu siūsti
visą Tremties
trimitui skirtą
medžiagą

TREMTIES TRIMITAS

V. Mykolaitis-Putinas

MOTINA

*Atverk man lūpas, Motina Mergele,
Kad aš galėčiau garbinti Tave!
Leisk padėkoti Tau už savo kelią
Ir už malones plaukiančias srove.*

*Šaukai mane rankas meiliai ištiesus
Į saugų krantą per kovų audras.
Patraukė sielą laimės toliai šviesūs,
Ir ji kelionei atilsio neras!*

*Gjiedosiu Tau, kol vakaro šešėliai
Šios žemės dieną gėstančią lydės—
Gražesnei dienai Tu mane prikėlei,
Apsupus meile motinos širdies.*

*Tu mano meilė, jėgos ir gyvybė,
Tu mano sielos amžina ramybė.*

Ir vėl, kaip ir kasmet, gražiausią metų gegužės sekmadienį skiriame Motinoms — gyvybės davėjoms, auklėtojoms ir mokytojoms, pagerbti. Vėl išreikšim Joms savo meilę ir pagarbą, bei dėkingumą už gyvybę, auklėjimą, Jų nuolatinį pasiaukojimą, įskiepytą mumyse meilę Dievui, Tėvynei bei Artimui. Dėkosim motinoms už nemiegotas, prie sergančio kūdikio praleistas naktis, už jų begalinę meilę savo vaikui. Dėkosim, kad Motina nepaliovė mūsų mylėjusi, kai suteikėm

Jai tiek rūpesčių, atsiprašysim už neapgalvotus žodžius, kuriais Ją įskaudinom.

Kada melsimės už savo motinėles, kreipkimės į visų mūsų Motiną Mariją, prašykime Jos užtarimo pas Aukščiausiąjį savo Mamytėms ir mūsų visų Motinai Tėvynei Lietuvai, kuriai tos pagalbos taip labai reikia. Juk šiais sąmoningo tikėjimo metais, kai Tėvynėj tebesitėsia tikinčiųjų persekiojimas, kai tremties lageriuose tebekenčia Lietuvos dvasiškiai ir pasauliečiai, kad išdrįso mokyti tikėjimo tiesų vaikus, kad kėlė tikintiesiems daromas skriaudas... Juk dar taip neseniai "Drauge" skaitėme kalinamojo Balio Gajausko motinos nueitus kryžiaus kelius, kai ieškojo negrįžusio sūnaus ir nežinojo gyvas jis, ar miręs... apie jos keliones į jo kalnimo vietą... apie ant silpnų pečių nešamą, nuo savo burnos nutrauktą jam maistą... apie su juo praleistas valandas, kai ją kankino abejonė ar bematys jį gyvą, nes toks silpnas ir ligotas jis atrodė...

Skaitydami Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką ir kenčiančios motinos užrašus, ar galime likti abejingi?... Privalome visi ir nuolat melstis į Motiną Mariją, kuri taip pat kentėjo, kai matė kankinamą, prie kryžiaus prikalatą Sūnų.

Už tuos patriotus dvasiškius, už suimtus ir kalinamus, bei badu marinamus pasauliečius mes turime būti be galo dėkingi toms lietuvišioms motinoms, kurios tokius vaikus užaugino, išauklėjo ir į jų širdis įskiepijo Gėrio ir Grožio daigelius. Švęsdami Motinos dieną, prisiminkime Jas visas, prašykime Aukščiausiojo, per Motinos Marijos užtarimą, joms visoms išstvermės ir stiprybės.

Prašykime išstvermės ir stiprybės ir Tėvynėj mažus vaikučius auginančioms jaunoms motinoms, kad ir jos sugebėtų išauginti ir išauklėti gajauskus, petkus, svarinskus, tamkevičius bei kitus didvyrius ir kankinius... Kad jos sugebėtų įskiepyti į savo mažųjų širdeles Gėrio ir Grožio daigelius, kad įskiepytų meilę pasaulio Tvėrėjui ir Jo Motinai Marijai, kad būtų sąmoningi krikščionys. Kad Lietuvos karaliaus Mindaugo uždegta krikščionybės

ugnelė Lietuvoje, Tyvauto Didžiojo ir Jogailos iš naujo atgaivinta, neužgestų, bet galingai suliepsnotų visoj Lietuvoj. Kad popiežius ir mūsų dvasiškiai suprastų, kad krikščionybės atnaujinimo 600 metų jubiliejus būtų iškilmingai atšvęstas Vilniuje, kad Lietuvai būtų paskirtas kardinolas, kad šventuoju būtų paskelbtas vysk. Matulionis.

Svečiose šalyse vaikus auginančioms lietuvėms motinoms prašykime stiprybės ir išminties taip auklėti savo mažuosius, kad jie būtų sąmoningi lietuviai, dori žmonės ir geri katalikai. Prašykime joms tvirtybės, kad jos sugebėtų duoti savo vaikams tvirtus moralės pagrindus, atsparius pasaulio vilionėms, ištvirkusio, narkotikais besisvaiginančio pasaulio gundymams.

*Tas, kurs sutvėrė dangų ir žvaigždes
Ir žemės veidą puošti nepaliauja,
Prie Tavo mylinčios, tyros širdies
Pradėjo savo meilės kelią naują.*

*Tu savo Dievo Motina esi,
Jis Tau mažytes rankutes ištiesia . . .
Tu mūsų džiaugsmas žemės liūdesy,
Iškėlusi pasaulio laimę šviesią!*

*Gimdytoja Tu Dievo nuostabi,
Šventoji, Nekalčiausioji Mergele,
Parodyk mums į savo Sūnų kelią,
Leisk jį atrasti Motinos glėby.*

*Tu savo Sūnų Dievą melsk už mus,
Tegul Jis valdo mūsų likimus!*

POZITYVI ORGANIZACIJA ŠAULIŲ SAJUNGA

Išėivijoje Šaulių sąjunga atkurta 1954.III.7 Čikagoje. Atkūrimo iniciatyva priklauso: Vaidievičiui A. Mantautui (VI. Putvinskio vaikaičiui), plk. M. Kalmantui, A. Valatkaičiui ir kitiems šauliams. Per 32 veiklos metus Šaulių sąjunga ne tikai nežuvo, nesunyko, bet dar išaugo. Šiuo metu joje yra 30 padalinių (17 JAV-bėse, 8 Kanadoje ir 5 Australijoje). Bendras sąjungos narių skaičius siekia 3500. Tai nemaža pajėga, palyginus su kitomis mūsų organizacijomis bei klubais. Pažymėtina, kad Šaulių sąjunga ne tikai neprašo iš kitų organizacijų ar fondų paramos, bet dar pati kitiems duoda, ir duoda nemažai.

Išėivijoje Šaulių sąjungos veikla nebėra karinė. Jei jos nariai kartais praktikoja šaudymą, tai tiktai kaip sportą ir nekariniais šautuvais. Dabartinis veikimas yra organizacinis, kultūrinis. Stipri organizacinė drausmė, kokios gal nėra bet kurioje kitoje mūsų organizacijoje.

Šauliai išėivijoje atlieka nemaža gerų darbų. Laikydami nepriklausomos Lietuvos tradicijų, jie nešioja gražias uniformas, turi savo vėliavas, organizacinius žymenis. Čikagos šauliai yra įsiruošę didelius nuosavus šaulių namus, kur vyksta ne tiktai jų, bet ir kitų organizacijų parengimai. Detroito šauliai turi savo sportinę šaudyklą — stovyklavietę su pastatais. Nežinomo Lietuvos kario kapo replika, nuosavą ežerą. Keli būriai turi savo lietuviškų knygų bibliotekas. Kasmet rengiamos kultūrinės stovyklos su paskaitomis, studijų

Mecenatai Anelė ir Klemensas Urbšaičiai prie Žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklo Detroito jūrų šaulių Švyturio kuopos Pilėnų stovykloje. Nuotr. P. Malėtos

dienos. Keli padaliniai turi dainos, tautinių šokių bei vaidybos ratelius. Daliniuose kasmet vyksta sportinio šaudymo varžybos. Šauliai ne tik patys ruošia lietuviškų švenčių bei sukakčių minėjimus, bet ir talkina visuomenei juos ruošiant, dalyvaudami rikiuotės būdu, keldami — nuleisdami vėliavas. Čikagos šaulių rinktinės šauliai gražiai pagerbia mirusius, Šv. Kazimiero liet. kapinėse jie prieš keletą metų pastatė gražų, daug tūkstančių kainavusį paminklą Romui Kalantai. Kasmet surengia jo pagerbimą. Pagaliau šauliai gražiai pagerbia ir palaidoja savo mirusius narius ir kitus tautai nusipelnčius asmenis.

Nemažą vagą šauliai yra išvarę ir mūsų knygos paruošimo bei išleidimo baruose. Jų išleistų ar paremtų knygų bibliografija yra plati. Paminėsime tik kai kuriuos leidinius: J. Matuso Lietuvos šaulių istorija, Atsiminimai iš šaulių veiklos Lietuvoje ir išeivijoje, knyga apie Vladą Putvį, Alg. Budreckio „DLK Algirdas“, E. Juciūtės „Pėdos mirties zonoje“, kun. dr. J. Prunskio „Lietuva bolševikų okupacijoje“ (lietuvių ir anglų kalbomis) C. R. Jurgėla „Lithuania the Outpost of Freedom“, G. Valančiaus „Žemaičių didysis“ (2 tomai), M. Mėlienės „Kryželiai Arktikoje“, Alg. Gustaičio „Tikroji Lietuva“ ir kt. Atskiri padaliniai leidžia savo metraščius, biuletenius. Paskutinis mus pasiekęs LŠS leidinys yra Jurgio Gliaudos „Agonijos“ knygos angliškasis vertimas — „The Agony, a Literary Approach to History“. Šią stambią 288 puslapių knygą į anglų kalbą išvertė Jonas Zdanys, atspausdino M. Morkūno spaustuve Chicagoje, o su šio darbo išleidimu susijusias išlaidas apmokėjo Šaulių sąjunga, jų vado Karolio Milkovaičio paskata. Tai svarbi knyga svetimtaučiams Lietuvos tragedijai pažinti, kurią iš tiesų turėjo išleisti mūsų veiksniai. Kiek jie to nepadarė — Lietuvos laisvės bylai talkino mūsų šauliai.

Šauliai yra atlikę ir daugybę kitų gerų darbų Lietuvai ir lietuviams. Bet juos išskaičiuoti palikime tiems kurie rašys LŠS istoriją išeivijoje.

Lietuviai šauliai — iš tėvynės „atneštinė“ — tęstinė organizacija, turinti ilgą, sudėtingą ir garbingą istoriją. Ji buvo įkurta Lietuvoje 1919 m., laisvės kovų metu. Oficiali įkūrimo data 1919.VI. 27. Tikslas: kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės, o ją iškovojus — saugoti. LE (XXXIX t.) iniciatoriais bei pradininkais mini šias pavardes: Matas Šalčius, Vladas Putvinskis, R. Skipitis, A. Vienuolis-Žukauskas, F. Kirša, A. Klimas, M. Žvirėnas, Petras Šalčius, A. Klimas, A. Žmuidzinavičius, T. Ivanauskas, B. Sruoga, B. Kodatis ir kt.

Bene pirmą kartą šauliai aktyviai pasireiškė 1919.VIII. 28 - 29, padėdami likviduoti lenkų

karinę organizaciją POW (Polska organizacja wojskowa), turėjusią tikslą įvykdyti besikuriančioje Lietuvos valstybėje perversmą, paimti valdžią į savo rankas ir Lietuvą atiduoti Lenkijai.

Kovose dėl Lietuvos laisvės ir Klaipėdos krašto atvadavime žuvo 81 šaulys, be jų 6 šauliai žuvo talkindami Lietuvos policijai. Sužeistų buvo 146. Taikoms metu šaulių veikla reiškėsi keturiomis kryptimis: Karinė veikla; tautos kultūrinis ugdymas; fizinis lavinimas; ugniagesyba ir moterų veikla. 1940 m. šaulių sąjunga turėjo apie 1200 būrelių su daugiau kaip 62,000 narių, kurių skaičiuje 42,000 buvo rikiuotės šauliai. Šaulių karinio paruošimo ir organizacinės veiklos stiprinimo darbe ypač daug padarė paskutinis LŠS vadas plk. Pranas Saladžius. Sovietiniams rusams okupavus Lietuvą, Šaulių sąjunga buvo uždaryta, jos veikla paskelbta „priešvalstybine“, visi vadovai ir nariai skaudžiai

Bolševikai plk. Pr. Saladžių uždarė Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą

persekiojami. 1941 m. masinių trėmimų metu suimta ir ištremta apie 50% rinktinių vadų, 90% būrių vadų ir tarybų narių, daugybė tūkstančių eilinių šaulių. Bet rezistencijos kovų metu karo ir pokario metais nemaža šaulių dar aktyviai reiškėsi. Dar ir dabar okup. Lietuvoje šaulio vardas yra „baisus“.

Išskirtinai minėtini daug sąjungai dirbę centro

Plk. Pr. Saladžius kalba Rochesteryje, minint Šaulių sąjungos įkūrėją Vl. Pūtvi - Putvinskį

ŽIŪRĖK, PAVASARIS ATBUNDA, SAULĖ JUOKIAS

Iš rinkinio LAISVĖS KOVŲ DAINOS

*Žiūrėk, pavasaris atbunda, saulė juokias
Ir upėse tuoj išas pajudės.
Pakilk ir tujen, mano tėviške,
Pakilk iš naujo džiaugtis ir žydėt.*

*Tave sukaustė ilgos, sunkios žiemos.
Tu, kaip gražuolė mieganti, buvai.
Žiūrėk, per dangų paukščiai mėlyni sugrįžta,
Ir tu laisva išėisi džiūgauti su jais.*

*Žydės purienos gelsvos pakelėse,
Žydės žibutės mėlynam šile.
Ir tu pajusi tave šaukiant —
Gyvent jaunyste ir pavasario gilia . . .*

*Ir mes žydėsime čia, pavasariais žydėsime,
Žydėsime vasarom ir niekad neateis ruduo.
Tu mūsų širdyse šakelėm rūtų žaliuosi,
O soduose vyšnios žydinčios baltuos.*

valdybos pirmininkai: prof. dr. V.A. Mantautas (1954 - 1962), Jonas Giedrikas (1962 - 1954). Alf. Valatkaitis (1964 - 1965), Vl. Išganaitis (1965-1970), Vincas Tamošiūnas (1970 - 1976). Nuo 1976 m., taigi jau beveik visą dešimtmetį, sąjungai vadovauja Karolis Milkovaitis.

Nėra namų be dūmų . . . O tų “dūmų” buvo atsiradę ir mūsų Šaulių sąjungoje. Labai galimas dalykas, jos veikla tam tikra prasme “domėjosi” ir Lietuvos okupantai. Tačiau Šaulių sąjunga įstengė nugalėti krizę ir išlikti vieninga, o tuo pačiu ir naudinga Lietuvai bei išeivijai.

Reikia pastebėti, kad mūsų išeivijos intelektualai per mažai domisi Šaulių sąjunga, tik nedidelė jų dalis yra įsijungusi į jų veiklą. Šaulių sąjunga todėl kartais laikoma lyg “liaudies” organizacija. Taigi būtų labai gerai, kad mūsų intelektualai pasuktų ir Šaulių sąjungos kryptimi. 3500 narių drausmingas vienetas nėra niekai, kuriais būtų galima nesidomėti. Turime dar pastebėti, kad Šaulių sąjunga turi kad ir proporcingai nedidelį lietuviško jaunimo prieauglį. Linkėtina šiai pozityviai organizacijai ir toliau sekmingai dirbti Lietuvos labui.

b. kv.

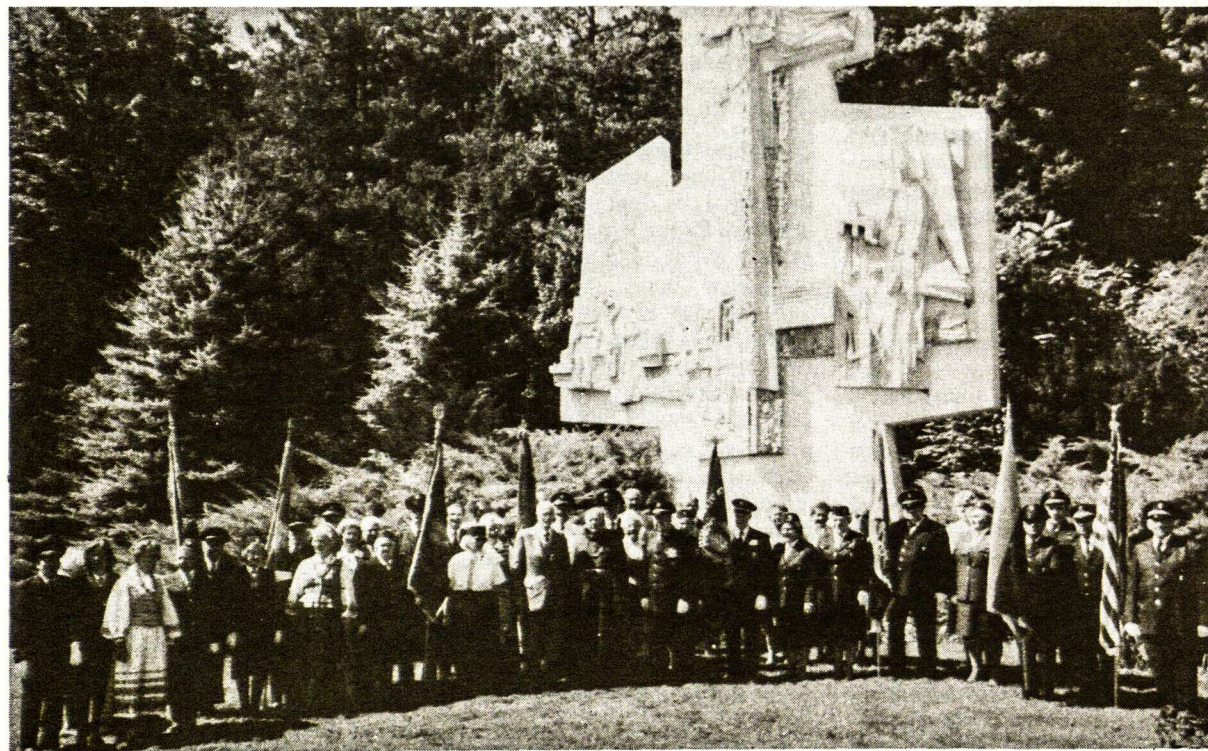
(Draugas, 1986.I.2)

Plk. Pranas Saladžius, 1893 - 1965, paskutinis Lietuvos Šaulių sąjungos vadas Nepriklausomoje Lietuvoje

Istorinė nuotrauka, dar niekur neskelbta.
Pirmasis Žemaitijos šaulių paradas ant Medvėgalio kalno 1925. Paradą priėmė
Krašto apsaugos ministeris gen. T. Daukantas

Trakų Rinktinės Naujoje Anglijoje Kultūrinės savaitės dalyviai Tėvų pranciškonų
sodyboje Kennebunkport, Me. Nuotr. E. Meilaus

VYTENIO ŠAULIŲ KUOPOS MELBOURNO SUSIRINKIMAS

Vytienio šaulių kuopos susirinkimas įvyko 1986 m. vasario 2 dieną. Be svarstyčių einamųjų reikalų, išrinkta nauja kuopos valdyba, jau trečia iš eilės. Susirinkimas išrinko naują pirmininką Zigmą Augaitį. Valdyba: vicepirm. Juozas Kvietelaitis, sekretorius Benediktas Kaminskas, kasininkė Laima Lipkevičienė, renginių vadovas Viktoras Šukevičius ir Genuotis Žvinakis. Ūkio vadovė Onutė Szentimrey. Kandidatu, jam pačiam prašant, liko Juozas Gylis.

Moterų sekcijos rinkimai vyks vėliau.

Revizijos komisija: Vincas Sidabra, Pranas Šukys ir Juozas Jurgelaitis.

Susirinkime dalyvavo 30 šaulių ir 20 svečių. Susirinkimas praėjo draugiškoje nuotaikoje su šūkiu:

Mes Kalbame Namie Tik Lietuviškai!

Kalbant namie tik lietuviškai, nebus sunku išlaikyti lietuvių jaunųjų kartoje ir mūsų tauta nežus.

Susirinkimo salė buvo papuošta Vlodo Pūtvio šūkiu:

LIETUVOS ŽEMĖJE RINKTOJI TAUTA ESAME MES IR PRAKEIKIMAS MUMS, JEI MES NESUGEBĖSIME TO VARDŲ AMŽINAI IŠLAIKYTI...

Tylos minute pagerbti mirusieji šauliai. Susirinkimas baigtas Lietuvos himnu.

Pr. Bartaška

DETROITO ŽINIOS

Švyturio Jūrų Šaulių Kuopos Metinis susirinkimas

Įvyko vasario 23 d. Šv. Antano parapijos mažojoje salėje. Pradėjo kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas, padėkojo už gausų susirinkimą ir paskaitė darbotvarkę, kuri buvo priimta be pakeitimų.

Įnešta kuopos vėliava ir pagerbti mirę kuopos nariai: Albinas Zovė ir Uršulė Jakunskienė. Taip pat paminėti sergantieji kuopos nariai: Bronius Zakarka ir Jonas Mikalavičius.

Jūrų šaulių centro valdybos vadovas Mykolas Abarius ir šaulė Solomėja Grigaitienė Vasario 16 šventės proga apdovanuotiems įteikė pažy-

mėjimus ir prisegė žyminis — Šaulių žvaigždės ordeną Broniui Valiukėnui ir Šaulių žvaigždės medalių šaulei Sofijai Sirutienei ir šauliui Baliaui Telyčėnui. Už įteiktus žyminis padėkojo B. Valiukėnas.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas apžvelgė kuopos metų veiklą: Į kuopą priimta nauja narė Bronė Vasiliauskienė, kuopos atstovai dalyvavo šaulių suvažiavime, Čikagoje, valdyba, be 5 posėdžių, suorganizavo 5 renginius: pikniką po stogu, Pilėnų stovyklos atidarymą, Jūros dieną — kultūrinį savaitgalį, stovyklos uždarymą ir bendras Kūčias. Rengėme renginius, darėme išvažiavimus ir dalyvavome su kuopos vėliava paminėjimuose. Pilėnų stovykloje sutaisyta vandens pompa, įsigijome bulvėms tarkuoti mašiną, grindims plauti kibirą, 2 stalus, knygų, muziką ir virtuvėje įdėjome naujas grindis. Padėkojo valdybos nariams už gražų bendradarbiavimą, o moterų vadovei Onutei Selenienei ir visoms sesėms šaulėms už talkininkavimą, rengiant kuopos renginius, pabrėžė, kad jis jau pirmininkauja šeštus metus ir praėjusieji metai buvo geriausi; nebuvo jokių nesupratimų bei barnių, tikrai malonu buvo dirbti!

Ateinančią vasarą numatomi renginiai: Pilėnų stovyklos atidarymas birželio 1 d., Joninių paminėjimas, pobūvis, Pilėnų stovyklos uždarymas ir dalyvavimas Jūros dienos minėjime Union Pier.

Kuopa aukėjo spaudai, radijo vandenėms, Balfui, Altai, Lietuvių Bendruomenei, Vyskupui Baltakiui ir kitiems reikalams. Gauta iš Centro valdybos Tikroji Lietuva ir Agonija.

Kuopos vicepirmininkas Mykolas Abarius pasveikino ir padėkojo už gražų bendradarbiavimą.

Kuopos išdininkas Romas Macionis kuopos kasos apyskaitą padalino dalyvavusiems ir dar apibūdino žodžiu.

Moterų vadovei Onutei Selenienei sergant ir negalint dalyvauti, pranešimą padarė jos padėjėja Stefanija Telyčėnienė.

Revizijos komisijos aktą paskaitė pirmininkas Albertas Misiūnas, akte pasakyta, kad knygos vedamos tvarkingai ir kruopščiai ir pasiūlė kuopos

valdybai pareikšti padėką, tas ir buvo padaryta plojimais.

Pranešimai ir aktas išdiskutuoti ir priimti.

Svarstant klausimus ir sumanymus prieita išvada, kad Pilėnų stovykla yra vienintelė vieta kur lietuviai dar gali ruošti išvykas. Jie turi didelę aikštę automobiliams pasistatyti, dirbtiną ežeriuką pasimaudyti, gražią salę ir erdvius kambarius pernakvojimui. Tik reikia juos gražiai prižiūrėti ir juos tvarkyti. O tvarkymui reikalinga darbo jėga, kurios ne taip daug yra. Pilėnų stovykla galės pasinaudoti ir kitos organizacijos, jei tik jos norės. Tai buvo svarbiausias ir aktualiausias darbotvarkės punktas. Į jį buvo įsijungę: A. Grigaitis, M. Abarius, A. Misiūnas, K. Urbšaitis, J. Kinčius, B. Valiukėnas, A. Vaitėnas, R. Macionis, C. Balsienė, S. Sližys ir kiti. Rimtesni pasiūlymai tvarkyti pavesti kuopos valdybai. Susirinkimas baigtas Lietuvos himnu. Įnešta kuopos vėliava. Susirinkimą sklandžiai pravedė B. Valiukėnas, sekretoriavo A. Vaitėnas. Dalyvavo apie pusšimtis narių ir svečiai iš Floridos Stepas Lungys. Po susirinkimo turėjome vaišes kurias paruošė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas ir moterų vadovės padėjėjos Stefanija Telyčėnienė ir Sofija Sirutiene.

A. Gr.

FELIKSAS MOTUZAS ATŠVENTĖ 95 METUS

Vasario 2 d. į Felikso Motuzo namus jo pasveikinti, jam švenčiant 95 metus, susirinko organizacijų atstovai ir jo geri bičiuliai.

Visiems susėdus prie paruošto vaišių stalo, pagerbimui vadovavęs Antanas Norus paprašė Stefaniją Kaunelienę peržvelgti Felikso Motuzo gyvenimo kelią.

Feliksas Motuzas gimė 1891 metų vasario 2 d. Šiaulių aps., Joniškių valsč., Rūdiškių bažnytkaimyje, mažžemių ūkininkų šeimoje. Gimė tuo laiku, kai Lietuva, caristinės Rusijos pavergta, buvo ir tamsi, ir juoda. Pradžios mokslą ėjo pas savo dėdę aušrininką Juozą Motuzą ir įgytas žinias gilino pas vargonininką Joną Merkelį. Iš jų jis išmoko skaityti ir rašyti, taip pat knygą pamilti.

F. Motuzas, būdamas jaunas, įstojo į J. Merkelio suorganizuotą jaunimo ratelį, kurio tikslas buvo per dainas, žaidimus ir vaidinimus lavintis ir šviestis. 11-metis Feliksas jau dalyvauja 1902 „Aušra Giedroje“ vaidinime ir tampa aktorium — mėgėju. Jis ne tik vaidino, bet skaitė lietuviškas knygas ir jas platino. Dalino ir klijavo atsišaukimas. Spaudos darbas jam irgi ne svetimas. 1911 m. parašė pirmąją korespondenciją „Rygos Naujienoms“. Nesitenkindamas tuo vienu laikraščiu, rašė į „Vilniaus Žinias“, „Ūkininką“ ir kitus laikraščius.

1913 m., nenorėdamas tarnauti okupantui, išvyko į Ameriką, Čikagoje įsijungė į lietuviškas organizacijas. Po poros metų persikėlė į Detroitą. Dirbo staliumi, o laisvalaikiais kartu su žmona Veronika aktyviai reikėsi lietuviškoj veikloje. Vaidino, dainavo, organizavo, režisavo, rašinėjo. Jų ir kitų pastangomis, kad darbas būtų sėkmingesnis, organizacijos susibūrė į Detroito Lietuvių Organizacijų Centrą (DLOC). Ne tik dirbo patriotinį darbą, bet ir dosniai aukojo ir tebeaukvoja. Jį pažįsta bei žino visi lietuviai.

Susilpnėjęs klausai ir regėjimui, likęs našliu, leidžia vienišas dienas savuose namuose.

Po trumpos Felikso Motuzo gyvenimo apybraižos, Stefanija Kaunelienė pasveikino sukaktuvininką Lietuvos dukterų vardu, palinkėdama jam protiniai sveikam sulaukti šimtojo gimtadienio.

LKVS Detroito skyriaus vardu pasveikino pirmininkas Stasys Šimoliūnas, pabrėždamas, kad Feliksas Motuzas esąs Savanorių — Kūrėjų garbės narys.

LŽS Detroito skyriaus vardu sveikino Antanas Grinius ir įsėgė jam į atlapą Vilniaus ženklelį. F. Motuzas yra šio skyriaus garbės narys.

Šiltais žodžiais Stasio Butkaus kp. garbės šaulį pasveikino kp. pirm. Vincas Tamošiūnas.

Ilgesnį sveikinimą perskaitė Antanas Norus. Sveikino savo, Lietuvių Tautinės Sandaros CV, „Sandaros“ redaktoriaus Grožvydo Lazausko ir Susivienijimo Lietuvių Amerikoje vardu.

K. Birutės d-jos ir savo vyro kūrėjo-savanorio K. Daugvydo vardu sveikino skyriaus pirm. Kristina Daugvydienė.

Sukaktuvininką pasveikinti atvyko ir vaišėse dalyvavo žurnalistas Alfonsas Nakas, SLA finansų sekretorė Elzbieta Jodinskienė ir birutietė Stasė Šimoliūnienė.

Dėl ankstyvesnių įsipareigojimų negalėjusio dalyvauti DLOC'o pirminko dr. Algio Barausko sveikinimą perskaitė Antanas Norus. Visi sveikintojai linkėjo geros sveikatos ir sulaukti 100 metų.

Be anksčiau minėtų organizacijų, Feliksas Motuzas priklauso SLA 352 kuopai, Sandarai, Tėvynės Mylėtojų d-jai, ALR Balso klubui, Dariaus ir Girėno klubui, yra vienas iš iniciatorių įsigyti Lietuvių namus ir ten talkininkavo. Yra Detroito miesto garbės pilietis.

Pakeltos taurės, sugiedota Ilgiausių metų!

Sveikų ir laimingų metų, darbštusis lietuvi Feliksai Motuzai!

Antanas Grinius

DAUKANTĖNAI PAKELIUI Į SIDABRINĘ SUKAKTĮ

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, jau dvidešimtis tris metus sėkmingai besireiškianti jūriniai šauliškoje veikloje Čikagoje, š.m. vasario m. 23 d., Šaulių namuose įvykusiame metiniame visuotiniame susirinkime buvo peržvelgta paskutiniųjų dviejų metų veikla, išklaustyti kuopos valdomųjų organų pareigūnų veiklos apyskaitiniai pranešimai ir 1986-1988 metams išsirusius kuopos vadovybę, padėtas tvirtas pagrindas tolimesnei veiklai, gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai žengiant prasmingo gyvavimo dvidešimtis penkių metų artėjančios sukakties keliu.

Susirinkimas buvo pradėtas 3 val. p.p., kurį, pasveikinęs gausiai susirinkusius narius, palinkėjęs darbingos dvasios ir pristatęs į susirinkimą atsilankiusius svečius — LŠST CV-bos I-jį vicepirm. ir Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirm. g.n. V. Išganaitį, CV-bos pareigūnus A. Paukštę, S. Ferro-Tamulevičiūtę ir Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų vadovę M. Dapkienę, atidarė,

daugiau kaip dešimt metų kuopai vadovaujans, kuopos pirmininkas j.g. š. E. Vengianskas. Įnešama kuopos vėliava ir, vietoje invokacijos V. Utara perskaito Tėvynės Prisiminimo tekstą. Toliau seka 12-kos kuopos narių kandidatų priesaika, kuriuos prisaikdina kuopos pirmininkas. Skelbiama, kad už nuopelnus ir parodytą ilgametį pasišventimą pareigose kuopos labai Vasario 16-sios proga jūrų šauliai: kuopos Garbės teismo pirm. K. Juškaitis, kuopos Kontrolės komisijos pareigūnai B. Budraitis, J. Utara ir uoli kuopos parengimų talkininkė S. Aleksandravičienė yra apdovanoti Sąjungos garbės žymeniu — Šaulių Žvaigždės medaliu. Jiems skirtus žymenius, asistuojant kuopos pirm. E. Vengianskui, prisega LŠST CV-bos I-sis vicepirm. g.n. V. Išganaitis.

Tuomi susirinkimo įvedamoji, oficialioji dalis buvo baigta. Toliau susirinkimui pirmininkauti kviečiamas kuopos Garbės teismo pirm. K. Juškaitis, sekretoriauti J. Utara. Pagal nusistovėjusią tvarką ir tradiciją, baigias savo kadenciją kuopos pirmininkas E. Vengianskas parduoda kuopos vėliavą susirinkimui pirmininkaujančiam, linkėdamas geriausios sėkmės susirinkimo darbuose.

Pradedama susirinkimo antroji — darbo dalis. Skelbiama dienotvarkė, kuri priimama be pakeitimo. Seka kuopos pirminko, valdybos pareigūnų, kontrolės komisijos ir garbės teismo dviejų metų veiklos apyskaitiniai pranešimai.

Kuopos pirmininkas E. Vengianskas savo išsamame pranešime susirinkimui nurodo, kad susirinkimo dieną gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narių sąrašuose yra 136 nariai. Kadencijos metų mirė 5 nariai — a.a. Petras Malėta, Juozas Aleksandravičius, Irma Janutytė, Kazys Oželis ir Frida Holtz'ienė. Taip pat buvęs kuopos narys, vienas kuopos steigėjų ir jos pirmasis pirmininkas, Mykolas Maksvytis. Jų amžinas atminimas buvo pagerbtas surinkusių atsistojimu ir minutės susikaupimu.

Toliau susirinkimas painformuojamas, kad kadencijos metu buvo sušaukti 3 kuopos narių susirinkimai, 12 valdybos posėdžių, 4 pasitarimai

su kitų organizacijų atstovais ir kt. Kuopos narių informacijos reikalais išleisti 8 kuopos valdybos žiniaraščiai. Surengti 6 tradiciniai renginiai, 5 išvykos už Čikagos ribų, 2 metinės šaudymo varžybos. Dalyvauta 2-se jūros dienose ir išvykoje į Klevelandą. Kuopa gausiai buvo atstovaujama 1985-jų metų LŠST dalinių atstovų suvažiavime ir kadencijos metų gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos šventėse, minėjimuose, eisenose ir kt. buvo reprezentuota su kuopos vėliava 27 kartus. Kuopos finansinis stovis yra tvirtas ir pastarųjų dviejų metų laikotarpyje — lietuvių spaudos, radijo programų, lituanistinių mokyklų, mūsų politinių veiksmų bei Lietuvos laisvinimo reikalams, šalpos ir labdaros tikslu paaukota \$1380.00. Santykiai su vietos šaulių daliniais — šilti, malonūs ir draugiški, su kitomis organizacijomis — korektiški, su mums giminingomis organizacijomis ir jų nariais — glaudūs. Kadencijos metų tarp kuopos narių nesusipratimų ir prasižengimų šauliškajai drausmei nebūta ir Garbės teismų paslaugos nereikėjo.

Baigdamas savo pranešimą pirm. E. Vengianskas dėkojo visiems už malonų bendradarbiavimą ir talką kuopos vadovybei užsibrėžtus darbus vykdant.

Kuopos parengimų vadovas vicep. V. Utara kalbėjo apie kuopos parengimus, apie jų lankymą bei organizacinius darbus, kviesdamas visus dalyvauti šių metų kuopos pavasariniam parengime, kuris įvyks balandžio m. 12 d., Šaulių namuose.

Ligoninių lankymo pareigūnė U. Zinkienė nurodė, kad kadencijos metu buvo aplankyti 8 sergantieji nariai namuose ir ligoninėse. Jiems visiems kuopos vardu buvo įtektos dovanos. Neaplankyti tie, apie kuriuos, kad jie serga, nebuvo pranešta.

Kuopos išdininkas J. Marus susirinkimą supažindino su kuopos kasos stoviu, aptardamas padarytas išlaidas ir gautas pajamas 1985 metų laikotarpyje.

Kontrolės Komisijos narys J. Utara perskaitė padaryto kuopos finansinių reikalų atskaitomybės patikrinimo aktą, pagal kurį rasta, kad gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos finansi-

niai reikalai kadencijos metu buvo taupiai, tiksliai, kruopščiai ir tvarkingai vedami. Siūloma kuopos pirmininkui, valdybai ir išskirtinai išdininkui J. Marui už tinkamą finansinių reikalų tvarkymą išreikšti pagyrimą ir padėką.

Kuopos Garbės teismo pirm. K. Juškaitis savo pranešime pasidžiaugė, kad Garbės teismas buvo be darbojokių nesusipratimų tarp kuopos narių nebūta ir bylų Garbės teisme nebuvo. Dėkojo visiems už taip gražų ir tikrai šaulišką tarpusavyje sugyvenimą.

Po šių visų kuopos valdomųjų organų pareigūnų apyskaitinių pranešimų skelbiamos diskusijos pranešimų temomis, tačiau niekam jokių klausimų nekeliant ir jų neatsiradus, visi pranešimai vienbalsiai buvo priimti, užgirti ir patvirtinti.

Toliau sekė 1986 - 1988 metams gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos valdomųjų organų — kuopos pirmininko, valdybos bei moterų vadovės ir kontrolės komisijos rinkimai. Susirinkimui pirmininkaujantis perskaitė sutikusį į valdomuosius organus kandidatuoti sąrašą, kurį susirinkimui papildžius, balsavimo keliu sekančių dviejų metų kadencijai išrinkti: **Kuopos pirmininku** — šeštai kadencijai iš eilės vienbalsiai perrenkamas j. g. š. E. Vengianskas. **Į kuopos valdybą** — V. Utara, V. Zinkus, M. Gydienė, J. Marus, G. Kuzmienė, B. Petrauskas, J. Utara, J. Janušauskas, G. Martinkienė, A. Aleksandravičius, N. Martinkus ir moterų vadovės pareigoms U. Zinkienė. **Į kontrolės komisiją** — B. Budraitis, B. Anulis ir E. Holtz'as.

1986 - 1988 m. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos valdomuosius organus išrinkus, susirinkimui pirmininkaujantis K. Juškaitis perdavė kuopos vėliavą naujai išrinktam kuopos pirmininkui j.g.š. E. Vengianskui, kuris perėmęs vėliavą, savo žodyje, padėkojęs susirinkimui už išreikštą jam pasitikėjimą, trumpai aptarė į ką bus kreipiamas dėmesys, kuopos veikloje žengiant į garbingą 25 metų gyvavimo sukaktį, kuri 1988 metais bus švenčiama. Klausimuose ir sumanymuose kalbėjo kuopos šaudymo sporto vadovas B. Petrauskas, kviesdamas visus, kurie dėl vieno ar kitų

priežasčių nedalyvauja varžybose, į jas įsijungti.

Dienotvarkę išsėmus, gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos metinis narių susirinkimas buvo baigtas Lietuvos himnu ir kuopos vėliavos išnešimu. Po susirinkimo visi dalyvavę kuopos nariai ir svečiai buvo pakviesti užkandžiams ir kavutei.

Stebint susirinkimą jame buvo jaučiamas kuopos narių susiklausymas, šauliška dvasia ir atsidavimas jūriniai šauliškajai veiklai. Pats susirinkimas praėjo gyvai, buvo darbingas, kūrybingas ir drausmingas. Belieka tik pasveikinti daukantenus šio susirinkimo proga ir 1986-1988 metų kadencijai išrinktai kuopos vadovybei palinkėti geriausios sėkmės. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopą vedant į prasmingą, dvidešimtpenkių metų veiklos sidabrinę sukaktį.

J.Š.

LIETUVOS KARALIAUS MINDAUGO ŠAULIŲ KUOPA MONTREALYJE

Šaulių susirinkimas

Lietuvos karaliaus Mindaugo šaulių kuopos visuotinas - metinis narių susirinkimas įvyko š. m. kovo 2 d. Aušros Vartų parapijos salėje. Susirinkimą 12:10 val. atidarė kuopos p-kas Aug. Mylė.

Įnešamos vėliavos: Vilniaus Šaulių rinktinės, L. K. Mindaugo šaulių kuopos ir Jūros šaulių "Neringa" kuopos Montrealyje.

Kuopos kapelionas kun. Stasys Šileika perskaitė šaulių maldą, po kurios įvyko mirusių kuopos narių pagerbimas susikaupimo ir tylos minute, prisimenant ir S-gos įkūrėją — Vladą Putvinskį - Pūtvį, mirusį prieš 57-nius metus.

Į garbės prezidiumą pakviečiami: Šv. Kazimiero parapijos klebonas kun. Stasys Šileika, SDB, Aušros Vartų parapijos klebonas j.š. kun. Juozas Aranauskas, SJ, Jūros šaulių "Neringa" kuopos pirm. Leonas Balaišis.

L. K. Mindaugo šaulių kuopos garbės šauliai: J. Šiaučiulis (V.Š.R-nės p-kas), Ig. Petrauskas, J. Viliušis, A. Vazalinskas ir savanoris-kūrėjas Vyčio kryžiaus kavaliereus Kazimieras Sitkauskas, kurį kuopos p-kas pasveikino su artėjančiu jo varda-

dieniu, o susirinkimas užtraukė "Ilgiausių metų".

Aug. Mylė, sveikindamas garbės prezidiumą, sveikino ir Jūros šaulius, šaulės, dalyvaujančius L. K. Mindaugo šaulių kuopos susirinkimo atidaryme. Be to, ta proga perskaitė Vlado Pūtvio paskutinį Naujųjų metų sveikinimą šauliams. "Brangūs broliai ir sesės. Visi mes broliai ir seni ir jauni, sveiki ir ligonys (man šiuo kart tenka būti tarp paskutiniųjų), raginkim kits kitą, padėkim viens kitam, palaikym tautos pasitikėjimą ir savo jėgomis ir gerais siekais.

Šaulių Sąjunga yra tavo šeima, stenkis, kad ji stovėtų aukštai. Jeigu stovės aukštai — išaukštins ir Tave". Kaunas, 1929. m. gruodis. Raudonojo Kryžiaus ligoninė.

Ši ištrauka paimta iš knygos "Vladas Putvinskis - Pūtvis — Gyvenimas ir parinktieji raštai".

Susirinkimą sveikino garbės prezidiumas, sveikino ir Klemensas Čepulis, atvykęs į susirinkimą net iš Ottawos. Gautus sveikinimus iš "užsienio" perskaitė Aug. Mylė. Iš Anglijos atsiuntė A. Jakimavičius ir iš Čikagos kun. K. Raudeliūnas, SJ.

Išnešamos vėliavos: Jūros šaulių "Neringa" kuopos ir Vilniaus Šaulių rinktinės Kanadoje.

Jūros šauliai, šaulės persikelia į Mindaugo kuopos būstinę — savų reikalų aptarti.

Sudaromas darbo prezidiumas: G. Alinauskas — pirmininkas, Klemensas Čepulis — vicepirm. ir P. Gabrys — sekretorius. Mandatų komisija: Albinas Urbonas ir V. Murauskas.

Kuopos p-kas Aug. Mylė, perdavęs kuopos vėliavą susirinkimo p-kui, pareiškia, kad jis ir valdyba atsištatydina. G. Alinauskas priėmęs vėliavą, pasižada ją globoti — saugoti, pakol bus išrinkta nauja valdyba ir jos pirmininkas.

Paskutinio susirinkimo protokolą perskaitė P. Gabrys. Protokolas priimtas. Seka pranešimai: pirmininko Aug. Mylės, išdininko A. Žiuko, Revizijos k-jos — P. Gabrio, Garbės teismo — J. Šiaučiulio, Turto globėjo — Ig. Petrausko, Ligonių lankymo — Aug. Kalvaičio, Bibliotekos vedėjo — Aug. Kalvaičio, Sporto vadovo —

DLK Mindaugo šaulių kp. Montrealy, Kanadoje, nauji nariai po priesaikos: iš k. į d. A. Matusėvičius, O. Kuprienė, E. Tanona, A. Zenkuvienė, J. Zenkus, kuopos kapelionas kun. S. Šileika ir v-bos pirmininkas Aug. Mylė. N uotr. Aug. Kalvaičio

šaudyme referuoja B. Kasperavičius, pristatydamas susirinkimui pirmenybių dalyvius su įvairiais šio sporto pasiektais rezultatais, pakviėdamas g.š. A. Vazalinską įteikti taures — trofėjas laimėtojams.

Pirmą vietą laimėjo Albinas Urbonas, 2-rą B. Kasperavičius, 3-čią J. Šiaučiulis, ir 4-tą Aug. Mylė. Po to rikiuojasi nauji nariai priesaikai. Tai Juozas Kupris, Ona Kuprienė, Elzbieta Tanona, John-Jonas Zenkus, Albina Zenkuvienė ir Andrius Matusėvičius.

Jie kartoja priesaikos žodžius kuopos kapelionui kun. S. Šileikai skaitant priesaikos tekstą, klaupiasi prieš kuopos vėliavą, pabučiuoja, tuo papildydami šaulių gretas.

Garbės šaulių tvirtinimas. Antanas Kenstavičius (gyv. Britų Kolumbijos provincijoje), Monika Grinkuvienė ir Pranė Tekutienė susirinkimo pakelti į kuopos garbės šaulius - šaulės. Į valdybą numatytus kandidatus pristatė Aug. Mylė.

Atstovų rinkimai į Vilniaus šaulių r-nės Kanadoje suvažiavimą: pavesta naujai valdybai. Suvažiavimas įvyks š. m. valandžio 26 - 27 dienomis Hamiltone DLK Algirdo š. kp. globoje.

Valdomųjų organų rinkimai. Pirminku pasiūlyti kandidatai: Aug. Mylė — sutiko, B. Kasperavičius — atsisakė, V. Sušinskas — sutiko, V. Urbonas — atsisakė. Slaptai balsuojant išrinktas Aug. Mylė dvejų metų kadencijai. Į valdybą įeina: A. Račinskas, A. Žiukas, J. Babrauskas, A. Čepulis, J. Rimeikienė, A. Kalvaitis, B. Kasperavičius, V. Barauskas, V. Sušinskas ir P. Gabrys.

Į Revizijos komisiją: A. Rusinas, R. Šiukienė ir A. Urbonas. Į Garbės teismą: A. Vazalinskas, G. Alinauskas ir Pr. Dikaitis.

Priimtas veiklos planas 1986-tiems metams, iš kurio matyti, kad š. m. lapkričio 22 d. švęsime kuopos įsteigimo ir viaklos 30-ties metų sukaktį.

Susirinkimo pirm. G. Alinauskas, sveikindamas naujai išrinktą pirmininką, perdavė kuopos vėliavą Aug. Mylei. Sekė pirmininko žodis, Lietuvos himnas ir su vėliavos išnešimu uždaromas susirinkimas.

Seka abiejų kuopų bendri pietūs, kuriuos paruošė kuopos "virėjas" Stasys ir Jenny Rimeikienė. O sesės aptarnavo besivaišinančių susirinkimo dalyvių ir svečių stalus.

P.G.

ATSISVEIKINOM SU LŠST GARBĖS ŠAULIU ALEKSANDRU MANTAUTU

Prieš Velykas, Didįjį ketvirtadienį, kovo 27 d., Matulaičio namuose, Putname, Conn., mirė Aleksandras Mantautas.

Aleksandras savo ilgame 91 m. gyvenime buvo pareigos, pasiaukojimo, gilaus tikėjimo ir šauliškos idėjos žmogus. Paliko liūdinčius: sūnų dr. Vaidievių su žmona, dukterį Ramintą Molieneį, jos vyrą Petrą, tris dukraitis, artimuosius čia ir tėvynėje gyvenančius ir idėjos draugus Lietuvos šaulius.

Kovo 31-ją, Velykų antrosios dienos rytą, Aleksandrą Lietuvos vėliava apdengtame karste atlydėjo iš laidojimo namų Putname į Matulaičio namus atsisveikinimui. Brocktono Martyno Jankaus šauliai su kuopos vėliava pasitiko savo kuopos garbės narį, LŠST garbės šaulį Aleksandrą Mantautą. Sutikime dalyvavo iš Bostono Jono Vanagaičio, Vorčesterio Dr. Vinco Kudirkos kuopų uniformuoti šauliai, šaulės ir Trakų rinktinės pirm. V. Bajerčius.

Matulaičio namų, kuriuose Aleksandras su žmona a. a. Sofija keletus metus gyveno, erdvioje salėje, jau atidarytame karste prieš 5 d. mirusio Aleksandro veidas spindėjo ramybe. Prie karsto Martyno Jankaus kuopos vėliava ir pasikeisdami uniformuoti kuopos šauliai ir šaulės stovėjo garbės sargyboje. Turiningą atsisveikinimo žodį pasakė M. J. kp. pirm., LŠST garbės šaulys inž. Juozas Stašaitis.

Pareiškęs užuojautą mirusio artimiesiems: sūnui ir dukrai su šeimomis bei broliams ir sesėms šauliams, savo kalbą pradėjo tos dienos apeigų šv. Jono 11 perskyrimo 25 eilute...

Po atsisveikinimo salėje buvo nulydėtas į Matulaičio namų koplyčią gedulo pamaldoms. Šv. mišias atnašavo už mirusio sielą Matulaičio namų kapelionas kun. Rapolas Krauskas, asistuojant 4 kunigams. Pamokslą, gražiai nušviečiantį mirusio nueitą kelią pasakė kun. R. Krauskas. Seselių choras giedojo šv. mišių giesmes.

Po gedulingų pamaldų koplyčioje

a. a. Aleksandrą nulydėjo į Dangaus Vartų kapines. Lydėjo kunigai, seselės, mirusio artimieji, uniformuoti ir neuniformuoti šauliai ir mirusio gerbėjai. Po laidojimo apeigų žodį tarė Trakų rinktinės pirm. V. Bajerčius. Visi sugiedojo "Viešpaties Angelą" ir Lietuvos himną. Šauliai nuėmė nuo karsto vėliavą ir tradiciniai sulankstyta įteikė sūnui Vaidieviui globoti.

Iš kapinių visi buvo pakviesti į seselių motiniškojo namo valgomąjį pietums. Kaip visuomet, seselių skaniai pavaišinti, visi išsiskirstė į savus namus. Padėka seselėms ir mirusio artimiesiems už iškilmingas laidotuves.

Amžiną atilsį duok, Viešpatie, Aleksandrui, kuris buvo Tavo sūnus.

E. Ribokienė

A. a. Aleksandras Mantautas

LŠST garbės šaulį a. a. Aleksandrą Mantautą atsisveikinant

(LŠST garbės nario inž. Juozo Stašaičio, Martyno Jankaus šaulių kuopos pirmininko, sutrumpintas žodis).

"Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kas tiki mane, nors ir mirtų, bus gyvas". Skaitysime šios dienos ap-

eigose šv. Jono 11 perskyrimą, 25 eilutę.

Šiandien sakome sudiev tik žemiškam kūnui, kuris kilo iš dulkės ir vėl grįžo į dulkę.

Kun. Gediminas Kijauskas, tas didysis lietuvių pamokslininkas, savo pamoksluose dažnai gyvenimą žemėje prilygina prie nuostabios nuotykių kelionės... Ir tik žvilgterėję į Aleksandro Mantauto gyvenimą, ištikrųjų jį randame nepaprastų įvykių, nepaprastų darbų pasiaukojimu papuoštu, sunkaus darbo ir nepaprastos ištermės bei ryžto apvainikuotą.

1970 m. Tautiniuose namuose, Bostone, Aleksandrui Mantautui švenčiant 75 garbingo gyvenimo metų sukaktį, gražiame, visų dalyvių parašais patvirtintame adrese Aleksandras buvo pavadintas Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Patriarchu, o pernai, čia pat Putname, švenčiant Aleksandrui 90 m. sukaktį, jis buvo priskirtas prie Lietuvos sūnų didvyrių.

Aleksandras Mantautas gimė 1895 kovo 19 d. ir mirė 1986 kovo 26 d., tik keletą dienų peržengęs 91 metų sukakties slenkstį. Kilme aukštaitis, nuo Vilniaus krašto. Savo jaunystę ir mokslus baigė Vilniuje. Pirmojo karo metu nublokštas į Tiflisą, kur baigė Rusijos Karo mokyklą 1916 metais. Vėliau Lietuvoje 1925 m., išklauses buvusiems rusų karininkams specialų kursą, pakeltas į Lietuvos karininko laipsnį. Būnant Aleksandrui karo metu Kaukaze, atsikūrusi Lietuva jį skiria Gruzijai, Armenijai ir Azerbaidžanui Konsuliarinio skyriaus vedėju, Tifliso konsulu ir Lietuvos atstovybės I-ju sekretorium. Tose pareigose jam teko išbūti iki 1920 m. Grįžęs į Lietuvą, pradžioje dirbo Užsienių reikalų ministerijoje, o 1922 m. pradėjo dirbti Lietuvos Šaulių sąjungoje ir joje be pertraukos dirbo iki 1936 m.

1922 m. steigiant Vyr. Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetą, Aleksandras Mantautas jame atstovavo Lietuvos Šaulių sąjungai. 1923 m. aktyviai dalyvauja Mažosios Lietuvos sukilime — sukilimo vado J. Budrio buvo paskirtas vadovauti sukilėlių propagandos skyriui. Sausio 9 d. dalyvauja kovose užimant Bajorus ir Kretingėlę, o sausio 15 d. dalyvavo Klaipėdos užėmime. Po sėkmingo

Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos, Klaipėdos krašte kartu su Jonu Vanagaičiu organizavo Klaipėdos krašte šaulius. Čia sutinka Vlada Putvinskį - Putvį, kuris Lietuvos Šaulių sąjungos buvo pasiūstas Klaipėdon vadovauti šaulių organizavimui. Aleksandras greit ne tik Vlodo Putvinskio-Pūtvio bendradarbiu tapo, bet tapo jo gerbėju, tiesiog pamilo jį, na kartu pamilo ir jo dukrelę Sofiją, kuri tuo metu talkininkavo tėveliui. Toji meilė Aleksandrą ir Sofiją sujungė vedybomis, kurios buvo apvainikuotos 1927 m. sūnumi Vaidievučiu Andriumi, šiuo metu filosofijos daktaras, profesorius Hartforde. Vėliau gimė dukrelė Raminta, nuo jaunystės dienų iškilė skautė, skautininkė; ištėkėjusi už Petro Molio, šiuo metu Lietuvos Skautų sąjungos Tarybos pirmininko. Aleksandras Lietuvos Šaulių sąjungoje dirbo įvairiose pareigose. Buvo "Trimito" vyr. redaktoriumi. Be to, bendradarbiavo Žemdirbių Balse, Karyje, Tautos kelyje (jame redagavę Vilniaus skiltį), Versle, kuriuo nuo 1933 m. iki 1935 m. buvo atsakomuoju redaktoriumi. Tuo metu taip pat redagavo Lietuvos Šaulių sąjungos leidinius. "Vasario 16" kiekvienais metais nuo 1927 m. iki 1930 m. 1927 metais parašė 236 puslapių knygą "Nepamiršk Lietuvos", išleista Kaune. Pažymėtina, kad ši knyga yra ir JAV bibliotekose — Carnegie Library of Pittsburg, Cleveland Public Library, University of Pennsylvania ir kt.

Tais pačiais metais redagavo ir išleido Vlodo Putvinskio - Pūtvio raštų 2-ji tomą, o 1933 m. tų pačių raštų 3-ji tomą. Be to, su žmona Sofija parašė Vlodo Putvinskio - Pūtvio biografiją, kuri turėjo sudaryti jo raštų I-ji tomą. Knyga neišėjo, ir tai Aleksandrui Mantautui buvo didelis smūgis, ir nežiūrint, kad Lietuvos Šaulių sąjunga jį apdovanojo aukščiausioju Lietuvos Šaulių Žvaigždės ordinu, jis pasitraukia iš tiesioginės Lietuvos Šaulių sąjungos tarnybos ir iki 1936 m. dirba Kauno Miesto savivaldybėje, — nekilnojamo turto skyriaus viršinininko pareigose. 1939 m. išėina į pensiją.

Nors pasitraukęs nuo visuomeninės veiklos, Aleksandras lieka šau-

liu. Tuo metu jo žmona Sofija buvo Lietuvos Šaulių moterų vadė. Štai kaip ji pati apie tą laikotarpį pasisako: "Nors tėvas (Vladas Pūtvis) ir mokino mus, bet faktiškai vyras (Aleksandras) mane išmokino Šaulių sąjungos ideologijos ir, kai aš pradėjau važinėti po Lietuvą su paskaitomis, tai jis man duodavo tekstus ir aš jo žodžius panaudodavau. Šioje srityje vyras buvo mokytojas ir gelbėtojas. Šiaip aš negalėčiau pasiekti to, ką jis pasiekė, nes jis kaip tik buvo jo pasiaukojimo iki galo ir ištvėrmės pavyzdys. Dabar aš susirgus, o jis ne. Jis dirba fabrike per dieną, keliasi 3 ar 4 val. ir su mašinėle rašo. Jis turi tą tikėjimą, Dievas jam davė. Jaunystėje jis sirgo, aš jį, jei taip galima pasakyti, ant rankų išnešiojau, išgelbėjau, o dabar jis sveikas. Paskutinį dalyką noriu pasakyti, kad mums didžiausia laimė yra tikėjimas į Dievą. Tikėjimas, kaip saulė nušvito mūsų šeimai. Jis mus išnešė iš didelių vargų". Ištrauka iš Sofijos Mantautienės kalbos minint jos 70 m. amžiaus sukaktį Bostone.

Sunkiausias laikotarpis Aleksandrui buvo, kada 1944 m. teko apleisti Lietuvą, su dviem vaikučiais vykti į nežinią. Jis buvo tuo metu ligonis ir Sofija jį per tą sunkųjį laikotarpį, kaip ji pati sakė, "ant rankų išnešiojo". Koks gražus mums visiems Aleksandro Mantauto šeimos paliktas pavyzdys, vienam šeimoje suklupus, kitas gelbsti, jį pakelia . . .

Po įvairiausių Vokietijoje pergyvenimų 1949 m. Aleksandras su šeima atvyksta į Ameriką ir apsigyvena Brocktone, globojami Nukryžiuotojo Jėzaus seselių, jų motiniško namo prieglobstyje. Čia begyvenant, Aleksandras suformavo savo gyvenimo tremtyje paskirtį šiems siekimams įgyvendinti: 1. Atkurti Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje. Atkurti ją tokią, kokią įsivaizdavo Vladas Putvinskis-Pūtvis.

2. Atkurti jau anksčiau parašytą Vlodo Putvinskio - Pūtvio biografiją, nes jautė, kad tą Vladas Putvinskis-Pūtvis yra jam pavedęs. Tą paskirtį patvirtina ir Aleksandro sūnus prof. dr. Vaidieviutis Mantautas mums, šauliams, kartą paskaitęs Vlodo Put-

vinskio - Pūtvio testamente įrašytus žodžius: "Aš silpstu, dienos mano suskaitytos . . . Jei manęs neliktų, tai mano raštus pavesk tvarkyti Aleksandrui Marcinkevičiui, nes jo siela tuo pačiu jausmu dega ką ir mano. Tautos ateities klausimas, jam gyvybės klausimas". Aleksandras 1939 m. savo pavardę iš Marcinkevičiaus pakeitė į Mantautą.

3-čias siekimas buvo aprašyti Klaipėdos atvadavimo įvykius Lietuvos isatorijai.

Kaip jau visi žinome, atsteigti LŠST pavyko, bet tas įvyko po nepaprasto darbo, ryžto ir pasiaukojimo. Aleksandras buvo atkūrimo branduolio organizatorius ir pirmininkas.

Atsipalaidavęs nuo kasdieninių LŠST veiklos darbų, jis dieną iš dienos rašė Vlodo Putvinskio - Pūtvio biografiją, kurią baigė 1973 ir išspausdino LŠST pavadinimu: Vladas Putvinskis - Pūtvis — Gyvenimas ir jo parinktieji raštai.

Liko 3-čiasis uždavinys — aprašyti Klaipėdos Krašto sukilimo eigą ir įvykius. Ar Aleksandras baigė rašinį apie Klaipėdos atvadavimą, nežinau.

Paskutinį kartą Aleksandrą aplankiau š. mėn. 23 dieną. Radau jį miegantį ir seselei padedant nebegalėjome pažadinti iš miego. Tik seselei šuktelėjus ir paplojus jam per veidą, ramiai pramerkė akis ir, lyg pažinęs, šyptelejo ir vėl ramiai užsimerkė miegui . . . o po 3-jų dienų jau Aleksandro nebuvo gyvųjų tarpe. Savo mirtimi jis uždarė nepaprastos šeimos gyvenimo lapą, palikdamas visiems gražiausią pavyzdį, kaip reikia mylėti savo Tėvynę, šauliams, kaip reikia aukotis Lietuvos Šaulių sąjungai ir bendrai visiems lietuviams — gražiausios šeimos pavyzdį.

Baigiant turiu pranešti, kad LŠST pirmininkas Karolis Milkovaitis, kuris įgaliojo mane ir LŠST atstovauti ir šiandien leiskit man perduoti jo giliausią užuojautą sūnui — Sąjungos Garbės pirmininkui, dukrai, šeimoms ir artimiesiems.

Taip pat nuoširdžiai užjaučiame mes Martyno Jankaus šaulių kuopos šauliai ir šaulės, kurios nariu buvo Aleksandras. Ta pačia proga prašau priimti ir mano šeimos užuojautą.

NELAIKU ATSUKAMAS KITAS ŽANDAS

Amžiais už Vilnių kovojo lietuviai — dvasiški ir pasaulietis. Ne svetima grobio jame ieškojome, bet savo gimtųjų teisių siekėme ir unijų prielipų nusikratyti norėjome. Dažnai kraujuojančios širdies balsu pasauliui šaukėme, kad senasis Vilnius mūsų... bet jis nebuvo visai mūsų, nes jame rezidavo svetima valdžia ir valia. Ir šiandien, Lietuvos krikšto sukakties metuose atsiradus progai senąjį mūsų Vilnių kanonizuoti tos sukakties minėjimo švente, mes laisva valia tos progos atsisaikome. Užuoat pademonstravus Vilniuje mūsų tautos dvasios aukštumą, mes tos progos neišnaudojame, bet ją paminame, tuo viešai išsižadėdami ne bet kokių, bet paveldėtinųjų teisių, paremtų istorine dokumentacija.

Kodėl?

Lietuvos Šaulių sąjunga, stovėdama už Lietuvos garbę bei lietuvių teises ir nebijojusi ginklo pakelti prieš tautos bei valstybės engėjus, yra nuomonės, kad Lietuvos Krikšto minėjimo rengėjai neturėtų linkėti ir lengvai nusileisti svetimųjų piktoms užgaidoms, bet pirmą eilę statytų savo tautos vaikų jausmus bei lūkesčius. Todėl galvojame, kad:

a) ne kur kitur, bet tik Vilniuje surengtas Lietuvos Krikšto pagrindinis minėjimas, nepažeigiantis, kad įskaita sutapdintas su mindauginiu krikštu, pilnai patenkintų lietuvių krikščionių jausmus;

b) reikia visu ryžtu nukreipti bažnytinųjų bei visuomeninių veiksmų išmintį ir pastangas, kad istorinė Lietuvos sostinė Vilnius būtų prijungta prie Lietuvos Bažnytinės provincijos ir Lietuvai būtų paskirtas kardinolas, betarpius Lietuvos tikinčiųjų — Vatikano santykių globėjas ir ganytojas.

Lietuvos Krikšto minėjimo rengėjams reiškiant pagarbą vis dėlto primintina, kad Lietuva ne vien tik krikščionių bei kankinių, bet ir didvyrių žemė.

K. Milkovaitis,

*Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremyje
Pirmininkas*

Chicago, 1986 m. kovo 10 d.

Lietuvos krikščionybės sukakties minėjimas turi stiprinti, bet ne žaloti tautos ir valstybės pozicijas

ŠAULIŲ SUVAŽIAVIMO PAREIŠKIMAS

Lietuvos Šaulių Sąjungos tremyje Vytauto Didžiojo rinktinės suvažiavimas, 1986 m. vasario

2 d. įvykęs Šaulių namuose Cikagoje, rinkiminiu keliu persitvarkydamas trejų metų veiklai, atkreipė dėmesį ir į pasirengimus Lietuvos Krikščionybės sukaktčiai. Šauliai tiki, kad šios reikšmingos sukakties minėjimas turėtų sukelti visoje lietuvių tautoje krikščionišką atsinaujinimą ir jos dvasinių jėgų sustiprinimą už tautinį, valstybinį ir religinį išsilaisvinimą.

Šauliai, tačiau, susirūpinę spaudoje ir visuomenėje pasireiškiančiomis užuominomis, susijusiomis su šio minėjimo pasiruošimais. Suvažiavimas tvirtai tiki, kad Lietuvos Krikščionybės sukakties minėjimas privalo išplaukti iš lietuvių tautos dvasinės buities idealistinių rūpesčių:

1. Vytauto ir Jogailos 1387 m. Vilniuje vykdytą Lietuvos krikštą privalome švęsti, kaip Lietuvos karaliaus Mindaugo Pirmykščio Lietuvos krikšto atnaujinimą.

2. Krikščionybės istorijoje negirdėta, kad tauta, švęsdama savo krikščioniško gyvenimo ilgą šimtmečių sukaktį, neturėtų bažnytinės vyresnybės savoje sostinėje, o priklausytų svetimos valstybės pasienio vyskupijai. Šių skaudžių faktų akivaizdoje Lietuvos krikšto atnaujinimo 600 metų sukaktį švenčiant, laisvojo pasaulio tautos dalis — dvasiški, politiniai ir visuomeniniai veiksniai bei plačioji visuomenė individualiai privalo nukreipti visas pastangas, kad Lietuvos sostinė Vilnius būtų prijungta prie Lietuvos Bažnytinės provincijos ir kad Lietuvai būtų paskirtas kardinolas, palaikąs tiesioginius ryšius su Vatikanu.

3. Privalome įtaigoti ok. Lietuvos dvasinę vyresnybę atmesti kažkieno jai daromus siūlymus šią svarbią mūsų tautai sukaktį švęsti ne Lietuvos krikščionybės lopšyje Vilniuje, bet kur kitur. Šitokiomis pridengtomis užmačiomis sostinė Vilnius būtų pasaulio akyse išplėsta iš Lietuvos apimties legalistinių ribų ir vėl taptų gobšųjų kaimynų grobio objektu. Jeigu dėl neaiškių priežasčių šis sukaktuvinis minėjimas negalėtų būti švenčiamas Vytauto ir Jogailos sostinėje Vilniuje, tai jokio centrinio minėjimo iškilmių neturėtų būti kitoje veitovėje.

Lietuvos šauliai aukojosi visose Lietuvos nepriklausomybės kovose, todėl ir tremyje tautos gyvybiniai reikalai siejasi su jų organizacinės veiklos pagrindais. Lietuvos Krikščionybės 600 metų sukakties minėjimas reikalauja platesnio visuomeninio įsijungimo ir išsamių diskusijų dar prieš priimant minėjimo planus. Likšioliniai Lietuvos Krikščionybės minėjimo pasiruošimai neapjungia tautos daugumos ir neatitinka jos lūkesčių.

Ši šventė turi mus visus jungti ir rišti su tautos stiprybės versmėmis pašvęstomis prr keikščionybę prieš 600 metų. Šioje jungtyje niekas neturi teisės leisti į kompromisus, paaukojant tautos interesus arba koku nors būdu silpninant per Lietuvos krikštą Vilniuje sutvirtintus tautos ir valstybės pagrindus.

*Algis A. Regis,
Suvažiavimo pirmininkas*

*Liūdas Krolis,
sekretorius*

ir 170 suvažiavimo dalyvių parašų.

Čikaga, Il. Vasario 2, 1986

LŠST MOTERŲ KULTŪRINĖ VAKARONĖ

1986 m. kovo mėn. 11 d. 6 v.v. Šaulių Namuose įvyko šaulių moterų kultūrinė vakaronė. Ją suorganizavo ir pravedė OŠST vadovė Anelė Kirvaitytė. Paskaitą skaitė Dr. Bronė Motušienė, Nepriklausomaj Lietuvoj apdovanota Šaulių Žvaigždės ordinu už pasižymėjimus šaulių veikloj.

Savo išsamioj kalboj "Šaulė moteris Lietuvoj" ji papasakojo apie Šaulių Sąjungos įsikūrimą ir šaulių moterų veiklą. Savo paskaita ji sustiprino vakaronės dalyvėse ryžtą dirbti ir aukotis ir visokiais būdais pagelbėti atstatyti Lietuvos nepriklausomybę.

Juk jau praėjo 45-ri ilgi metai mums besidžiaugiant vakarų laisve, palikus savo kraštą tamsioj priespaudoj. Žinoma, tai nebuvo mūsų valia. Dabar laikas rimtai susirūpinti, kad Lietuvai laisvė būtų vėl atgauta. Tegul vėl ateina "Aušros" ir "Varpo" laikai, nes didžiausioj nevilty gali sugrižti viltis. Tauta nežus, jei nors mes, šaulės, kur mes bebūtumėm, kovosim, realiai numatysim Lietuvai pavojus, pasirinksim uždavinius, kurie pirmiausiai spręstini ir sąžiningai juos atliksime. Juk Lietuva išgyveno šimtmečius carų priespaudos, argi mes išauklėtos nepriklausomaj Lietuvoj leisim jai pražūti?

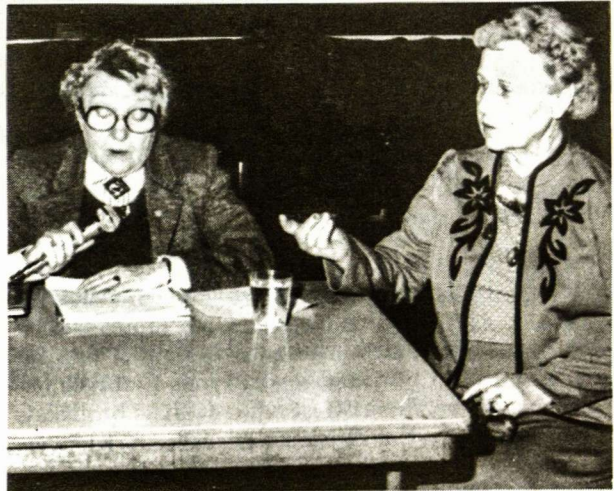
Mes matom uniformuotus šaulius su vėliavomis žygiuojant gatvėmis, tautiniuose minėjimuose, bažnyčioje, kapinėse... Bet gal ne visi žinome, kas yra toji Šaulių Sąjunga? Kas ją įkūrė? Ir kodėl?

Šaulių Sąjunga yra nepartinė, karinio pobūdžio visuomeninė organizacija, kur draudžiama kelti partijų ginčus. Susidaro iš moterų ir vyrų, senų ir jaunų, kurių tikslas yra ginti savo kraštą nuo priešų.

Ją kūrė visa Lietuva, kai, vos atvavus nepriklausomybę, buvo priešų apsupta. Vokiečiai ber-

montininkai plėšė mūsų kraštą. Lenkai knisosi po mūsų pamatais ir kūrė pikčiausius sąmokslų lizdus. Bolševikai nenorėjo mūsų krašto iš savo nagų išleisti. Mūsų jaunutė kariuomenė buvo silpna, o reikėjo gintis. Todėl mūsų patriotai su Vladu Putvinskiu - Pūtviu priešakyje 1919 m. suorganizavo Šaulių Sąjungą, tikslu gintis nuo puolančių priešų.

Greta Vlado Pūtvio su vyrais randame ir moterų, tai jo žmona Emilija, dukterys Ona ir Sofija

Dr. Bronė Motušienė ir LŠST Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė. Nuotr. C. Genučio

ir Honorata Ivanauskienė. Jau 1919 m. susiduriam su moterų vardais Šaulių Sąjungoj. Į Centro valdybą buvo pakviesta šaulė Popikaitė. Pirmoji reikalų vedėja buvo Marija Nemeikšaitė. Partizanų — Šaulių kovoms prieš bermontininkus žvalgybos viršininkė buvo Zulė Lukauskaitė p. Jasaitienė. Sakoma, kad tame fronte pasižymėjo dar šešios šaulės moterys. Šaulių Sąjungos organo ir idėjų skelbėjo "Trimito" pirma administratorė buvo Ona Pūtvytė, antra M. Brazytė, trečia A. Kalpokaitė.

Be administracinio, šaulės dirbo ir kultūrinį darbą. Emilijos Pūtvienės vadovaujamos jos pagamino pirmąją Šaulių Sąjungos vėliavą su įrašu — šūkiu "Už Nepriklausomybę". Tą šūkį išgirdo visa Lietuva. Pirmojo Šaulių Sąjungos suvažiavimo dalyviams jos suruošė šeimyninį vakarą. Šaulių moterų vardas buvo glaudžiai susijęs su sanitarija, kuri anais laikais buvo tarp pirmų jų dienotvarkės punktų. Jos suorganizavo dviejų savaičių pirmosios pagalbos kursus, kuriems vadovavo dr. Žemgulyš.

Vakaronės dalyvės: iš k. į d.: pirmoj eilėj sėdi antroji iš k. Anelė Kirvaitytė, trečioji Dr. Motušienė, penkta Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės Moterų vadovė Marytė Dapkienė, vadovė spaudai ir informacijai Zuzana Galinienė ir Elena Antanaitienė. Nuotr. C. Genučio

Mergaitės iš kaimų ir miestelių rašėsi į Šaulių Sąjungą. Jų priešai mus visus verčia susimąstyti. "Mes — Pranė Šimkūnaitė, Ona Jauniškytė ir Marė Čikiūtė, tvirta valia ir visa siela, pasižadame ginti ligi būsim gyvos Tėvynės Lietuvos nepriklausomybę. Susirišti su kitais šauliais broliškais ryšiais, pildyti visus Sąjungos įstatus ir instrukcijas ir be pasipriešinimo klausyti savo vado ir valdybos įsakymų".

1921 - 1922 m. šaulės moterys dirba kaip valdininkės ypatingiems šaulių reikalams. J. Žemaitė - Žymantienė, H. Ivanauskienė ir Ona Pūtvytė vadovauja vaikų aikštelių vedėjų paruošimo kursams. Aikštelėse Kaune buvo mokomi ir auklėjami 400 vaikų. Neatsilikio šaulės moterys ir provincijoj.

Iki 1927 m. šaulės neturėjo atskiro organizacinio susitvarkymo, veikė tik su šauliais vyrais specialiose komisijose: k. t. finansų, sanitarijos, propagandos, sporto bei labdaros. 1927 m. Pūtvis nurodė šaulėms platesnes darbo sritis. To išvadoj Kaune buvo sukviestas šaulių moterų pasitarimas ir buvo išrinkta laikina Kauno skyriaus šaulių moterų valdyba. Pirmininkė Ona Pūtvytė. 1930 m. buvo sudaryta centrinė pastovi šaulių moterų valdyba. Jos pirmininkė Honorata Ivanauskienė, vėliau Žmuidzinavičienė. 1933 m. jau buvo sušauktas visuotinas šaulių moterų suvažiavimas. Garbės pirmininke buvo išrinkta Vlodo Pūtvio našlė Emilija Pūtvienė.

Kontrolės komisija ir teismai buvo bendri su vyrais.

Iš pradžių šaulės vilkėjo tautinius rūbus. Žemės Ūkio Akademijos lektorė M. Glemžaitė rūpinosi tautinių rūbų lietuviškumu. Tautiniams rū-

bams austi šaulės kai kada įsteigė dirbtuves. Vėliau nustatė uniformas, nusižiūrėjusios į Suomijos šaules. Uniformų stilių ir estetinį grožį parėmė CV ir paskelbė Trimite.

Ilgai buvo svarstomos šaulių moterų veikimo taisyklės. Buvo suruošti trijų dienų kursai paruošti įvairių sričių vadoves. Paskaitas skaitė pats kariuomenės vadas gen. Raštikis. Pagaliau prieita išvados, kad svarbiausias moterų šaulių uždavinys, kuris pasitarnaus ir kariniam darbui, rūpintis savo šeima, nes šeima tautos pagrindas. 1935 m. rinktinų pirmininkių suvažiavime nutarė, kad uniformuotos šaulės negali naudoti svaigalų ir kad blaivybės idėją visur ir visada, visiems. Šaulė moteris — tauri moteris. (Nukelta į 240 psl.)

Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje
Atkūrėjo, Sąjungos Garbės Nario

A.A.
ALEKSANDRO MANTAUTO

gyvybei amžiams užgesus, sūnui prof. dr. VAIDIEVUČIUI su šeima, dukteriai dr. Vinco Kudirkos Šaulių kuopos narei Ramintai Molienei su šeima, Sąjungos garbės narei prof. Emilijai Putvytei, visiems giminėms reiškiame giliausią užuojautą ir dalinamės kartu su visais giliu Jūsų skausmu.

Dr. Vinco Kudirkos Šaulių Kuopa
Worcesteryje

**DLK Gedimino šaulių kuopos pirmininkui,
LŠST garbės šauliui, šauliui veteranui**

**A. A.
STEPUI JAKUBICKUI**

**Kanadoje mirus, liūdintiems: žmonai, sūnui ir giminėms
bei DLK Gedimino kuopos šauliams ir šaulėms, kurių
ilgametis pirmininkas Jis buvo, reiškiamo nuoširdžią
užuojautą.**

*LŠST Pirmininkas ir
Centro Valdyba*

**Lietuvos Šaulių Sąjungos veteranui,
LŠST Garbės šauliui**

**A. A.
ALEKSANDRUI MANTAUTUI**

**amžinybėn iškeliavus, Jo liūdinčius: sūnų, LŠST garbės
pirmininką Vaidieutį Mantautą su žmona, dukrą s.
Ramintą Molieneį su vyru ir dukrelėm ir žmonos seserį
LŠST garbės šaulę Emiliją Pūtvytę nuoširdžiai užjau-
čiame ir kartu liūdime.**

*Detroito Stasio Butkaus šaulių kp.
valdyba ir šauliai*

**Buvusiam Trimito redaktoriui,
LŠST garbės šauliui**

**A. A.
ALEKSANDRUI MANTAUTUI**

**mirus, sūnui LŠST garbės pirmininkui Vaidievučiui su
žmona, dukrai Ramintai Molienei su vyru ir dukrelėm ir
žmonos seserei, LŠST garbės šaulei Emilijai Pūtvytei,
bei visiems šauliams ir šaulėms nuoširdžiausia užuo-
jauta.**

Tremties 'trimitas

**A. A.
VERONIKAI MACIKŪNIENEI**

**mirus, Jos vyrui Stasiui, sūnums — Vytautui, Stasiui,
Laimučiu ir jų šeimoms bei jų artimiesiems užuojautą
reiškia**

Niagaros Pusiasalio ramovėnai

**Melbourno DLK Vytenio
Šaulių kuopa paminėjo
A. a. Vlado Pūtvio 57-tąsias
mirties metines**

DLK Vytenio šaulių kuopa Melbourn, Australijoje, kovo 16 minėjo Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio 57-tąsias mirties metines. Šaulių kuopa, uniformuota su vėliavomis atėjo į Šv. Jono Bažnyčią lietuviškom pamaldom. Šv. mišias už Sąjungos įsteigėjo sielą užprašė Vytenio kuopa. Pamaldų metu gražiai giedojo P. Morkūno diriguojamas parapijos choras. Vargonais grojo Zita Prašmutaitė.

Po pietų Lietuvių namų salėje minėjimą pradėjo ir jį pravedė kuopos pirm. Zigmas Augaitis. Prieš visų akis ant sienos kabojo Vytis ir Vytautas Didysis. Šone puikus transparentas:

Mes kalbame namie TIK LIETUVIŠKAI. Kalbant namie tik lietuviškai, nebus sunku išlaikyti lietuviybę jaunojoje kartoje ir mūsų tauta bus apginta.

Įnešus vėliavas, jas lydint garbės sargyboms, prel. Pr. Vaseris sukalbėjo invokaciją. Buvo uždegtos geltona, žalia ir raudona žvakutės.

Juozas Kvietelaitis pravedė naujos narės Marijos Kupčinskienės pasižadėjimą, o prel. Pr. Vaseris pravedė šaulio priesaiką. Prisiekė Benius Kaminskas, Aleksandra Galiauskienė, Onutė Szentinrey ir Zigmas Augaitis. Sveikino ir kalbą pasakė LŠST Centro valdybos pirmininkas Karolis Milkovaitis. Jo kalba perduota iš magnetofono juostelės. Žodžiu sveikino buvęs kupos pirm. Viktoras Pleškūnas.

Bronius Zumeris, jaunius, padeklamavo J. Mikšto eilėraščių "Laisvės kovos šauksmas", V. Gabrielaitis deklamavo "Lietuvos karys", Pr. Bartaška paskaitė kūrybos eilėraščių "Prašysiu už Tėvynę", Vincas Lipkevičius savo jumoru visus prajuokino ir paskaitė patriotinį eilėraščių "Skaudus atsiminimas".

Minėjimas baigtas Lietuvos himnu. Po oficialios dalies visi dalyviai buvo pakviesti į svetainę vaišėms. Šis šaulių minėjimas buvo įspūdingas, giliai patriotinis ir paskatinimas dirbti ir kovoti.

Pr. Bartaška

1986 m. Vasario 16 d. minėjime Geležinio Vilko šaulių būrio garbės prezidiumas. Iš k. į d.: P. Matuk, pirm. S. Lipčius, E. Eskirtienė, E. Lipčienė ir P. Mikštas

1986 m. kovo 8 d. Geležinio Vilko šaulių būrys Moes miškelyje. Viduryje rinktinės pirm. B. Kryžanauskas. Tą dieną buvo paminėta Vlodo Pūtvio gimtadienio sukaktis

PAMINĖTAS VLADAS PŪTVIS-PUTVINSKIS

Kovo 8 d. Latrobe-Valley Moe mieste S. Šabrinsko sodyboje 57 m. mirties sukakties minėjimą suruošė Geležinio Vilko šaulių būrio valdyba. Susirinko nemažas skaičius lietuvių. Susirinkimą atidarė šaulių būrio pirmininkas St. Lipčius, paprašydamas vienos minutės atsistojimu pagerbti žuvusius šaulius-karius. Pakvietė atvykusį iš Adelaides L. kumig. Margio šaulių rinktinės pirm. B. Kryžanauską, kuris savo gerai paruošta paskaita apibūdino šaulių ideologą ir Šaulių sąjungos įkūrėją Vladą Pūtvių gyvenimą ir jo nuopelnus Šaulių sąjungai. Po paskaitos buvo įteiktas garbės šaulei E. Lipčienei Šaulių žvaigždės medalis už jos darbą ir jos pasišventimą šaulių veikloje. Buvo pravedtas laimės šulinys kuris bemačiant buvo išsparduotas. Didelė padėka fantų aukotojams: J. Baumil, L. Jančauskui ir P. P. Lipčians. Geležinio Vilko šaulių būrio valdyba dėkoja visiems dalyviams ir maisto aukotojams, Latrobe Valley seniūnėms V. Koženiauskienei, ir E. Eskirtienei, ypatinga padėka p.p. Šabrinskams už leidimą pasinaudoti patalpomis ir ypatinga globa. Dėkokjame ir L. kunigaikščio Margio šaulių rinktinės pirm. B. Kryžauskui už atvykimą aplankyti Geležinio Vilko šaulių būrį.

E. Lipčienė

KAZYS BRADŪNAS

MALDA LIETUVIŠKAM GAMTOVAIZDY

*Kryžius kalnelyje,
Pakalnėje šaltinis'-
Abu šventi.
Klaupkis, gentie—
Krauju ir ašarom patvins.
Upelis prie kapų sustoja
Ir grįžta atgalios,
Kur laukdami stebuklo
Žmonės ir medžiai klūpo.*

VEDYBINĖ SUKAKTIS

Kovo 9 d. 10:30 val. Šv. Antano parapijos bažnyčioje parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas aukojo šv. Mišias Emilijos ir Vytauto Kutkų 40 metų vedybų sukakties proga. Pamoksle pasveikino jubiliatų ir palinkėjo sulaukti ir atšvęsti auksinę vedybų sukaktį. Auką nešė jubiliatai. St. Sližio vadovaujamas choras giedojo mišių giesmes.

Puota įvyko Chicagos Road Steak svetainėje, Dearborne. Pradėjo sūnus Vytautas Kutkus, prasmingą invokaciją sukalbėjo kun. Alfonsas Babonas. Programą pravedė, svečius pristatė ir keletą žodžių iš jubiliatų biografijos paminėjo Stefanija Kaunelienė.

Pakeltos šampano taurės ir sugiedota ilgiausių metų, Valio, Valio! Puotoje dalyvavo: kun. Alfonsas Babonas, kun. Kazimieras Simaitis, sūnus Vytautas su žmona, duktė Birutė su vyru, duktė Laimutė ir kiti giminės ir draugai.

Jubiliatų žodžiu sveikino: LŽS-gos Detroito skyriaus sekretorius Stasys Šližys, paminėdamas, kad Vytautas Kutkus jau 53 metai bendradarbiauja spaudoje ir jo įsteigtas LŽS-gos Detroito skyrius šį rudenį švęs savo veiklos 25-rių metų sukaktį.

Juozas Briedis, buvęs jų vestuvėse pabroliu, sveikindamas papasakojo apie vestuvių kelionę į Ansbacho bažnyčią, kurioje 1946 m. kovo 4 d. kun. Aleksiejus Emilijai ir Vytautui Kutkams suteikė moterystės sakramentą, ir apie vestuvių įspūdžius bei patį Ansbacho miestą. Algis Rugienius, LB Tarybos prazidiumo pirmininkas, sveikindamas papasakojo, kaip jį dar jauną Vytautas Kutkus įtraukė į Lietuvos Bendruomenę, jis ją pamėgo ir joje dirbęs.

Kristina Daugvydienė sveikino birtiečių ir savanorių kūrėjų vardu.

Inž. Lioginas Pečiūra sveikino inžinierių vardu. Jonas Mikulionis jubiliatams sukūrė ištisą poemą, kurios skaitymu linksmai nuteikė ne tik jubiliatų, bet ir visus svečius.

Žurn. Stasys Garliauskas sveikino su atvirute, kurioje esamus paveikslukus taikino jubiliatams, juos išsamiai aptardamas. Įteikė jis jiems ir tą atviruką.

Ona ir Jurgis Ribinskai svečių vardu jubiliatams įteikė dalyvių dovaną — dail. Vytauto Ogilvio pieštą paveikslą "Rugių Gubos". Be bendros dovanos, kiti įteikė asmenišką dovanas.

Vytautas Kutkus padėkojo už gausų atsilankymą į jų šią didelę šventę ir įteiktas dovanas, sakydamas, kad nors 40 metų nėra trumpas laikas, bet greitai jis prabėgo. Vaikai jau išsimokė ir dirba savo specialybėse. Man, sveikinant, priskirti darbai nepriklauso man vienam, bet ir žmonai. Aš nebūčiau galėjęs tiek daug dirbti, jei ne mano žmona, kuri man leido ir pati nešė visą namų našta.

Vytautas Kutkus gimė 1916 m. gruodžio 21 d. Jaksterinoslave, Rusijoje ir Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, 1918 su tėvais grįžo į Lietuvą. 1929 m. baigė Krakų pradžios mokyklą, 1937 m. Kėdainių gimnaziją. 1939 m. Lietuvos Karo mokyklos aspirantų laidą, Kaune ir 1943 m. Vytauto Didžiojo universiteto statybos fakultetą. Gimnazijoje būdamas, buvo literatūros, kraštotyros ir sporto būrelių pirmininkas. Bendradarbiavo moksleivių žurnale "Šviesos keliai" ir "Jaunoji karta".

VDU Akademinio sporto klubo (ASK) pirmininkas ir Šachmatų sekcijos vadovas ir taip pat Kauno miesto Šachmatų sąjungos vadovas.

1944 m. liepos mėn. atvyko į Vokietiją. Dirbo Lietuvių S-goje Berlyne. Buvo Lietuvių Tremtinių sąjungos Schwabach, Numberg ir Ansbacho skyriaus pirmininku ir IRO Supply Officer Rebdorfe.

1949 m. rugpjūčio mėn. per Bremeną atvyko į JAV ir apsisėjo Philadelphia mieste, po metų persikėlė Detroitan, kurio priemiestyje Dearborn ir dabar gyvena.

Gyvendamas Detroitė, 31 metus dirbo Fordo Motor kompanijos plieno gamybos devizijoje ir buvo mechaninės inžinerijos skyriaus vedėjas (Supervisor).

Čia gyvendamas, įsijungė į Lietuvos visuomeninę veiklą. Jis buvo LB Detroito apylinkės valdybos narys, LB Detroito apylinkės valdybos pirmininkas, LB JAV Krašto valdybos pirmininkas, PLB IX-toje ir V-toje

Seimo rezoliucijų komisijos pirmininkas, LŽS-gos Centro valdybos revizijos komisijos pirmininkas, Detroito Lietuvių Organizacijų centro valdybos sekretorius, Balfo direktorius, kun. Miluko monografijai išleisti k-jos sekretorius, Alto tarybos ir valdybos narys, dalyvavo Detroito Arkivyskupijos Sinode ir smulkiai jį aprašė spaudoje.

Yra JAV LB Tarybos ir PLB Seimo narys, PLB Kontrolės komisijos pirmininkas, LB Michigano apygardos pirmininkas, Lietuvių fondo Tarybos narys ir antrą syk LŽS-gos Detroito skyriaus pirmininkas.

Spaudoje dalyvauja nuo 1933 m. Į Ameriką atvykęs rašo į Draugą, Laiškai Lietuviams, Darbininką, Dirvą, Pasaulio Lietuvį, Bridges ir kt.

Emilija Kutkienė yra St. Butkaus šaulių kuopos narė ir buvusi kanklininkinių būrelio administratorė, Dukterų draugijos narė. Lietuvių Bendruomenės, Balfo ir kitų organizacijų narė.

Baigiant norėčiau priminti, kad kai kurie sveikintojai linkėjo jubiliatams auksinę 50 metų vedybų sukaktį švęsti nepriklausomoje Lietuvoje.

A. Gr.

IŠ MARTYNO JANKAUS ŠAULIŲ KUOPOS BOSTONE PASTOGĖS

Martyno Jankaus šaulių kuopa negausi nariais — 38, tačiau kp. šauliai stipriai laiko savo rankose JAV, Lietuvos ir kuopos vėliavas, o širdyse turi Lietuvos Laisvės aušros stiprią viltį.

Šiuo metu kuopai vadovauja 7 asmenų valdyba: pirm. LŠST garbės šaulys Juozas Stašaitis, I-as vice pirm. š. Romas Bielkevičius, 2-as vice pirm. ir vėliavos globėjas š. Jonas Freimanas, sekretorė Stasė Gofensienė, ižd. š. Antanas Šeduikis, informacijos ir spaudos vadovė Elzbieta Ribokienė ir renginių vadovė Ona Eikiniienė. Valdybos dažni pasitarimai — posėdžiai vyksta pirmininko bei kitų valdybos narių butuose.

1985 m. LŠST suvažiavime, vykusiame Čikagoje, Martyno Jankaus kp. atstovavo 2 iš valdybos: J. Stašaitis

ir St. Gofensienė ir 2 kp. nariai: Alb. Baškauskienė ir Br. Martisienė. Visi keturi atstovai suvažiavime dalyvavo savo lėšomis. Padėka atstovams.

LŠST suvažiavime į Sąjungos garbės narius pakeltas Martyno Jankaus kp. pirmininkas, š. inž. Juozas Stašaitis ir už nuopelnus Lietuvai ir Lietuvos Šaulių sąjungai tremtyje 1985 m. CV apdovanoti Martyno Jankaus šauliai: Šaulių Žvaigždės ordinu Petras Pulminskas ir Petras Šaulys; Šaulių Žvaigždės medaliu Antanas Šeduikis. Jiems žymenys buvo iškilmingai įteikti skirtingu metu sueigo-se.

Martyno Jankaus šauliai-ės sveikiname LŠST garbės šaulių mūsų kuopos darbštųjų pirmininką inž. Juozą Stašaitį. Sveikiname apdovanotuosius šaulius: Petrą Pulminską, Petrą Šaulį ir Antaną Šeduikį, mūsų mielą, uolų narį, šviesų knygnešį.

Su džiaugsmu ir meile Jums, mieileji reprezentantai, linkime sveikatos, daug šviesių, darbingų dienų, kad Jūsų darbai nušviestų šauliškus kelius mūsų lietuviškajam jaunimui.

1986 m. vasario 8 d. sesės Gofensienės bute visa 7 asmenų valdyba svarstė kuopos darbų sumanymus, planus.

Vasario 16 minėjimuose uniformuoti šauliai su vėliavomis dalyvavo 10 val. Šv. Kazimiero bažnyčioje iškilmingose pamaldose ir 3 val. p.p. salėje.

Šventės minėjimai vyko skirtingu laiku keliose vietose ir jose Martyno Jankaus kp. šauliai aktyviai dalyvavo.

Š. m. kovo 8 d. Sandoros salėje įvyko Martyno Jankaus šaulių kp. metinis susirinkimas su plačia dienotvarka. Susirinkimą atidarė garbės šaulys inž. Juozas Stašaitis. Kuopos vėliavą įnešė š. Jonas Freimanas. Malda. Vlodo Pūtvio 57 m. mirties minėjimas. Vl. Pūtvio nuopelnus mūsų tautai ir Šaulių sąjungai gražiai nušvietė pirm. g. š. J. Stašaitis. Kuopos finansinis stovis, nežiūrint visos lietuviškos veiklos rėmimo aukomis, geras.

Klausimai ir sumanymai buvo gyvi, planingi ir positifūs.

Nutarta suruošti Martyno Jankaus kp. renginys su programa, loterija, vaišėmis ir šokiais, su gera muzika š. m. balandžio 26 d., 6:30 v. v. Sandoros salėje. Renginio tikslas — papildyti kuopos kasą.

Kuopos pirmininkui g. š. inž. J. Stašaičiui padėkojus susirinkusiems šauliams už gražią veiklą ir pareigingumą, susirinkimas baigtas visiems sugiedojus Lietuvos himną.

Išnešus vėliavą, visi susirinko tradicinėms vaišėms, kurias paruošė sesės šaulės. Vaišės užtruko iki vėlumos, nes nuoširdi, draugiška nuotaika buvo visiems miela.

Tegyvuoją LŠST!

E. Ribokienė

Jūrų šauliui

A. A. JUOZUI KIRVELAIČIUI

Paskutinis Sudiev

Kovo 24 d. Oakwood ligoninėje, Dearborne, Mich., atsiskyrė su šiuo pasauliu taurus lietuvis, keletos organizacijų narys, Vyčio kryžiaus kavaličius Juozas Kirvelaitis.

Juozas Kirvelaitis gimė 1900 m. Bagotosios km., Pilviškio valsč., Vilkaviškio apskr. Dalyvavo Lietuvos Nepriklausomybės kovose ir už narsumą buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Grįžęs iš kariuomenės ūkininkavo savo tėviškėje.

Į Ameriką atvyko 1950 m. ir apsigyveno Detroite. Čia gyvendamas įsijungė į lietuvišką veiklą ir priklausė: Švyturio j. šaulių kuopai, ramovėnams, Lietuvių Bendruomenei, Balfui, Dariaus ir Girėno klubui, Lietuvių fondui ir kitoms.

Velionio kūnas buvo pašarvotas Yolandos Zaparackienės laidojimo namuose. Gulėjo kaip ūkininkas javų varpomis papuoštame karste, kurį supo gėlių puokštės, ant karsto uždėta Lietuvos vėliava ir gale stovėjo Švyturio j. šaulių kuopos vėliava.

Kovo 27 d. kun. Alfonsas Babonas ir atsilankiusieji sukalbėjo rožinį, uniformuoti kuopos šauliai stovėjo garbės sargyboje: B. Telyčėnas - K. Urbšaitis, J. Kinčius, R. Macionis.

Atsisveikinimo žodį tarė ir likusiai šeimai užuojautą pareiškė: Yolanda Zaparackienė — Lietuvių Bendruomenės, St. Butkaus šaulių kuopos,

Balfo, skautų, abiejų radijo valandėlių ir kitų jai pavestų organizacijų ir savo vardu. Bronius Valiukėnas — Švyturio j. šaulių kuopos vardu, Edvardas Milkauskas — Dariaus - Girėno klubo ir Lietuvių namų d-jos vardu ir Stasys Šimoliūnas — Lietuvos karių vardu. Po atsisveikinimo sugiedotas Lietuvos himnas. Atsilankiusieji gausiai aukojo šv. Mišioms, Lietuvių fondui, Tautos fondui ir kitoms organizacijoms.

Kovo 28 d. kun. Alfonsas Babonas laidojimo namuose atliko liturgines pamaldas ir pasakė prasmingą pamokslą. Kuopos šauliai vadovaujami B. Valiukėno, nuėmė nuo karsto Lietuvos vėliavą ir ją perdavė velionio našlei Kostancijai Kirvelaitienei. Sugiedota Marija, Marija! Yolanda Zaparackienė giminių vardu padėjo už aukas šv. Mišioms, Lietuvių fondui, Tautos fondui ir kitoms organizacijoms ir visiems prieš šiuos laidotuvių prisidėjusiems. Dalyviai buvo pakviesti į šv. Antano parapijos salę pietus.

Nuliūdime liko: žmona Kostancija, gyv. Detroite, duklė Onutė, žentas Edvardas, vaikaitė Irena Smeliai, gyv. Anglijoje, sūnus Justinas, marti Viliūnė, vaikaitė Vytenis ir Andrius Kirvelaičiai, gyv. Čikagoje, kiti giminės, draugai ir pažįstami Lietuvoje ir Amerikoje.

Velionio kūnas nuvežtas į Čikagą ir kovo 29 d. palaidotas šv. Kazimiero lietuvių kapinėse. Išėkis ramybėje, Juozai! Likusiai žmonai ir jos šeimai reiškiau užuojautą.

Antanas Grinius

KAZYS BRADŪNAS

PRŪSIJOS DEBESYS

*Baltieji Prūsijos debesys—
Žuvusių dvasios—
Lekia, lekia į Lietuvą.
Bėga nuo juodo
Teutonų kryžiaus,
Nuo kūjo ir piautuvo . . .*

*Sustokite! Jau Lietuva:
Vištyčio ežeras. Paprūsė, Nemunas...
Sustokit! Kriskite rasa
Į gyvą aisčių žemės širdį.*

MAŽOJI DIDVYRĖ

Mokytoja, pasistačiusi prieš visą klasę geriausia mokinę Marytę, barė, kad ji nestoja į komjaunimo organizaciją, — lanko bažnyčią ir gieda chore. Marytė aiškinosi, kad ji negalinti stoti į organizaciją ir būti komjaunuole, nes ji yra praktikuojanti katalikė, myli Dievą, todėl ir lanko bažnyčią. Lankydamą bažnyčią, ji niekam blogo nedaro, nes ir konstitucija tai leidžia. Be to, ji priklausyti organizacijai negali, nes turinti paruošti maistą, sutvarkyti ir prižiūrėti butą.

Nekreipdama dėmesio į Marytės žodžius, mokytoja pradėjo užgaulioti ir pašiepti Marytę, vadindama ją atsilikusia, prisigėrusia religinio raugo, ir pabrėžė, kad Marytė nebegalvotų apie aukštus mokslus, nes tokiems kaip ji vietos aukštojo mokyklose nėra.

Nuleidusi galvutę Marytė tylėjo. Jos rugiagėlių spalvos didelės akys patvino ašarų lašais. Jos tankūs auksinės spalvos plaukai, taisyklingi veido bruožai ir meili šypsena skyrė ją iš kitų. Jei ne per daug liesas veidelis ir ištįsęs, liesas kūnelis, Marytė būtų gražuolė.

Marytė gimė 1941 metų birželio 12 dieną. Tuo metu jau svetimieji valdė Lietuvą. Jos tėveliai abu buvo studentai, kai pamilę vienas kitą, sukūrė šeimą. Tėvelis ruošėsi studijas apvainikuoti inžinieriaus diplomu, mamytė — medicinos studentė. Abu gražiai išauklėti, religingi, karšti patriotai. Laukdami pirmojo kūdikio, apsigyveno su mamytės tėveliais, nes sunku buvo finansiniai versis. Be to, mamytės sveikata buvo trapi. Tiek tėveliai, tiek seneliai stengėsi niekam neužkliūti, nes buvo bejėgiai esamą padėtį pakeisti.

Jaunoji šeima su meile ir džiaugsmu sutiko gimusią mergytę. Po poros dienų močiutė ir tėvelis išsivežė mažytę į kitą parapiją, kur krikšto metu jai davė Marijos vardą.

Grižę į namus, neberado mamytės ir senelio, kuriuos įsiveržę pareigūnai, liepę per pusvalandį paruošti, išvežė į geležinkelio stotį, kur su daugeliu kitų nelaimingųjų sukimšo į prekinis vagonus ir keletą dienų išlaikė užkalnuose vagonuose be vandens, maisto, sanitarinių įrengimų ar priemonių. Ieškojo tėvelio ir močiutės. Veltui senelis maldavo palikti po gimdymo neatsigavusią, silpną dukrą. Stoty atskyrė dukrą nuo tėvo.

Mamutės mamytė, neatgavusi jėgų, jau kelionės pradžioj mirė. Jos lavoną ginkluoti kareiviai išmetė į griovį. Bendrakeiviai stebėjosi, kad ken-

tėdama ji nesiskundė, džiaugėsi, kad jos kūdikis liko su tėveliu ir močiute, ir kad jaunoji motina išskeliavo Amžinybėn su šypsena lūpose.

Tėvelis ir močiutė, giliai širdy paslėpę skausmą, pradėjo rūpintis dukrele. Tėvelis dirbo. Močiutė, gabi muzikė, pasišventė žentui ir dukraitei. Nors rūpinosi dukros ir vyro likimu, karštai meldėsi už juos, bet svetimiesiems to nerodė, nes tuo metu jau buvo labai daug išardytų šeimų — vieny nariai buvo kalėjimuose, kitų išvežti, kaip ir jos vyras ir vienintelė dukrelė. Sunku buvo gauti kūdikiui pieno, maisto ir vaistų. Tik tėvelio ir močiutės meilės nestokojo kūdikis. Abu dažnai būdavo alkanai, kad tik mergytė būtų soti.

Močiutė, Marytei dar gulint lopšely, savo skambiu balsu dainuodavo lietuvių liaudies daineles, skambindavo pianinu pasaulinių kompozitorių kūrinis. Vietoj vaikiškų pasakų pasakojo apie garbingą Lietuvos praeitį, jos didvyrius, apie kunigaikštienę Gražiną, Kęstučio žmoną Birutę. Pasakojo apie savanorius — kūrėjus, kurie sveikatos nustojo ar net gyvybes paaukojo, kad Lietuva atgautų laisvę... Pasakojo apie laisvą, nepriklausomą Lietuvą, apie milžinišką pažangą įvairiose srityse, pasakojo apie jos senelį — Lietuvos gynėją, apie jos gražuolę, linksmą ir geraširdę mamytę... Pasakojo apie šventųjų gyvenimą, apie kankinius už tikėjimą... Ji mokė Marytę deklamuoti eilėraščius — Maironį, Vyte Nemunėlį... Dar tik trejų metų Marytė deklamuodavo tėveliui ir močiutei Meškiuką Rudnosiuką ir Maironio eilėraščius. Tėvelis vakarais pasisodinęs kūdikį pasakojo, kokia graži buvo jo vaikystė nepriklausomoj Lietuvoj, kaip jis stengėsi mokytis ir padėti Lietuvos žmonėms kurti gražesnį rytojų. Močiutė vesdavosi Marytę į bažnyčią, kurioj ji buvo vargonininkė ir kur ji giedodavo. Marytė savo vaikišku balseliu stengėsi močiutei padėti.

Užmiesty mažų vaikų kaimynystėj nebuvo, Marytė jų ir nepasigedo.

Marytė buvo penkių metų, kai atėjo pirmieji laišškai pažįstamiems su Marytės Mamyte ir seneliu išvežtųjų. Sužinojo apie mamytės mirtį, o iš kitų laiškų, kad senelis mirė tolimojoj Antarktikoj, mirė, nes žiauriam klimate, prie sunkių darbų, be maisto, nuolatinio šalčio kamuojamas kūnas, nebeturėjo jėgų kovoti...

Močiutė ir tėvelis ilgą laiką, skausmo dėl mylimųjų žiaurios mirties kankinami, užmigdę Marytę maldoje, ieškodavo paguodos. Močiutė pradėjo

akyste nykti. Mažąją Marytę ji pradėjo mokyti namų ruošos darbų, mokė virti, skalbti, nes jautė, kad neilgai ji bus šiame pasauly. . . Ant kėdutės atsistojusi Marytė virė, ruošė pietus tėveliui ir močiutei.

Aštuonerių metų Marytė dažnai nustebindavo mokytojus savo nebe vaikišku protu. Mokslas jai sekėsi, ji buvo pirmoji visuose dalykuose. Tuo metu sustojo močiutės širdis, ir liko Marytė su tėveliu vienu du, nes tėvelio tėveliai mirė dar Lietuvai džiaugiantis nepriklausomybe.

Marytė guodė tėvelį, tėvelis Marytę. Ji tapo namų šeimininke, anksti, kai kiti jos amžiaus vaikai dar saldžiai miegodavo, Marytė stovėdavo eilutėje prie parduotuvių, kad gautų šį tą nusipirkti. Tėvelis dirbo inžinieriumi ir dažnai turėdavo išvažiuoti ir likdavo Marytė nuošaliuose užmiesčio nameliuose visai viena. Ji nebijojo. Ji atsimindavo, kad Dievas globoja našlaičius ir kad pikti žmonės gali pražudyti tik jos kūną, bet jos siela nemari.

Vis bardama ir pašiepdama Marytę, mokytoja pasakė, kad ją palieka po pamokų.

Pasibaigus pamokoms, mokytoja liepė Marytei sutvarkyti klasę, o po to uždarė Marytę malkinėj ir, užrakinusi nakčiai, pati išėjo namo.

Likusi viena Marytė meldėsi, ji prašė jėgų sau ir tėveliui, nes ji gerai žinojo, kad turi nemalonumų ir tėvelis, bet, nenorėdamas gaudinti dukrelės, jis apie tai nepasakodavo, kaip ir Marytė nesakėdavo tėveliui apie mokytojų užgauliojimus. Malkinėj laktė pelės. Maldoj paskendus, Marytė negirdėjo. Ji buvo alkana. Pasimeldusi, susirietusi užmigo.

Rytą atrakinusi duris, mokytoja išleido Marytę, prigrasinus, kad į bažnyčią nesilankyti, chore negiedoti, nes, priešingai, būsią dar blogiau.

Nors išvargusi ir alkana, Marytė padėjo klasiės draugams, kuriems mokslas nesisekė. Po pamokų grįžusi namo Marytė ėmė ruošti pietus, nes tą vakarą turėjo grįžti tėvelis. Ji meiliai pasitiko tėvelį, klausinėjo apie jo kelionę, bet nei žodeliu neužsiminė apie malkinėj praleistą naktį ir mokytojų grasinimus.

Bėgo dienos. Tėvelis vėl buvo išsiųstas į fabriko patikrinti darbų. Vakare Marytė pajuto nepaprastą norą pasimelsti bažnytėlėj. Apsirengusi ji išskubėjo žinomais takeliais į bažnyčią, kurioj taip gražiai vargonuodavo ir giedodavo močiutė, į bažnyčią, kur ją pakrikštijo. . . Per šonines duris Marytė įėjo į apytamsią bažnyčią. Suklupusi suole netoli altoriaus Marytė meldėsi už mirusius artimuosius: mamytę, senelį, močiutę, senelius; už savo vienintelį mylimą tėvelį, karštai prašė Aukščiausiojo jam jėgų nepalūžti. . .

Jos malda nutrūko, nes neįprastas triukšmas ją nutraukė. . . Pakėlusi galvutę, Marytė pamatė jai pažįstamą vyruką, iškėlusį taure su Ostijom. . . Iškratęs iš taurės ant žemės Ostijas, pakėlęs koją norėjo ant jų stotis, kai surikusi "Ne, ne", Marytė puolė artyn ir savo kūnu ir išskėstom rankom pridengė mistinį Kristaus kūną. Piktadarys nenorėdamas, kad Marytė jį atpažintų, smogė jai peiliu į nugarą. . . deginantis skausmas pervėrė Marytę, bet šypsena sužibo jos lūpose. . .

Išgirdęs šauksmą, senelis klebonas įėjo į bažnyčią. Jis rado Marytę jau mirusią. . . Iškviesta milicija kaltino kleboną, kad religinius nuodus skiepija į jautrias vaikų širdis, kad jo kaltė, kad Marytė žuvo. . .

Skubiai iškviestas tėvelis buvo lyg suakmenėjęs. Partijai pasiūlius orkestrą ir apmokėti visas laidotuvių išlaidas, jei bus laidojama be bažnyčios, tėvelis griežtai atsisakė. Nors mokyklos vaikams buvo uždrausta laidotuvėse dalyvauti, daug mokinių lankė Marytę ir palydėjo ją į bažnyčią ir kapus. Mergaitės laidotuvėse kukčiojo, šluostėsi ašaras ir berniukai. O suaugę šnibždėjosi, kad atvirose Marytės akyste atsispindi jos žudiko atvaizdas. . . Be orkestro ir liaupsinimo kalbų, bet draugų ir suaugusių palydėta, atsigulė mažoji didvyrė šalia savo senelės.

Jos tėvelis po laidotuvių užrakinęs namus, pražuvo. Kalbėjo, kad jis ieško dukrelės žudiko, kiti — kad jis tamsią naktį perėjo sieną. . . Niekas tikrai nežinojo. Greičiausiai likęs vienas nuėjo pas miško brolius ir paskutinių mūšių metu žuvo. . . Taip iš tos rinktinės šeimos nei vieno nebeliko. Tik žmonės ilgai kalbėjo apie mažąją didvyrę Marytę.

(Atkelta iš p. 234)

Šaulės turėjo savo radijo programą vardu "Lietuva, budėk", signalas — Lietuva brangi. Ją organizavo švietimo vadovė šaulė O. Rymantaitė. 1939 m. šaulės moterys pradėjo leisti savo nuosavą periodinį laikraštį "Šaulė". Vytauto Didžiojo universitete studentės šaulės turėjo savo korporaciją — "Živilė".

Klaipėdos Krašto prie Lietuvos prijungimo dokumentą pasirašė ir keletas Klaipėdos krašto moterų šaulių, kurių nuolatinė atstovė Centro Valdyboje buvo Elzė Jankutė".

Šią vakaronę užbaigėm sugiedodamos "Lietuva Brangi". Elena Antanaitienė, šaulių moterų vadovės pavaduotoja, mus visas pavaišino kava ir pyragaičiais. S. G.

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI aukojo tęsinys

\$5.00

P. Kučas, Belgija
J. Liutkenis, IL
Br. Mackevičius, ONT
J. Mačiukas, ONT
F. Navickas, OH
Pr. Pakalkienė, IN

3.00

K. Balčionas, IL
Br. Baltrūnas, IL
A. Bronišas, W.I.
J. Dekeris, IL
br. Galinis, MA
Ig. Girdzevičius, ONT
St. Ingaunis, AR
J. Ivanauskas, Vokietija
T. Janukėnas, MA
V. Jonikas, AR
A. Kairys, ONT
K. Kamarauskas, Anglija
J. Karsas, IL
Al. Kasper, IL
V. Knistautas, OH
J. Krasauskas, MA
A. Laukaitis, IL
dr. A. Matukas, CT
V. Nemikas, IL
V. Požėla, ME
P. Ruikis, IL
J. Sarapnickas, ONT
Br. Sergautis, ONT
K. Šimėnas, MA
J. Švabas, IL
P. Skirmantas, CA
A. Vališkis, RI
P. Varis, CA
A. Venckis, MI
J. Vyšniauskas, ONT

\$2.00

Janušauskienė, IL

KARIUI aukojo:

\$100.00

Elena Skirmantienė A.A. mjr. Kosto

Liaudansko atminimui
Lietuvių veteranų sk. WI, per VI.
Vilčiną

\$33.00

A. Mikalajūnas, CA
D. Skučas, VA
Dr. K. Valdis, IL

\$25.00

P. Gullbinskas, ONT A.A. psk. Stepui
Jakubickui atminti

\$23.00

J. Stašaitis, MA
D. Žiogas, ONT

\$19.00

A. Marciūška, CA

\$13.00

M. Šimkus

\$10.00

V. Petravičius, CT
D. Žiogas, ONT

\$8.00

A. Agurkis, NE
St. Labanauskas, IL
V. Mitkus, IL
A. Poderienė, MI
A. Vaicekauskas, IL

\$6.00

A. Lizdas, NE

\$5.00

A. Budzinauskas, CT
Pr. Jakaitis, FL
Z. Jakubonis, ONT
L. Krajauskas, FL
O. Kovas, NE
Ad. Švažas, IL
P. Žvirblis, Anglija

\$3.00

B. Budreika, Vokietija
J. Cicėnas, ONT
J. Dagys, IN
Vl. Klevečka, Vokietija
Al. Lapkus, IL

J. Malskis, OH
J. Morkūnas, PA
P. Petrauskas, QUE
J. Prisas, ONT
L. Selenis, MI
A. Svedarckas, NY
El. Tamošiūnas, II
El. Truškauskas, CA

\$1.00

M. Labanauskas, IL

Nuoširdus AČIŪ dosniems
KARIO rėmėjams.

PRIERAŠAS. Be atskiro priminimo-
paraginimo individualiai tiems "K."
skaitytojams, kurie dar nepasiuntę
prenumeratos mokėstį už 1986 m.,
prašau nedelsiant sumokėti, nes
pašto patikrinime to griežtai
reikalaujama.

Administratorius

DAR KARIO ADMINISTRACIJOJE GALIMA ĮSIGYTI

KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA — pirmoji
knyga didesnės apimties temos LIETUVOS
RAITELIAI, savo puslapiuose talpina lietuvių
kilčių karinių žygių nagrinėjimus. Laikotarpis
1202-1232 metais, kai pradėjo ryškėti lietuvių
raitelių karinė taktika, vėliau pasiekusi aukšto
lygio, kurį įrodė Saulės-Šiaulių, Durbės, Žalgirio
ir kiti to meto Europoje pagarsėję mūšiai.

Lietuvos Kunigaikščių Sąjunga sudaryta 1219
m. išvedė istorijos švieson apjungtą Lietuvos v
alstybę ir paskelbė būsimojo Lietuvos karaliaus ir
karo vado Mindaugo vardą. Mindaugo iškilimui ir
jo vadovautiems karo žygiams aprašyti yra skirta
Lietuvos Raitelių antroji knyga, pavadinta
KELIAS Į SOSTĄ, apie kurią bus paskelbta
ateinančiais metais.

Knygos "KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA" Kaina
— 10 dol. KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn,
NY 11207

Senosios Merkinės ribos stulpas